ISABELLE SOMMIER

Devrimci Şiddet

ÇEVİREN
IŞIK ERGÜDEN

ÖNSÖZ
ÖMER LAÇİNER

İletişim

ISABELLE SOMMIER 1965 doğumlu. Sosyoloji profesörüdür. 2002-2009 arası Sorbonne'da Politika Araştırmaları Merkezi'nin yöneticiliğini yaptı. Politik şiddet ve toplumsal hareketler konularında uzmandır. Eserleri: *La violence politique et son deuil. L'après 68 en France et en Italie*, Presses Universitaires de Rennes, 1998; *Les mafias*, Montchrestien, 1998; *Le terrorisme*, Flammarion, 2000; *Les nouveaux mouvements contestataires à l'heure de la mondialisation*, Flammarion, 2001 (yeni baskısı 2005); *Officier et communiste dans les guerres coloniales*, Jean Brugié ile birlikte, Paris, Flammarion, 2005; *Radiographie du mouvement altermondialiste*, Eric Agrikoliansky ile birlikte, Paris, La Dispute, 2005; *La France rebelle*, Xavier Crettiez ile birlikte, Paris, Michalon, 2006.

La Violence Révolutionnaire
© 2008 Presses de la Fondation Nationale des Sciences Politiques

İletişim Yayınları 1740 • Politika Dizisi 102
ISBN-13: 978-975-05-1034-2
© 2012 İletişim Yayıncılık A. Ş.
1. BASKI 2012, İstanbul

EDİTÖR Can Belge
DİZİ KAPAK TASARIMI Utku Lomlu
KAPAK Suat Aysu
UYGULAMA Hüsnü Abbas
DÜZELTİ Burcu Tunakan
BASKI ve CİLT Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 12064
Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok 6. Kat No. 4NB 7-9-11
Topkapı 34010 İstanbul Tel: 212.613 03 21

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 10721
Binbirdirek Meydanı Sokak İletişim Han No. 7 Cağaloğlu 34122 İstanbul
Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58
e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

ISABELLE SOMMIER

Devrimci Şiddet

La Violence Révolutionnaire

ÇEVİREN *Işık Ergüden*

iletişim

İçindekiler

Önsöz • Ömer Laçiner *7*
Giriş *11*

1 Üstü Örtülen Konu *15*
Patlama analizi gelenekleri *16*
Terörizm *19*
1968'li yıllar etrafındaki sessizlik *22*
"1968'li yıllar" – bir protesto döngüsü *26*

2 Devrimci Bir Dönem mi? *31*
Uluslararası bağlam *31*
Öğrenci isyanları *35*
Kuşaksal boyutu olan bir isyan *43*
Aşırı solun gelişimi *45*
Otonomi hareketi *52*

3 Radikalleşme Süreçleri *55*
Baskı ve karşı-hareketler *56*
Rekabet ve karşılıklı etkiler *63*
Toplumsal tecrit *73*
Yeraltına geçişin düşünüş tarzı *79*

4 Şiddet Stratejileri *85*
Olay üzerinden propaganda *86*
Direniş ve şehir gerillası *90*
Saldırıyı devletin kalbine yöneltmek *94*
Anti-emperyalizm ve eylemin ulus-aşırılaşması *98*

5 Bir Döngünün Sonu *109*
Antiterörist politikalar *110*
Silahlara veda *115*

Sonuç *125*

Ekler *127*
Örgütlerin listesi *127*
Biyografik kısa notlar *130*
Rakamsal veriler *135*

KAYNAKÇA *145*

Önsöz

Ömer Laçiner

Bu kitap, ABD, Japonya Almanya, Fransa ve İtalya gibi ileri endüstriyel-kapitalist toplumlarda 1960'ların sonlarında uç veren, –tedricen zayıflayarak da olsa– 1980'li yıllar boyunca devam edip, 1990'ların sonunda hemen tümüyle "tarih sahnesi"ni terkeden "devrimci şiddet"e, silahlı mücadeleye odaklanmış oluşumları konu alıyor. Elbette bu noktada akla ilk gelen soru, yine aynı dönemde ve yine benzer bir trend izlemiş olan örneğin Türkiye gibi ülke-toplumlardaki aynı tür örgütlenmelerin niçin dahil edilmediğidir. Ancak bu küçük hacimli kitabın amacı/işlevi açısından bakıldığında burada bir eksikliğin değil bir gerekliliğin sözkonusu olduğu teslim edilmelidir.

Çünkü böyle yapmakla yazar, konunun ileri endüstriyel-temsili demokratik kapitalist toplum gerçeklik(ler)i ile bağlantısını vurgulamak, bu ilişki üzerine düşünülmesini sağlamak istemiştir. Türkiye gibi ülke-toplumlarda silahlı mücadeleye –dolayısıyla "devrimci" şiddete– başvurmanın meşruiyet gerekçesi, hatta "tek yol" olarak sunulması için gösterilebilecek –yaygın sefalet ve yoksulluk hali, demokratik

hak ve özgürlüklerin yokluğu veya gayet kısıtlı oluşu gibi– faktörlerin sözkonusu edilemeyeceği o "ileri" toplumlarda böylesi bir olgunun ortaya çıkışı ve –bunun kadar önemli ve anlamlı olan– eşzamanlılık nasıl açıklanabilir?

Kitap, bu soruyu sözkonusu olguyu "1968"den bir sapma, hatta kopuş olarak ele alan hayli yaygın yaklaşımı eleştirip reddederek gündeme getiriyor. "1968" hareketini "anlayışla" karşılıyor görüntüsü verilmiş en rafine statükocu yaklaşım, bilindiği üzre, o hareketliliğin başlangıçta –o klişe deyimle– "masum öğrenci talepleri"nden doğduğunu öne sürer. Ona göre bu masumiyet, "aşırı sol unsurlar"ın teşvik ve tahriki ile genel bir toplumsal-siyasal dönüşüm/isyan dalgasına dönüştürülerek, "amacından koparılmış", "saptırılmış"tır.

Yazar, bu yaklaşımın bizzat kendisinin bir saptırma olduğunu göstermeye fazlasıyla yetecek bir "veri tabanı" sunuyor bize. Kitabın en fazla ilgiye değer bölümlerinden biri olan o veriler, açıkça göstermektedir ki; "aşırı sol unsurlar"a atfedilen amaç ve yönelimler, "masum öğrenci hareketi"nin doğuşuna içrektir; o nedenle de geniş kitle tarafından hiç de yadırganmadığı gibi, o amaçlar adına "devrimci şiddet"i va'zeden grupçukların öne çıkışı, çoğunluğun-fiili katılım –destek vermese de– duygusal destek, onay verdiği havadan uzun süre beslenmiştir.

Kitabın bizi üzerinde düşünmeye sürüklediği soru tam da bu: O havanın nasıl olup da oluştuğu ... Bugün bize artık neredeyse doğal bir imkânmış gibi gözükmeye başlayan bilgi, haber, fikir iletişimi, etkileme-etkilenme kanallarının hayal bile edilemediği o dönemde, ABD'den Japonya'ya Avustralya'dan Almanya'ya, hemen tüm "ileri endüstriyel-demokratik" toplumların "tuzu kuru" addedilen, geleceğin elitleri olarak bakılan üniversite gençliğini eşanlı olarak –kendilerinden ziyade– "toplumu kurtarma" havasına, bu inanca

–birçoğunun hayatı bahasına– kapılmasının nasıl olabildiği; daha da önemlisi bunun tarihsel anlamının ne olduğu sorusu... Bu sorular şüphesiz Türkiye gibi ülkelerin üniversite gençliğinin de –kendi ülkelerinin "geri bıraktırılmış"lığıyla bağlantılı özellikleri ekleyerek– aynı havayı aynı zamanda solumaları ile birlikte düşünülmelidir.

Bu kitabın konusu olan 1960 ortalarından 90'lı yılların sonuna kadar sürmüş, "1968 damgalı protesto döngüsü"; dünya tarihinin ulusal tarihlerin toplamı gibi düşünülebileceği bir çağın bitip yenisinin başladığı bir zaman kavşağında yer almıştı. Ulusal tarihlerin global bir tarihin içine daha fazla çekilerek ve daha fazla "eriyerek", artık bütün dünyanın aynı zamanı yaşadığı duygusunu daha fazla hissettiği bir –ortak– insanlık tarihi rotasında ilerlediğimiz şu 21. yüzyılda, üzerinde düşünmemiz, anlamlandırmamız gereken/gerekecek her "olay", zaten global bir trendin tezahürü olarak vuku buluyor olacaktır.

Bu açıdan, "1968", devrimci şiddete uzanan, onun yükselişi ve çöküşüyle sonuçlanan faslı da dahil, hem biten bir dönemin son hamlesi, hem de başlayan yeni dönemin ilk adımı olarak bir kez daha "anlamlandırılma"yı bekliyor. Şüphesiz bunu yaparken hem "devrim" ve devrimci kavramı, hem de bunların şiddet/silah ile ilişkisini kökten bir sorgulamaya tabi tutmak gerekecektir. Bu gereklilik, özellikle de "devrimci şiddet" eğilimi "tarih sahnesi"ni terk ederken tam tersi sıfatlı şiddet türlerinin sahneyi doldurması olgusunun varlığında, kaçınılmaz bir zorunluluk olarak duyuruyor kendini.

Giriş

Kırk yıl önce her kıtada isyanlar patlak verdi. Bunlar çoğu zaman öğrenci gençliğin, kimi zaman ise işçi gençliğin işiydi. Koordine olmayan, hatta kendi aralarında ilişkisi bile bulunmayan bu isyanların talepleri üniversite sistemiyle ve enternasyonal dayanışmayla ilgiliydi. En başta da Vietnam savaşının teşhiri geliyordu. Yürüyüş kortejlerinde kızıl renk baskındı.

Devrimci umudun yeniden canlanması, o dönemde birçok ülkede silah yoluyla ya da en azından "burjuva" rejimlerin olası otoriter sapmalarına aktif direniş yoluyla iktidarın ele geçirilmesi sorununu gündeme getiriyordu. Bu durum elbette –Maoculuk başat olmak üzere, bütün biçimleriyle– Marksizmi, ama aynı zamanda anarşizmi ve sitüasyonizmi karıştıran eklektik etkiler altındaki aşırı sol küçük grupların pıtrak gibi bitmesine yol açtı. Bu grupların çoğu hızla yok oldu ya da "sistemin çelişkileri"ni analiz etmekle ve kapitalizmin gelecekte içten patlamasına dair kehanette bulunmakla meşgul, laf kalabalığı yapan grupcuklar olarak kaldılar. Buna karşılık, bazıları derhal eyleme geçti, radikalleşti,

yasa dışılığa ve silahlı mücadeleye doğru yol aldı. Belçika'da Savaşan Komünist Çekirdekler, Yunanistan'da 17 Kasım Hareketi, İspanya'da 1 Ekim Antifaşist Devrimci Grubu, Britanya'da Angry Brigade, kendi ülkeleri dışında pek hatırlanmayan hareketlerdir.

Bu eserde inceleyeceğimiz grupların durumu farklıdır: İtalyan Kızıl Tugaylar (BR)[1] ile Alman Kızıl Ordu Fraksiyonu (RAF), bir başka düzlemde ise, yerel düzeyde olduğu kadar uluslararası düzeyde de ünlenmiş Japon Kızıl Ordusu (ARJ); Fransa'da, 1968'den farklılaşmış bir şekilde ortaya çıkmış olsa da, Doğrudan Eylem (AD); isyanın kısmen beşiği olan ve (basmakalıp fikirlerin tersine) devrimci şiddet olgusuyla tanışmış bulunan Amerika Birleşik Devletleri'nde Weather Underground Organization (WUO).

Günümüzde bu adlar, başka bir çağı değilse de oldukça geride kalmış bir dönemi anıştırıyor. Bunun birçok nedeni var. Öncelikle, disipliner ve tarihyazımsal düzendeki engeller, bu yılları, bir yanda 1968 ve diğer yanda "kurşun yıllar"ın terörizmi olmak üzere ortadan ikiye ayırmıştır. Tarihten yoksun kalan bu gruplar –patolojik değilse de– tuhaf gözükmekte, onların şiddet tercihleri de anlaşılmaz, hatta irrasyonel bir sapkınlık olarak görülmektedir. Daha temelde, tarih mağlupları sevmez; yanlış bir yol tutanları ise hiç sevmez.

Genellikle üstü örtülü kalan bu yıllar yine de zaman zaman bir skandal veya polemikle hatırlanmaktadır. **Nathalie Ménigon**[2] örneğinde olduğu gibi polemik tarzda. Doğrudan Eylem'in bu kurucu üyesi, iki beyin kanaması geçirdikten sonra yarı felç olmuş ve özel güvenlik hapishanelerinde yirmi yıl geçirmiş olmasına rağmen, defalarca talepte bulunmak zorunda kalarak, sayısız prosedürün ardından an-

1 Kısaltmalar tablosu ekte verilmiştir.

2 Bold olan isimler hakkında ek bölümünde biyografik bir not bulunmaktadır.

cak 19 Temmuz 2007'de kısmi-özgürlük koşullarından yararlanabilmiştir. Aynı şekilde, AD militanı **Joëlle Aubrun** de sağlık nedenleriyle cezasının ertelenmesini, adli bir mücadele sonucunda, Haziran 2004'te elde edebildi (1 Mart 2006'da öldü). Diğer AD militanları, ağırlaştırılmış 18 yıllık cezalarını Şubat 2005'te tamamlamalarına rağmen serbest bırakılmamışlardır. Almanya'da, **Brigitte Mohnhaupt**'un (RAF'ın ikinci kuşak sorumlularından biri) 24 yıl hapisten sonra Mart 2007'de serbest bırakılması da –daha az şiddetli olmakla birlikte– tartışmalara neden oldu. Japonya'daki kızıl ordulardan birinin üyelerini Kuzey Kore'nin iade etme sorunu (çocukları 2000 yılından beri zaman zaman Japonya'ya girebiliyorken), Pyongyang ile Tokyo arasındaki ilişkileri bozdu. İtalya'da bu yılların olası politik ve tarihsel hesaplaşması hiçbir yerde olmadığı kadar: Paolo Persichetti 2002 Ağustos'unda iade edilmiş, Cesare Battisti iki yıl sonra tutuklanmış, Marina Petrella ise halen iade edilmek üzere hapiste beklemektedir.

Halen içeride olanların sayıca azlığının ötesinde (3 RAF militanı ve 66 Kızıl Tugay üyesi hâlâ hapistedir), özellikle 1968 ve ardından gelen müthiş kültürel değişimler sanık sandalyesine oturtulduğundan beri tartışma bellek alanında yoğunlaşmıştır. Temmuz 1988'de, yasal örgüt olan Lotta Continua'nın eski lideri **Adriano Sofri** bir itirafçı tarafından komiser Luigi Calabresi'nin öldürülmesini (17 Mayıs 1972) azmettirmekle suçlandı; 12 yıl süren davanın ardından halen 22 yıllık hapis cezasını çekmektedir. Daniel Cohn-Bendit, cinsellik üzerine o dönemki önerilerinin yanısıra, Alman Devrimci Hücreler militanı **Hans-Joachim Klein**'la dostluğundan dolayı da suçlanmaktadır: Bendit Klein'ı 1977 yılında silahlı mücadeleyi bıraktıktan sonra Fransa'da saklamıştı. Aynı **Klein**'ın 2001 yılındaki mahkemesinde Yeşillerin dışişleri bakanı Joschka Fischerin militan geçmişi ifşa edil-

mişti: Fotoğraflar her ikisini 1973 yılında Frankfurt'ta polisle çatışırken göstermektedir.

Bu yıllar, tarihsel bir tartışmayla yeniden açılmadıkça çözümleneceğe benzemeyen bir krize tanıklık etmektedir. 1968'li yılların protesto döngüsünü, yani gençliğin bir bölümünü devrimci dönem yaşadıkları duygusuna yönelten ve bazı grupların öne çıkışı ile farklı radikalleşme süreçlerinden ve bu grup stratejilerinin evriminin sınanmasından geçerek sonunda kesin olarak safların terk edilmesine varan bağlamı inceleyen bu kitap, bu tartışmaya katkıda bulunmayı ummaktadır.

1

Üstü Örtülen Bir Konu

Kısa süreli ama yoğun yaşanmış toplumsal hareketlerin analizinin tarihi özellikle 1960'lı yıllardan itibaren tuhaf bir çelişkiyle maluldür. Söz dağarcığındaki her şey savaş terminolojisine referanstır. En başta da "militan" sözcüğü: Latince "militer"le [askerî] aynı kökten gelmektedir. "Bağlanmak", "katılmak", "seferberlik" gibi sözcükler de böyledir. Bu araştırmalarda, söz konusu hareketlerin daha ilk ifade edilişlerinde olduğu gibi ilk şekillenişlerinde de kollektif eylemle şiddet birbirine eşlik eder. Bununla birlikte, yine bu 1960'lı yıllar boyunca, toplumsal hareketlerin analizi, ile şiddetin analizi arasına hayli zarar verici bir kopukluk yerleştirilmiştir. Bunun nedeni, olaya esasen "saldırganlık" merceğinden bakan ve kolektif davranış denen şeyi reddeden yaklaşımlardır. Bu tutum aynı zamanda "terörizm" tabirinin bu süreçte kazandığı çağrışımdan da yararlanır. Bu iki teorik hesabın kesişmesinin 1968 ile terörizm arasında kurduğu bağın politik getirisi, yakın zamana kadar 1970'li yıllardaki radikalleşme mekanizmalarının incelenmesinin üzerinin örtülmesine katkıda bulundu.

Patlama analizi gelenekleri

Toplumsal hareketlere yönelik bir inceleme alanının ortaya çıkmasından önce dikkatler şiddet davranışları üzerine odaklanmıştı. Kolayca suça yatkın ya da meyilli olduğu varsayılan "kitlelerin psikolojisi" ya da Marksizmin öngördüğü devrimci durumlar kastediliyordu burada. Kolektif eylemi ilk inceleme geleneği de bu bağı korumuştur: Nitekim, psikososyal veya kolektif davranışlarla ilgili teoriler "saldırganlık"ta düğümlenir. Bunlar, saldırganlığın insan doğasından kaynaklanan bir davranış olmayıp yoksunluk ve/veya deneyimsizlik gibi cevap veren tepkisel bir davranış olarak görüp grubun sosyal durumunu, deneyim ortaklığını vurgularlar.

Öğrenme teorileri[1] şiddet davranışının öğrenilmiş bir davranış olduğunu, kültürlere ve alt-kültürlere göre eğilim olarak ya dışlandığını ya da kabul gördüğünü hatırlatmaktadır. Egemen kültür, şiddeti her şekliyle reddediyor olsa da, şiddet aslında bazı toplumsal gruplarda az veya çok etkili bir değerlendirmeye sahiptir. Bu durumun birbirlerini dışlamayan farklı nedenleri vardır: şiddet gruba yakıştırılan genellikle olumsuz imajla, böylelikle de damgalayıp ayıplamayla örtüşebilir. Örneğin popüler "sosyal haydut" simgesinde olduğu gibi, toplumsal bir modele içrek olabilir; veya özellikle ideolojik bir ilişkilendirme ile araçsal bir meşrulaştırma edinebilir.

Buna karşılık Ted Gurr,[2] 1939 yılında John Dollard'ın önerdiği "yoksunluk/saldırganlık" denen modeli, nispi yoksunluk kavramını dahil ederek geliştirmiştir. Bu, nesnel yoksunluk hali değil, saldırganlığın önünü açabilen öznel

---

1 Albert bandura, *Aggression. A Social Learning Analysis*, Englewood-Cliffs (N.J.), Prentice-Hall, 1973.

2 Ted Gurr, *Why Men Rebel*, Princeton (N. J.), Princeton University Press, 1970.

yoksunluk algısıdır ve bireylerin beklentileriyle (*value expectations*, öznel düzey) ihtiyaçlarının tatmini (*value capacities*, nesnel düzey) arasındaki çatışmadan doğar. Sosyolog, üç tür şiddeti birbirinden ayırır: pek az örgütlü, hatta hiç örgütsüz olan kendiliğinden halk ayaklanmaları (*Turmoil*); bir azınlığın tek amaca yönelik eylemleri (*Conspiracy*); komplo, suikast, politik cinayet gibi ve kitlesel çatışma, devrim gibi geniş kapsamlı oluşuyla, kitle/seçkin ittifakı ve mevcut iktidarı devirme amacıyla nitelenen *internalwar* (iç savaş). Politik şiddet kaynağında, nispi yoksunluk duygusunun sonucu olan toplumsal şiddet düzeyi ile belirlenir. Ama aynı zamanda kültürel ve politik düzendeki farklı faktörlere de bağlıdır. Toplumsal şiddetten politik şiddete geçişi, iki kışkırtıcı unsur kolaylaştırır. Bir yandan, şiddeti kural olarak haklı bulan, yani şiddete başvurmayı meşrulaştıran bir ideolojinin ya da bir etiğin yayılması: Örneğin baskıya direnme hakkı, 16. ve 17. yüzyıllarda zorbaları öldürme teorisi, Marksizm, anarko-sendikalizm, kurtuluş teorileri. Diğer yandan, şiddeti araç olarak haklı bulan bir ortamın oluşmasının (şiddetin tarihsel etkinliği, grubun marjinalleşme duygusu'nun) yani –önceki deneyimlere dayanarak– şiddetin pratik etkinliğine duyulan inancın yayılması gerekir: "Yalnızca şiddet bedel ödetir." Geçmişin bu ağırlığı, özellikle yürürlükte olan eylem yelpazesini ve evrimini açıklamak açısından ilginçtir. Şiddete elverişli bu değişkenler üçüncü bir faktör tarafından yumuşatılabilir, hatta ortadan kaldırılabilir: Rejimin, şiddete başvurmayı daha az haklı gösterebilecek ve bedeli daha ağır kılacak politik ve askerî destekleri seferber etme kapasitesi. Böylece Gurr, çevrenin ve tepkilerinin incelenmesini, özellikle rejimin meşruluğunu ve zorlayıcı imkânlarını, keza iletişim araçlarının ve medyanın rolünü de dahil etmiş olur.

Kollektif davranış analizleri, yapısal düzene dair bu uyarıcı önermelerine rağmen; kısa sürede egemen olacak olan

kaynakların harekete geçirilişi teorisinin haklı olarak sunduğu yoksunluğun psikososyal argümanları tarafından hallaç pamuğu gibi atılmıştır. Onun toplumsal hareketlerin sosyolojisine sağladığı inkâr edilmez ilerlemeler, şüphesiz rakip teorilere tepki nedeniyle şiddetin konusunun tamamen gözden kaçırılması pahasına olmuştur.

Charles Tilly "Şiddet eylemlerini anlamak ve açıklamak için, şiddetsiz eylemleri anlamak gerekir," der. "Yalnızca şiddet olaylarını ele alan her inceleme, iki farklı belirleme dizisinin etkileriyle karşı karşıyadır: Şiddet üretsin ya da üretmesin genel olarak kolektif eylemin belirlemeleri ile kolektif eylemin şiddete ilişkin sonuçlarının gösterdikleri."[3] Şiddet, bu ekolde muğlak bir yer işgal eder: (Birbirinin yerine geçecek şekilde) Ya politikanın sürdürülmesi olarak görülür ya da basit bir imkân mertebesine indirgenir; dolayısıyla kimi zaman kâr-zarar hesabına tâbi olarak bir bedeli vardır, kimi zaman üretkenlik-karşıtıdır, vs. İmkân ve kaynaklar, yararcı yanlarıyla sınırı olarak ele alınır; duygusal boyut ve inanç evreni dikkate alınmaz; aktörler ve bağlam ne olursa olsun, sözkonusu imkân-kaynaklar değeri sabit olan ve kesin etkinliklerine göre ölçülen kullanım değerleri olan ticari mallar gibidir. Harekete geçmenin toplumsal ve kültürel çerçeveleri göz ardı edilmesi ile karşılıklı eylemler, aktörlerin oyuna tamamen hâkim olduğu stratejik darbelere indirgenir.[4] Analizin gizli ekonomizmi, duygu ve inançtan tamamen yoksun etten kemikten sıyrılmış bir şiddet imgesine gönderme yapar. Böylece şiddet, özgül konu olarak kaybolarak çatışmadan ayırt edilmez olur. Oysa, çatışma toplumda ne denli yapısal bir unsur ise, şiddet –özellik-

3 Charles Tilly, *From Mobilization to Revolution*, Reading Mass (N. J.), Addison Wesley, 1978, s. 182.

4 Bu sınırlar özellikle Michel Dobry tarafından analiz edilmiş ve eleştirilmiştir: *Sociologie des crises politiques*, Paris, Presses de Science Po, 1986, s. 34-38.

le gücünü, çatışmalarını barışçıl bir ifade biçimiyle kontrol altında tutabilme kapasitesinden alan demokrasilerde– o kadar marjinal ve yasaklanmıştır. Şiddete başvurmak kesinlikle ne anlamsız ne de sistematiktir; bu nedenle, şiddet eylemine bağlanmaya, genel anlamda bağlanmaya tıpatıp özdeş bir analiz çerçevesi uygulanamaz.

Doug McAdam,[5] zaman, enerji ve para terimleriyle ölçülen düşük ya da yüksek maliyetli eylemciliği; ya da öngörülen tehlikelere, bağlanma kararının her düzeyine (fiziksel, toplumsal, yasal, mali, vb.) gönderme yapan düşük ya da yüksek riskli eylemciliği gayet yerinde bir şekilde ilk ortaya koyan kişiydi. Yüksek riskli bağlanma, rasyonel modelin egemenliği nedeniyle toplumsal hareketler sosyolojisinin yakın döneme kadar kullanmadığı özgül analiz aygıtları gerektirir. İncelediğimiz silahlı militanlık elbette bu kategoridendir; nihai riski ölüm ya da hapishanedir. Ama riskler yalnızca fiziksel değildir; ilk risk, kuşkusuz, toplumla ilişki kuramama, kendini toplumdan sürülmüş bulma ve bağlanmanın geri dönüşsüz olma halidir. Günümüzde bile (belki de özellikle günümüzde) bu bağlanma genellikle tasvip edilmemekte, en iyi durumda, anlaşılamamaktadır. Bu bağlanmanın süresi, özellikle de yol açtığı yeraltı hayatı, hatta hapis nedeniyle, bunu yaşamış olanların hayatı üzerinde ağırlık oluşturmaya devam etmektedir.

Terörizm

Toplumsal hareketler sosyolojisi eğilim olarak şiddeti incelemekten uzak dururken, şiddet de giderek daha fazla "terörizm" açısından ele alınır olmuştu: 1980'li yılların başında, tanıklıkları, gazeteci anlatılarını ve her türden uzman analiz-

5 Doug McAdam, "Recruitment to High Risk Activism: The Case of Freedom Summer", *American Journal of Sociology*, 92, 1986, s. 67.

lerini birbirine karıştıran, nadiren akademik,[6] melez bir literatür, şiddet kavramının yüz kadar tanımını vermiştir. Kimileri politik hedeflere yönelik her şiddeti, kimileri ise her türlü şiddet eylemini "terörizm"le özdeşleştiriyor; Aroncu gelenekten gelenler ise, eylemin basit fiziksel sonuçlarından çok daha önem verdikleri psikolojik sonuçlarına vurgu yapıyordu. Benzer bir karışıklık içinde, terim, ideolojik olduğu kadar örgütsel düzlemde de profili çok farklı, kimileri birkaç kişiden oluşan, kimileri gerçek düzenli ordular oluşturmuş gruplara uygulanıyordu. Önceki bir denemede, kategoriyi yapısökümüne uğratıp, kurbanlar ("savaşçı olmayanlar", "masumlar") ve hedef (politik iktidar) arasındaki ayrım ilkesini esas alarak kitle toplumlarına uyarlanmış özel bir şiddet stratejisi türünü belirtmek için "topyekûn şiddet" tanımını önermiştik: Sivil nüfusu vuran yankısı çok güçlü, kör bir şiddetin uygulanışı. Bu bakış açısından, aşırı sol gruplar, siyasi cinayete seçerek başvurmalarının kanıtladığı üzere, eylemleriyle suç-ceza arasında bir ilişki kurduklarından ve ayrım yapmayan suikastlara girişmeyi reddettiklerinden *a priori* terörist grup olarak nitelenemezler.

Bu tanım, bir anlamda, konturları çok kalın süngersi bir kavramı "temizlemeyi" ve 20. yüzyıl boyunca şiddetin uygulanmasında özel bir davranış tarzının doğup doğmadığını soruşturmayı hedefler. Sözcüğün titiz, katı anlamıyla şiddet gerçekten de, Tily'nin anladığı anlamda bir kolektif eylemler repertuarı değildir. En klasik tanımı bile, eylem biçimlerini muğlaklığa düşmeden, başkalarının, en başta da kurbanların yaptığı kaçınılmaz olarak öznel betimlemelerden sıyrılarak tanımlamaya elverişli olacak kadar geniştir. Yani, kamusal yerlere patlayıcı madde atmayı, silahlı saldı-

6 Isabelle Sommier, "La menace terroriste: entre logiques experts et mobilisation des passions politiques", Anne-(der.) Marie Dillens, *La Peur*, Brüksel, Facultés universitaires Saint-Louis, 2006, s. 67-84.

rıları, gösteriler sırasında camların kırılmasını ve –neden olmasın!– kamu hizmetlerindeki grevlerin oluşturduğu "rehine alma" durumunu aynı kategori içinde birbirine karıştırmanın –belli bir zamanda çoğunluğun ahlaken kınadığı grup ve eylemleri belirtmek hariç– bilimsel bir anlamı yoktur. Bu nedenle, genel olarak "şiddet"i skolastik bir incelemede ele almak yerine, onu her zaman belirli bir mekânsal, zamansal, hatta ideolojik bağlam içinde incelemek bize tercih edilir gelmektedir.

Bu anlamda, "terörizm" terimi altında son derece çeşitli grup ve eylem türleri toplanmıştır: "Tanınmış bir kişinin her türlü yasal muhakeme süreci dışında, politik gerekçeyle öldürülmesi,"[7] olarak anlaşılan politik cinayet; iç güvenliğe zarar vermeyi hedefleyen bir proje olan komplo ya da entrika; terörizmle birlikte uzun süreli bir dolaylı strateji oluşturan, ama yine de bir arazi parçasıyla kayıtlı olup politik hedefleri bakımından terörizmden farklılaşan, belirli toprak parçalarını devletin nüfuz alanından çıkarmayı hedefleyen gayrı nizami savaşçılarının yürüttüğü gerilla; son olarak da, gösteri ya da örnek oluşturucu eylemler evresini aşabilecek şekilde nüfusun en azından bir kısmının yeterli desteğinden yararlanamasalar da, genellikle silahlı militanların başvurduğu model olan isyan.

Bu nedenle biz, azla yetinerek, "devrimci şiddet"ten söz etmeyi tercih ediyoruz. Şiddetin en yaygın kabul gören tanımına bağlı kalıyoruz: "Kişileri yaralamayı ya da mallara zarar vermeyi amaçlayan davranış."[8] Ve bu çizgide, "politik bir topluluğun içinde, politik rejime, aktörlerine –bunlar rakip politik gruplar olabileceği gibi, mevcut iktidarın temsil-

7 Max Lerner'den akt. Franklin L. Ford, *Le Meurtre politique. Du tyrannicide au terrorisme*, Paris, PUF, 1990, s. 20.

8 Ted R. Gurr ve Hugh D. Graham, *Violence in America*, New York (N. Y.), Signet Books, 1969, s. XVII.

cileri de olabilir– ya da politikacılarına yönelik her kolektif saldırı"[9] politik şiddet olarak nitelenir. Bu şiddet, radikal bir toplumsal değişim ideolojisi uyarınca devlet iktidarına saldırmaya çalıştığından "devrimci"dir. Bizi burada aşırı sol gruplar ilgilendiriyor olsa da, devrimci şiddet bu grupların tekelinde değildir; faşist zihniyetli kimi gruplarda da buna rastlanır. Bu grupların aynı dönemdeki saldırganlığı diğerlerinin şiddetinin geniş ölçüde tırmanmasına katkıda bulunmuştur.

1968'li yıllar etrafındaki sessizlik

Akademik çevreyi hareketlendiren bu soruların üzerine, bizi ilgilendiren dönemde, ek bir güçlük eklenmiştir: Politik hedeflerin tuzağına düşmüş diyemesek de, bu hedefler tarafından bulandırılan, 1968 üzerine tarihyazım tartışması. Söylediğimiz gibi, 1968 tabu bir konudur. Tabu iki biçimde ifade bulabilir: Olayın sonuçlarının bütün olarak solun sonraki düşüşünden sorumlu görüldüğü Japonya'da hüküm süren tam sessizlik. Diğer bir biçim ise, resmî bir bellek üretimidir ve hem Fransa'da hem de İtalya'da gözlemlenen budur. "Resmî bellek" diyoruz çünkü burada kendi tarihinin bir amaca yönelik olarak özümsenmesi ve medya desteği sayesinde "entelektüel doksa"[10] üretecek bir seçici yazış söz konusudur. Erişilmek istenen şey, "olaylar"ın derin politik anlamı ve mirasıdır.

Bu basın-yayın ve bellek üretiminin temposu Fransa'da dört evreden oluştu: "Olaylar"ın yaşandığı dönemde "iyi aile çocuğu" efsanesini yayan sıcağı tanıklıklar; onuncu yıl-

---

9 Ted R. Gurr, *Why Men Rebel*, Princeton (N. J.), Princeton University Press, 1970, s. 3-4. Tanımların eleştirisi için bkz. Isabelle Sommier, *La Violence politique et son deuil. L'après 68 en France et en Italie*, Rennes, Presses universitaires de Rennes, 2008 (2. baskı).

10 Louis Pinto, "La doxa intellectuelle", *Actes de la recherche en sciences sociales*, *90*, Aralık 1991, s. 95.

dönümüne kadar yaşanan ilgisizlik; ilk iki on yıldaki anmalar arası dönemde (1978-1988) güzel "mayıs"ın kutlanması ile "Mayıs"ın "gerçek" anlamını doğru yoldan saptıran goşizmin ve Marksist ideolojinin teşhirinin çatıştığı atışmalar ve miras kavgaları; 1998'den itibaren ise, büyük kefaret ve 1968'in yargılanması ki Daniel Cohn-Bendit'nin 2001 yılında pedofiliyle suçlanması bunun doruk noktasıdır ve sonra da şu anki cumhurbaşkanının –Sarkozy– seçim kampanyasına malzeme olmuştur.

Bu tartışmalarda, kendi politik ve mesleki güzergâhlarını izlemiş dönemin aktörlerinin birbiriyle çatıştığı düşük düzeyde komik kavgalardan başka birşey yoktur. Bununla sadece "kuşağı" mirasçılarının hayli özel bir kesimi, medyaya ve basın-yayın dolaşım ağına girmiş bir azınlığı sahneye çıkmıştır. Fakat, yaşamayan konuşamaz ilkesi adına, aktörlerin kendi tarihlerini yazmayı neredeyse tamamen tekellerine almalarının hiç de sağlıklı olmaması bir yana, bu yılların yeniden okunmasında ve öncelikle "iyi" 1960'lar ile "kötü" 1970'ler şeklinde dönemselleştirilmesinde, anlaşılması pek de zor olmayan bir amaç vardır. Évelyne Pisier'nin özetlediği gibi: "Aşırı solculuğun dışlanması Mayıs'ın kurtarılmasının bedeli haline getirilmiştir."[11]

İtalya'da literatür bir yandan, şenlikli ve neşeli karakteriyle kutlanan 1968-1969 "muhteşem yıllar"ını incelerken, diğer yandan karanlık 1970'leri, "kurşun yıllar"ı inceler; ikisi arasındaki nüans ve bağları ise görmez. Daha önce yazdığımız gibi: "Travmatik olaya odaklanma ve bu olayın kendince sınırlanmış bir mekân-zaman içinde yalıtmak şeytan kovma çabasına benzese de, aynı zamanda, savaş nevrozlarında olduğu gibi, o olayı sürekli kılmaya katkıda bulunur."[12] Dö-

11 Évelyne Pisier, "Paradoxe du gauchisme", *Pouvoirs*, 39, 1986, s. 16.

12 Isabelle Sommier, "Les années 68 entre l'oubli et l'étreinte des années de plomb", *Politix*, 30, 1995, s. 170.

nemselleştirme, aynı zamanda, iki dönem arasındaki bağlantılara eğilmeyi engelleyen klasik bir savunma aygıtı oluşturur. İtalya'da protesto döngüsünü kendi bütünlüğü içinde kavramayı hedefleyen araştırmaların ortaya çıkması için 1990'lı yılları beklemek gerekir.

Çünkü 60'ların birçok eğilimi 70'lere yayılmıştır. 1960'lı yılların sonunda, silahlısı da dahil şiddet kullanımını meşrulaştıran ve buna hazırlanan devrimci bir durum oluşmuştur. Fiilî şiddet pratikleri ("kitlesel", öncü, yasadışı) ne olursa olsun, şiddetin soyut olarak haklılaştırılması bütün grupların ortak özelliğidir. Gerçekten de, devrimci bir dönemde olunduğuna ve bu nedenle, şiddetin –hemen ya da yakın bir gelecekte– gündemde olduğuna hepsi ikna olmuştur. Bu öylesine aşikâr bir durumdur ki, yalnızca çok az sayıdaki birkaç belge şiddete başvurmayı açıkça meşrulaştırmaya gayret eder. Satır aralarında iki meşrulaştırma kaydı buluruz. İlki, şiddetin tarihin yasalarına dahil olduğunu ve kendilerini devrimci hareketin mirasçısı olarak gören örgütlerin de bunu sürdürdüğünü kabul eden materyalist bir sicil kaydıdır. Buna göre şiddet, şarttır, kaçınılmazdır; kendisine karşı harekete geçilmediği takdirde yenilmeyecek olan düşman tarafından dayatılmıştır. İkincisi, şiddeti, hem kolektif hem de bireysel kurtuluşun aracı olarak gören idealist anlatıdır. Burada anarşist etki görülmektedir; ama aynı zamanda Üçüncü Dünya'daki mücadelelerin, özellikle de Vietnam'ın kurtuluş mücadelesinin etkisi vardır – ezilen halkların haklı şiddeti, onların haysiyetlerine yeniden kavuşmalarını ve yenilmez denilen de dahil, tüm düşmanlarını yenmelerini sağlar. Kimi zaman ise eskatolojik bir bakış görülür. Bazılarında buyurgan bir psikolojik duygu vardır; şiddete başvurmak, insanın yeniden doğuşunu sağlayacaktır. Şiddet, ikili –ezen ve ezilen– bir kurban ediş yoluyla yaratıcı olur.[13]

13 Frantz Fanon, *Les Damnés de la terre*, Paris, Maspero, 1961.

Şiddetin bu teorik meşrulaştırılması, dönemin bir diğer ortak düşüncesi olan pratik meşrulaştırmaya da uygundur. Buna göre sokak çatışmaları, "militan anti-faşizm" (yani aşırı sağcı gruplara karşı "emsal teşkil edici" eylemler ve çatışmalar), Robin Hood misali, işçi sınıfına yönelik illegal, hatta şiddete dayalı eylemler, sabotajlar, patronların kaçırılması ve kadrolu personele yönelik misilleme eylemleri, kamu güçlerine polis karakolları ya da hapishanelere yönelik saldırılar sıradan davranışlardır.

Bu bağlamda, güvenilir tanıklıklara (yani, bütün sorumluluğu başkalarına atarak kendilerini temize çıkarmayanlara) inanılırsa, kimse günün birinde kalkıp da terörist bir örgüt kurmaya ya da silahlı mücadeleye girişmeye karar vermiş değildir (İtalyan Partizan Eylem Grupları –GAP– hariç). Farklılaşma kademe kademe oluşmuştur, planlanmış değildir, hatta kimi zaman bilinçli de değildir. Bu kademeler, kimi zaman aktörlerin başlangıçtaki niyetlerinden bağımsız olarak, herhangi bir eylemin kışkırttığı tepkilerle belirlenmiştir. Çoğunlukla da, bir örgütün güzergâhını doğumundan itibaren belirlemek –Michel Dobry'nin deyimini kullanırsak– geriye dönük bir yanılsamadır. Olayların zorlaması sonucu ve başkalarının bakışıyla "terörist" olunur. Girişte anılan **Adriano Sofri** olayı, "terörizm" kategorisinin ne kadar tesadüfi olduğunu göstermektedir. Bir itirafçının açıklamalarına kadar, Lotta Continua terörist bir örgüt olarak kabul edilmiyordu; her şey legal olduğundan, uyguladığı şiddet düzeyi bu örgütü 1970'li yılların başına dek ne Potere Operaio'dan (PotOp) ne de Kızıl Tugaylar'dan ayırıyordu. Bu süreklilik hipotezi ve sonuç olarak, radikalleşme ve ardından gelen etiketlenme süreçlerine yöneltilen dikkat –ki Fransa ve İtalya'daki seyri karşılaştırırken bizim de yaptığımız budur– günümüzde incelemelerin çoğunu yönlendirmektedir.

1968 isyanlarını kuşkusuz şiddete indirgeyemeyeceğimiz gibi, aralarında hiç ilişki olmayan iki ayrı döneme de bölemeyiz. Öncelikle, devrimci şiddet tercihine ışık tutmak için tarihi yeniden kurgulamak gerekir. Bu yeniden kurgulama, kısmen, hareketlenme döngüsü kavramıyla mümkündür. Bu kavram, toplumsal hareketler sosyolojisi ile şiddet sosyolojisini, radikalleşme süreçlerinin sorgulanması yoluyla uzlaştırmayı sağlar.

Sidney Tarrow, 1960'lı ve 1970'li yılların dönümünde İtalya'da toplumsal hareketlere ayırdığı incelemesinde, "hareketlenme döngüsü" (*cycle of protest* ya da *cycle of collective action*) kavramını ileri sürer. "Sıkı sıkıya birbirine bağlı kolektif eylemlerin ve bunlara tepkinin büyüyen ve sonra küçülen dalgası."[14] Bu döngüye beş unsurla tanıklık edilir: Çatışmanın yaygınlaşması; coğrafi ve toplumsal olarak yayılması; kendiliğinden eylemlerin yanı sıra yeni örgütlerin ortaya çıkışı; yeni sembollerin, dünyanın yeni yorumlarının ve ideolojilerin doğuşu; eylem yelpazesinin genişlemesi. Her döngü üç evre izler: İsyanın yükseldiği evre –Aristide Zolberg'in[15] deyişiyle, her şeyin mümkün gözüktüğü "çılgınlık anı"– eylemlerin radikalleşmesi ile belirginleşen doruk evresi; ve düşüş evresi. Bu sosyoloğa göre, seçkinlerin bölünmesi, politik sistemin daha önce marjinal olan gruplara açılması ve yeni toplumsal grupların ortaya çıkışı nedeniyle, "yapısal çatışmalar" elverişli politik imkânlar bulduğunda döngü başlar. Bir döngü, 1960'lı yıllarda Amerika Birleşik Devletleri'ndeki *sit-in* gibi çok göze çarpan bir eylem tarzıyla tanımlanabildiği ölçüde, bu açıklama

14 Sidney Tarrow, *Democracy and Disorder: Protest and Politics in Italy, 1965-1975*, Oxford, Oxford University Press, 1989, s. 95.

15 Aristide Zolberg, "Moments of Madness", *Politics and Society*, 2, 1972, s. 183-207.

aynı zamanda Charles Tilly'nin eylem yelpazesi ile ilişkilendirilmiş olur.

Tarrow'un modeli eleştirilebilir. Bir döngünün varlığını "geçerli kılmak" için genellikle benimsenen yöntem –*protest events analysis* (PEA)–[16] nedeniyle, hem "ikincil itkiler"i göz ardı etme, hem de dönemler arasındaki kopuklukları vurgulama eğilimindedir. Tarrow'un öncü araştırması, 1966-1973 arasında günlük bir İtalyan gazetesinin titizlikle incelenmesine dayanmaktadır. Ancak bu tarihlerin neye göre seçildiği tatmin edici biçimde açıklanmamıştır; öyle ki, bu şekilde ortaya çıkarılan döngünün yalnızca ölçüm aygıtının ürünü olup olmadığı bile sorulabilir. McAdam'ın ileri sürdüğü gibi, örneğin yalnızca ağ analizi gibi başka araçların katılmasıyla, bu yöntem üç farklı veçhe doğurur:[17] Dar anlamda protesto döngülerinden ziyade, medyanın dikkat döngülerinin ölçülüyor olması riski doğar; bir protesto döngüsü, büyük çapta önemli başka döngülerle (seçimler, uluslararası olaylar, vs.) birlikte gözlemlenirse dikkatten tamamen kaçabilir; son olarak, PEA aracı, medyaya özgü kısıtlamaların gözünde "aktüel" kalabilen ve önemli toplumsal hareket mertebesine erişebilen davaları ayıklayan bir Darwinci etki uyguluyor ise; örneğin, hareket sokak alanını terk edip kurumsallaşma ya da tersine radikalleşme yoluna girdiğinde gelişmeleri kavramakta hiç de iyi bir belirteç olamaz. Hareketsizleşme ile radikalleşme arasındaki bağlantılar sistematikleştirilirken, yöntemin getirdiği ampirik dolayım temel önem taşır. Tarrow basın araştırmasını yalnızca üç yıl sonraya –1977 yılında İtalya'nın yeni bir protesto dalgasıyla karşılaştığı yıla– ka-

16 PEA, basın kaynaklarına başvurarak protesto olaylarını sayma tekniğidir.

17 Olivier Fillieule, "On n'y voit rien. Le recours aux sources de presses pour l'analyse des mobilisations protestataires", (der.) Pierre Favre, Olivier Fillieule ve Fabien Jobard, *L'Atelier du politiste: théories, actions, représentations*, Paris, La Découverte, 2007.

dar genişletmiş olsaydı, sonuçlarının farklı, hatta bambaşka olacağına hiç kuşku yoktur.

Bu kitabın formatı, bu döngünün sınır taşlarını ülke ülke tartışmamıza imkân vermiyor. O nedenle, –silahlı da dahil– şiddet kullanımının meşrulaşması ve hazırlanılması ile kendini ifade eden devrimci umudun yeniden harekete geçirildiği bütün bir dönemi nitelemek için Bernard Lacroix'nın "1968'li yıllar" deyimini kullanmayı tercih ediyorum.

Yöntemsel sorunun ötesinde, döngü modeli, politik fırsatlar durumu[18] kavramına aşırı ölçüde dayalı olması nedeniyle de sorunludur; bu başat kavrama gönderme yaptığı ölçüde, kavramla birlikte olgu da sönükleşir. Sözkonusu kavramın –Érik Neveu'nün[19] deyişiyle– "süngersi" olduğunu söylemek yetersiz kalır; öyle ki, bağlam ve zamansallığın etkilerini, keza dinamikleri ve dolayısıyla rakiplerin karşılıklı hamlelerini gözardı edip, politik rejimleri kırılgan kılan faktörleri katılaştıran bu kavram, aşağı yukarı her şeyi ve tersini söylemeye müsaittir. Örneğin "baskı" değişkeni böyledir; protestoyu yasaklamak hem onun başkaldırıya dönüşmesine katkıda bulunur, hem de göstereceğimiz gibi, radikalleşmenin ve döngünün sona ermesinin faktörleri arasında gözönüne alınır.

Aslında, imkânların harekete geçirilmesi teorisi ya da Tourainci ekol gibi farklı geleneklerde, "hareketsizleşme radikalleştirirken, hareketlilik ılımlılaştırır"[20] saptaması veri

18 Politik fırsatlar yapısı, politik süreç denen analiz modelinin önerdiği bir kavramdır. Eyleme geçmelerin dahil olduğu politik ve kurumsal bağlamın getirdiği kısıtlamalara ve vesilelere referansla bunların ortaya çıkışını anlamaya çabalar.

19 Érik Neveu, *Sociologie des mouvements sociaux*, Paris, La Découverte, 1996, s. 102 ve kavramın kesin bir eleştirisi için Olivier Fillieule, "Requiem pour un concept", Gilles Dorronsoro, *La Turquie conteste* içinde, Paris, CNRS Éditions, 2005, s. 201-218.

20 Dominique Wisler, *Violence politique et mouvement sociaux. Etude sur les radicalisations sociales en Suisse durant la periode 1969-1990*, Cenevre, Éditions Georg, 1994, s. 30.

kabul edilir. Bir döngüyü izlemeyi sağlayan enstrümanların daha incelikli olmasını bir yana, bırakırsak; bir tür "genel yasa" olarak görülen şey bize göre de sınanmaya değerdir. Bunu, en azından bulanık olan –hareketliliğin sona ermesi evresinde "kapanan"– politik imkânlar durumunu sınayarak değil ama, "toplumsal olarak yalıtılmış olma" belirteci aracılığıyla yapacağız. Örgütün toplumsal yalıtımının etkileri, özellikle temsil etmeyi umduğu toplumsal gruptan karşılık görememesi, aşırı zıtlıklarla yüklü bir durumdur; örgütü radikalleşmeye yöneltebileceği gibi, iradi olarak etkinliklerine son vermeye de yöneltebilir.

Tarrow da silahlı grupların ortaya çıkışını dört zamanlı bir döngünün sonuna yerleştirir. Bu dört evre: Yeni örgütlerin yaratılması, kolektif eylemin rutinleşmesi, taleplerin en azından kısmen karşılanması ve çoğunluk safları terk ederken bir azınlığın radikalleşmesidir. Onun modeli, Tourain esinli bir başka düşünce ekolü içinde Michel Wieviorka'nın geliştirdiği "tersine dönme" modelinden çok uzak değildir. Ona göre terörizm, tarihin zorunlu akışı olarak gördüğü şeyi zorlayarak toplumsal hareketin yerine geçmeye çalışan "toplumsal karşı-hareketin aşırı ve çözülmüş biçimi"dir.[21] Önceki bir kitapta, bu görüşe birçok itiraz yöneltme fırsatımız oldu. Tezin normatif bir dayanağı vardır: "Referans grubunun desteği, bir anlamda, 'devrimci'nin soylu hedefini süsleyen bir tür kutsamaya eşdeğerdir; bu desteğin yokluğu ise, daha az soylu sayılan 'politik şiddet' kategorisine hatta açıkça tiksindirici olan 'terörizm' düzeyine düşüp aforoz edilmeye eşdeğerdir."[22] Referans grubunu ve öncü denileni birleştiren uyuşma derecesini belirlemeyi sağlayan ampirik âletler tespit edilmiş değildir. Sonuçta bulgusal düzlemde bu tez tarih tarafından çürütülmüştür: Wieviorka'nın düşüncesi üzerin-

21 Michel Wieviorka, *Société et Terrorisme*, Paris, Fayard, 1988, s. 17.

22 Isabelle Sommier, *Le Terrorisme*, Paris, Flammarion, 2000, s. 80.

den devam edersek, mantıken, "terörist sapma" mahut referans grubunun (örneğin işçi sınıfının) en tecrit olmuş örgütlerini etkilemelidir; dolayısıyla, Fransız ve İtalyan örneklerini karşılaştırırsak, İtalya'yı değil Fransa'yı etkilemiş olmalıdır. Oysa olan tersidir. Hatta tırmanma riskinin Fransa'da –başından beri– daha güçlü olduğu bile kabul edilebilir. Birkaç örnek sayarsak, İtalyan aşırı sol grupların tersine, Fransız Proleter Sol (GP) patlayıcı kullanır (13-14 Mayıs 1971'de *Minute*'e atılan bomba); ilk politik adam kaçırma Fransa'da olmuştur (Kasım 1970'de vekili Michel de Grailly'nin kaçırılması); Devrimci Komünist Gençlik (JCR) aşırı sağcı Yeni Düzen grubuna karşı iki kez planlı şiddet (1971 ve 1973) tasarlamıştır.

Yazarlar tek sebebe dayalı açıklamalar getirme eğilimi gösterseler de; değişkenlerin kısmen iç içe geçerek, bağlamlara göre çelişkili sonuçlar doğurduklarını –yol açtığı hayal kırıklığına rağmen– kabul etmek gerekir. Rasyonel bir modele başvurmak, bir grubun kimliğini dikkate almayı dışlamaz; bu kimlik örgütün stratejik tercihleri üzerinde etkilidir. Yasadışılığın etkilerini inceleyerek, yani silahlı örgütleri toplumsal hareketlerin kavranmasında istisnai ve bu sıfatla özel gruplar haline getiren grup kimliğini ve örgütlenme modelinin özgünlüğünü analiz ederek bunu yapacağız. Ama daha önce, olgunun ortaya çıkışına eğilmek gerek.

2

Devrimci Bir Dönem mi?

Bu bölümün amacı bağlamı öne çıkmış döngünün başlangıcında belirleyici olan özellikleri ile ortaya koymaktır: Bir yanda, isyanın kuşaksal karakteri ve hızla politikleşen iç dengesizliklerin etkisiyle üniversite çevresinde yaşanan kuluçka evresi; diğer yanda, aşırı sol eylemcilik vardır ve bütün bunlar bir kopuşu ve zayıfların isyan etme tematiğini teşvik eden uluslararası bir bağlamda cereyan etmektedir. Bugün de hâlâ büyük ölçüde cevapsız olan toplumsal bir hareketin yayılması sorusunun gösterdiği ortak özelliklerin ötesinde, bu bölüm, durumları birbirinden ayıran bazı unsurları da ele alıyor. Burada özellikle karşı çıkış hareketinin başlangıç sınırlarını aşma (ya da aşmama) kapasitesi sözkonusudur; ama aynı zamanda, ele alınan üç Avrupa ülkesinde de ortak olan tamamen ideolojik bir faktör vardır.

Uluslararası bağlam

Daha önce vurguladığımız gibi, uluslararası bağlam savaşçı bir imgelemi elbette beslemiştir ve "savaşan halklar"la da-

yanışma, gösterilerin ataklığını ve zaman zaman şehir gerillasından esinlenen yeni eylem türlerinin ortaya çıkmasının hazırlayıcısı olmuştur. Örneğin Fransa'da Troçkistlere bağlı Vietnam Ulusal Komitesi'nin (CVN) Amerikan çıkarlarına (Bank of America, Trans-World Airlines, vb.) yönelik bombalı saldırıları ve American Express'in merkezinin Mart 1968'de soyulması (22 Mart Hareketi'nin doğmasına yol açmıştır) bu türden eylemlerdendir. Avrupa'da da Amerika Birleşik Devletleri'nde de Vietnam savaşına karşı gösteriler, 1967 yılında Havana'da toplanan Tricontinentale'e Che Guevara'nın yaptığı çağrı uyarınca "İki, Üç, Daha Fazla Vietnam" sloganlarıyla ve onun simgesel figürünü göndere çekerek yapılıyordu. Kısacası, Temmuz 1970'te aşırı sol gazete *Lotta Continua*'nın dediği gibi, "genel eğilim devrimdir"i düşündürtüyordu her şey.

En yaşlı altmış sekizliler, yani öğrenci isyanlarından önce politikleşen, hatta eylemci olanlar, Cezayir'in bağımsızlığı yanlılarından, Kübalı devrimcilerden ya da daha genel olarak Latin Amerikalı devrimcilerden ve elbette Vietnam savaşı karşısındaki dayanışmadan "ilk bağlanma" diye söz ederler. 1960 yazında Amerikalı öğrencilerin başlattığı "Küba yolculuğu" modadır; Che'nin fokoculuğu ("tek tek ateşler yakmak" şeklindeki gerilla stratejisi) başka yerlere yaymak için yola çıkışı, ardından 1967'de Bolivya'da öldürülüşü onu romantik ve trajik kahramanlığın simgesi haline getirir.

Bir diğer sahne: Mao Zedung'un, 1968'de iktidarın bürokratikleşmesine karşı gençleri seferber ederek kültür devrimini başlattığı Çin'dir. Barış içinde bir arada yaşama ve seçim yoluyla sosyalizme geçiş olasılığı üzerine "revizyonist" tezlerini eleştirdiği SSCB'den altı yıl önceki kopuşundan itibaren Çin, Sovyetik ağabeyine karşı bir alternatifti. Lin Piao, dünya çapında halk savaşı teorisini geliştirmişti; buna gö-

re, emperyalizm periferisinden –savunucusu olmaya çalıştığı Üçüncü Dünya'dan– kuşatılacaktı. Profesörlere ve parti kadrolarına karşı gençliğe dayanması onun sürekli devrimciliğinin katıksızlığı imgesini tamamlar ve bu kez, gençlik isyanına hak verir gözükür; "İsyan Etmekte Haklıyız" afişleri özellikle Fransa'da slogan olacaktır (Philippe Gavi, Benny Lévy ve Jean-Paul Sartre'ın birlikte yazdığı bir kitabın da adı olmuştur bu slogan).

Fakat etrafında en çok toplanılan mücadele, elbette ki (küçük) Vietnam halkının Amerikan süpergücüne karşı "kahramanca" yürüttüğü mücadeledir. Vietnam savaşı 1965 yılında kesin bir radikalleşme gösterir: 7 Şubat bombardımanların başlangıcıdır, 300 bin asker gönderilir ve napalm bombaları hiç çekincesiz kullanılır, yargısız infazlar ve işkenceler yapılır. Yurttaşlık hakları için mücadelenin zaten karıştırdığı iç koşullarda, bu, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki kampüsleri tutuşturan kıvılcım olur. Ağustos 1964 ile Mart 1973 arasında askere alınabilecek 26,8 milyon Amerikalı gencin yalnızca %42,5'i askere gider; diğerleri, çoğunlukla da orta ve üst sınıflardan öğrenciler tecil yoluyla kurtulurlar. Yeni Sol savaşa karşı mücadelenin bayraktarlığına soyunur. 1965 yılında askerlik belgeleri ilk kez yakılmaya başlanır. 17 Nisan 1965'te Students for a Democratic Society (SDS) ve Free Speech Movement (FSM) tarafından Berkeley'in kampüsünde 21 ve 22 Mayıs'ta ulusal protestolar düzenlenir. Kasım ayında *quaker* Norman Morrison, dayanışma işareti olarak Güney Vietnam'daki Budistlerle aynı anda Pentagon'un önünde kendini yakar. Askerlik tüzüğünde değişiklik yapan bir proje (*Selective Service System*) akademik sonuçları zayıf olan üst sınıflardaki öğrencileri de askere alınmakla tehdit ettiğinden, mücadele 1967'den itibaren genişler. Birçok genç askerlik celplerini geri gönderir, yaklaşık 20 bin genç ülkeden kaçarak

özellikle Kanada'ya giderler; 1 Temmuz 1968 ile 30 Haziran 1969 arasında 27.444 firar kaydedilir. 1967-1969 arasında cılız da olsa ayaklanmalar görülür. Ocak 1968'de Sock davası başlar. Ünlü psikiyatr firara teşvikle ve *Universal Military Training Act*'ı ihlalle suçlanır. Ertesi yılın şubat ayında, Seattle'da 400 asker bir barış yürüyüşü düzenler. 1967-1969 arasında Amerikan Yeni Sol'u, "We won't go" sloganlarının eşliğinde gösteri yaparak, Vietnam savaşına katılım konusunda kamuoyunu etkilemeye –anketlere de yansıdığı gibi– net bir şekilde katkıda bulunur. Örneğin, 1967 ilkbaharı ile 1969 sonbaharı arasında, "güvercinler"in (savaş karşıtları) oranı %35'ten %69'a yükselirken, "şahinler" (savaş yanlıları) %49'dan %20'ye düşer.

Öte yandan savaşa karşı mücadele uluslararasılaşır ve tartışmanın yayılmasının ve Yeni Sol'la ilişkilenmenin temel taşıyıcısı haline gelir. 1965 yazında öğrenci muhalefeti Oxford ve London School of Economics kampüsleri üzerinden Büyük Britanya'ya erişir. Tüm dünyadan önemli şahsiyetleri bir araya getiren Russel Mahkemesi Mayıs 1967'de Stockholm'da toplanır (Fransa kendi topraklarında toplanmasını kabul etmemiştir) ve Amerika Birleşik Devletleri'ni soykırımla suçlar. Şubat 1968'de Batı Berlin'de toplanan Uluslararası Vietnam Kongresi, –belli başlılarını sayarsak– Berlin'de, Freiburg'da, Hamburg'da, Münih ve Bremen'de genellikle şiddetli, çok sayıda gösteriye vesile olur. Farklı aşırı sol grupların (aralarında Alain Krivine'in temsil ettiği JCR de vardır) buluşması ve farklı dayanışma biçimlerini (para, ilaç aynı zamanda silah gönderme, firar ve sabotaj seferberliği) birlikte düşünmesi imkânı doğar. Sonbaharda, SDS öğrencileri Japonya'ya giderek Bundo'lu (Komünistler Birliği) Japon yandaşlarıyla buluşurlar.

Bu koşullar ve bu koşullardan beslenen retorik için üç saptama yapmak gerekir. (Cezayir savaşını görmüş Fran-

sız gençliğinin bir bölümü hariç) esasen doğrudan doğruya savaş deneyimi olmayan bir kuşağın vekâleten üstlendiği Üçüncü Dünyacı davanın içgüçlerini ve bunun içlerinden bir bölümünün şiddetle ilişkisine dair yaptığı etkiyi elbette sorgulamak gerekir. Ayrıca bu düşünce alanının başlangıçta öğrenci isyanının üslendiği son derece ahlaki vurgularla güçlendiğini de bilmek gerekir: Vietnam çatışmasına karşı mücadele "kendi adımıza" yapılmamalıdır. Mücadele, ülkesinin (doğrudan ya da dolaylı olarak) savaşa katılması (en başta Amerika Birleşik Devletleri, aynı zamanda topraklarındaki Amerikan üsleri nedeniyle Japonya ve Federal Almanya) oranında güçlüdür. Bu güçlü suçluluk duygusunun üzerine, faşist ve militarist geçmişi olan ülkelerdeki (Federal Almanya, Japonya, İtalya) savaş karşısında bireysel ve kolektif sorumluluk sorunu ile birlikte yüklenen İkinci Dünya Savaşı'nın sorgulanması eklenmiştir. Şu bahsettiğimiz nokta, daha sonra üzerinde duracağımız gibi, bazı grupların daha sonraki rotalarına da tamamen içrektir. Nihayet, Fransa ve İtalya, Üçüncü Dünya'nın "uzaktaki kurbanları" ile "içerideki göçmenler" olarak kabul edilen işçilerden oluşan "iç kurbanlar" arasında çizilen paralellikle de ayırt edilirler. McAdam'ın ifadesini kullanırsak,[1] eylemlerin rekabetine ve koordinasyonunu teşvik eden, bu benzerlikleriyle, Fransız ve İtalyan militanlar çok daha net bir Marksist okuma şifresi sergilemiş, işçi hareketi geleneğine dahil olmaya çalışmış ve böylelikle diğerlerinden farklı stratejik sonuçlara varmışlardır.

Öğrenci isyanları

Aşağı yukarı her yerde yüksek öğretim kurumları bir kaynaşma içine girmişti: London School of Economics Mart

1 Douq McAdam, Olivier Fillieule, *Le Desengagement Militan* içinde, Paris, Belin, s. 64.

1967'de, Trente üniversiteleri Kasım ayında, Madrid üniversiteleri Ocak 1968'de, Leicester'dekiler Şubat'ta, Roma'dakiler Mart'ta; Columbia Üniversitesi Nisan ayında işgal edilmiş, Mayıs ayında Paris'te isyan patlak vermişti. Haziran'da Belgrad'da, bütün yaz boyunca Japonya ve Meksika'da, Eylül ayında Frankfurt'ta vb. Ayrıca Belçika, İsveç, Polonya ve Çekoslavakya'da da hareketlenmeler gözlemlenmekteydi. İçerik ve talepler genellikle benzerdir: Anti-Amerikancılık ve Vietnam'a destek, eğitimin ve tüketim toplumunun içeriğinin eleştirisi. Buna, her ülkeye özgü faktörler de eklenir ve bunlar, kendi özgüllükleriyle, derin bir iz bırakarak öğrenci hareketliliğine sinir uçları sağlarlar.

Amerika Birleşik Devletleri

İlk ortaya çıkan, 1950'lerin sonunda Amerikan "hareketi"dir. Başlangıçta kaynaklarını, birçok protesto hareketini besleyen pasifizmden alır: Zorunlu askerî hazırlığa ve ardından askere gitmeye karşı, Küba'dan ve başta Vietnam olmak üzere "ezilen halklar"dan yana; yurttaş hakları için ve ırk ayrımcılığına karşı, *sit-in*'ler, boykotlar ve 1961-1962 yazlarında *freedom riders* (özgürlük yürüyüşçüleri). Tam anlamıyla öğrenci muhalefeti 1964 Sonbaharı'nda Berkeley'de Free Speech Movement'la (FSM) ve onun "öğrenci gücü" talebiyle birlikte başlar. Üniversite kampüsünde CIA'in Vietnam savaşına asker toplama görevlilerinin varlığına karşı çıkan Students for a Democratic Society (SDS) ve siyah militanların Columbia Üniversitesi'ni işgalinin başlamasıyla 23 Nisan 1968'de hareket doruğa çıkar. Polis kuvvetleri tarafından okul iki kez şiddet kullanılarak boşaltılır. Hareketliliğin nedenleri üniversite çevresine hem dışsal (Vietnam savaşına karşı, askerlik celbine ve askere gitmeye karşı mücadele) hem de içsel (di-

siplin kurallarına ya da programlara itiraz, kararlara katılım iradesi)'dir.[2]

Bu iki düzeyi net bir şekilde ayırt etmek genellikle güçtür: Disipline karşı düzenlenen hareketler, örneğin genellikle kampüs içinden asker toplamaya yönelik askerî politikanın neden olduğu karışıklıklardan kaynaklanmaktadır. Columbia'nın işgali üç faktörün iç içe geçmesiyle açıklanabilir: Martin Luther King'in öldürülmesinden beri gergin bir ortamda bulunan Morningside Heights Siyah semtinin sınırlarını ihlal ederek üniversitenin genişletilmesi projesine karşı Siyah öğrencilerin seferberliği; disiplin kuruluna çıkartılan bir kadın öğrenciyle dayanışma gösterisi; ve üniversite ile ordu arasındaki işbirliğine karşı SDS yerel seksiyonunun başkanı **Mark Rudd**'un ateşli konuşması. Onun teşvikiyle öğrenci eylemleri net bir şekilde radikalleşir (binaların işgali ve dekanın rehin alınması). Mayıs 1969'da yapılan resmî bir ankete göre, Amerikan üniversitelerinin birkaç yıldır yaşadığı karışıklık 471 olaya (25 bombalama, 46 kasıtlı yangın, 207 işgal), 598 yaralanma ve 6158 tutuklanmaya neden olmuştur.[3]

Japonya

Japonya'da öğrenci hareketlenmesi yıllardır anti-Amerikancılıkla patlak vermiştir: Kore savaşına (1950-1953) karşı, 1956'dan beri nükleer denemelere karşı, 128 Amerikan üssünün varlığına ve Vietnam savaşındaki rollerine karşı, Okinawa Adası'nın ülkeye yeniden ilhakı için ve Ocak 1960'da Amerika Birleşik Devletleri'yle imzalanan güvenlik anlaşma-

---

2 1967 ve 1968 arasında hareketlere katılmış 859 liseli ve üniversiteli arasında gerçekleştirilen anket, akt. David Caute, *1968 dans le monde*, Paris, Robert Laffont, 1988, s. 335.

3 Akt. David Caute içinde, *1968 dans le monde*, *age*.

sına (Ampo) karşı hareketler. Bizim açımızdan en önem taşıyan hareketlilik nedeni kuşkusuz ki ABD-Japonya güvenlik antlaşmasıdır. Amerikan işgaline son vermeyi hedefleyen ilk güvenlik anlaşması Eylül 1951'de imzalanmıştır. Böylece Japonya "Batı kampının üye ülkesi" olmuş ve yeniden hükümranlığına kavuşmuştur. Ama bu hükümranlık, iç karışıklık durumunda bile Amerika Birleşik Devletleri'nin topraklarına müdahale olasılığının sürmesiyle ve nükleer silah dahil her türlü silahı serbestçe kullanma hakkıyla sınırlıdır. Taraflı değil barışçıl bir ülkeyi savunan solun protestoları, Bikini Mercanadası'nda bir hidrojen bombası denemesi sırasında 1954 yılında meydana gelen kazadan sonra iyice şiddetlenir. Anlaşmanın yenilenmesiyle ilgili parlamento tartışmaları vesilesiyle Ekim 1959'la Haziran 1960 arasında bu protestolar giderek büyür. 15 Haziran 1960'taki gösteri sırasında polisle çıkan çatışmada bir kız öğrenci öldürülür. Bu olay başbakanın görevden alınmasına ve sosyalist parti başkanının aşırı sağcılarca öldürülmesine yol açar. "Ampo 1960 kuşağı"nın hazırlayıcısı bu olaydır. Ardından "Ampo 1970 kuşağı" gelir. Gerçekten de hareketlilik, 1960'lı yılların sonunda, anlaşmanın on yıllık yenilenmesine bağlı olarak ve öğrenci isyanının tam ortasında yeniden canlanır. "Savaş karşıtı öğrenci komiteleri" kurulur. **Yoko Nagata** 1968 yılında Japon-Amerikan güvenlik anlaşmasına (Keihin Ampo Kyoto) karşı Tokyo-Yokohama Mücadele Komitesi'ni kurar. Maoist eğilimli bu komite ertesi yıl Kızıl Ordu'nun kuruluşuna katılacaktır.

Japonya'daki hareketin olaylar döngüsü, başlıca iki nedenin 1965 yılında çakışması ile başlar. Vietnam Savaşı hızlanmış ve üniversite harçları ilk kez yükseltilmiştir. 8 Ekim 1967'de, başbakan Sato'nun Güneydoğu Asya'ya, yani Güney Vietnam'a ziyaretine karşı bir gösteri örgütlenir; kasklı ve eldivenli göstericiler ile polis arasında yaşanan çok şiddetli çatışmalar sırasında Kyotolu bir öğrenci öldürülür. Birkaç hafta son-

ra, 19 Ocak 1968'de, US Enterprise'ın Sasebo limanına yanaşması şiddetli bir gösteriye neden olur ve bu gösteri sırasında *Enternasyonal* eşliğinde ve "Kahrolsun Amerikan Emperyalizmi! Savaş Gemisi Japonya'dan çık! Japon Topraklarında Nükleer Silahlanmaya Hayır!" sloganlarıyla dışişleri bakanlığı saldırıya uğrar. Nisan 1968'de Amerika karşıtı ayaklanmalarda Tokyo'da 110 kişi yaralanır ve 179 kişi tutuklanır.

Kelimenin tam anlamıyla öğrenci hareketleri, bilim, tıp ve şehircilik fakültelerinde, özellikle Nisan 1968'de Nihon'da ve Haziran'da da Todai'de (Tokyo) başlar. Tetikleyici faktörler farklıdır: İlk durumda, bir yolsuzluk skandalı söz konusudur; ikincisinde, tıp mezunlarının hastanedeki zorunlu çalışma süresini bir yıldan iki yıla çıkaran bir yasa projesi. Yaklaşık 400 özel üniversitenin kayıt harçlarının yükseltilmesinin, devlet okullarındaki eleme sisteminin ve uygulanan pedagojik yöntemlerin ve dernek özgürlüğü yasağının iptal edilmesi diğer talep konularını oluşturuyordu. Doktora öğrencisi ve Tokyo pedagoji fakültesinde mücadele konseyi üyesi Norisuke Ando'nun *Öğrenci Devriminin Teorisi* adlı manifestosunun dili, Nanterre'de ya da diğer yerlerde görülenlere şaşırtıcı biçimde benzemektedir. Bu metinde üniversitelilerin mücadelesi, üniversite çatışmasının genellik kazanması ve politikleşmesi yönünde giderek yükselen üç "evre"de tanımlanmıştır: İlkinde "hedef, 'üniversite ve eğitim devrimi', yani savaş sonrası dönemde üniversitenin üzerinde kurulduğu yapının ve ilkelerin tamamen yıkılması"dır; ikincisi, "bilgi işletmesinin bütününü temelden tartışma konusu etmeli" ve "toplumun entelektüel ekseni olarak görülen üniversitede 'bilgi'nin, 'bilim'in anlamını sorgulamalı"dır; üçüncüsü "güncel kapitalizmin krizinin ifadesi" olarak "üniversitenin çelişkileri"ni analiz etmelidir.[4]

1968 yazı boyunca Japonya'da 54 üniversitede kaynaşma

4 Bernard Béraud, *La Gauche révolutionnaire au Japon*, Paris, Seuil, 1970, s. 72.

devam etmektedir ve bir süre sonra bu sayı 80'e çıkar. Temmuz başında Tokyo'daki Keio Üniversitesi'nde, tıbbi araştırmalardaki Amerikan fonlarına karşı dört ay sürecek bir grev başlar. 27 Ağustos'ta, yakındaki US Air Force üssünün kapatılmasını talep eden Kyushu Üniversitesi öğrencileri ile emniyet kuvvetleri arasında şiddetli bir çatışma yaşanır. 4 Eylül'de Nihon'daki 6 bin öğrenci kampüs işgaline son vermeye gelen 1.200 polise karşı direnir (154 tutuklama). 8 Ekim'de Tokyo Üniversitesi'ndeki öğrenci isyanlarında 800 kişi yaralanır ve 150 kişi tutuklanır. Ay sonunda, "Tokyo'ya hücum" başlar. Üç gün boyunca parlamentoya, Amerikan elçiliğine, polis merkezine saldırılır, Shinjuku garı işgal edilir, vb.

İşgal sürelerinin uzunluğu (bir yıla kadar olanı vardır), örneğin Todai'de olduğu gibi beton barikatlarla yapılan aktif savunma, polisle çatışmalardaki aşırı şiddet Japon hareketinin özellikleridir. Keza, Çin'in Kızıl Muhafızları gibi, profesörlerin özeleştiri ve aşağılanma toplantıları ("halk önünde itiraf") düzenlenir. Baskının sertliği (Todai 18 Ocak 1969'da 8 bin seyyar muhafız tarafından boşaltılır ve ardından bin kişi tutuklanır), hareketleri sona erdirmek yerine daha da güçlendirir: Yıl boyunca yüz kadar üniversite grevdedir. Amerika Birleşik Devletleri'nde olduğu gibi, öğrenciler mücadele konseylerinde (*Zenkyoto*) örgütlenirler. Henüz saflara katılmamış öğrenciler üzerinde bu konseylerin politikleştirici etkisi güçlüdür; etnik azınlıklar ve paryalara karşı ırkçılık, kapitalizm gibi sorunlar hakkında "anti-akademik dersler" düzenlerler.

Almanya

Protesto hareketi Avrupa kıtasına Federal Almanya yoluyla gelir. Burada da anti-Amerikancılık ve Vietnam savaşına karşı mücadeleye dayanmaktadır. İlk gösteri Batı Berlin'de

Şubat 1966'da üniversite kurumunun otoriterliğine karşı ve ulusal düzeyde, Müttefiklerin işgal düzeninin kaldırılmasından sonra ülkenin kendi güvenliğini sağlayabilmesi için 1958'den beri politik tartışmaların merkezinde yer alan bir yasanın kabul edilmesine karşı düzenlenir. Yenilikçi ve komik müdahale biçimleri ile öne çıkan SDS (Alman Sosyalist Öğrenciler Birliği), başka yerlerde, özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nde ve Fransa'da gelişen hareketlere çok dikkat etmektedir. Fransa'daki 1968 Mayısı'nın yarattığı gücün etkisi altında, öğrencilerle işçiler arasında geçici bir ittifak belirir: 1 Mayıs 1968'de 30 bin işçi, SDS'nin çağrı yaptığı sendika konfederasyonlarının teşkil ettiği paralel korteje katılırlar. İki grup on gün sonra, acil yasalara karşı 50 bin kişinin katıldığı Bonn'da bir gösteri yürüyüşünde buluşur. Ama hareket hızla yok olup gider.

Fransa ve İtalya

Fransa ve İtalya örnekleri kuşkusuz uluslararası koşullara daha az bağlıdır ve öncelikle üniversite koşullarına odaklanmıştır. Her iki ülkedeki öğrenci hareketi, periferide yer alan ve disipliner özgüllüğü olan (sosyoloji gibi) yeni fakültelerden başlar: Ocak 1966'dan itibaren Trente sosyal bilimler yüksek enstitüsü ve ertesi yılın sonunda Nanterre. Eğitimi üretim sisteminin yeni gereklerine ve öğretimin uzatılmasının yol açtığı öğrenci akımına uyarlamayı hedefleyen bir reform (Gui ve Fouchet) ise katalizör rolü oynar; öğrenci sayısı İtalya'da 1960-1961 yılında 268 binden 1967-1968'de 500 bine, Fransa'da ise 220 binden 514 bine ulaşmıştır. Aynı zamanda, "öğretim üyeleri sınıfının içeriği", "kapitalist ve emperyalist toplum" ve profesörler kınanır, "karşı dersler" düzenlenir. Nanterre'de, "kudurmuşlar" kargaşayı sürdürmektedir. İnsanları "burjuvazinin bekçi köpeği" olmaya hazırla-

dığına inandıkları derslerde karışıklık çıkartmakta; eleştirel sosyolojinin yok olmasını, bu disiplinin kapitalizmin hizmetinde evcilleştirme amaçı için kullanımını teşhir etmektedir. Ama her iki durumda da, akademinin eleştirisi başlığı altında, daha fazla özgürlük ve bağımsızlaşma gibi farklı esinlerin boy gösterdiği görülür. Örneğin Nanterre'deki ilk olaylar, Mart 1967'de kız öğrencilerin binalarının erkekler tarafından işgaliyle ortaya çıkarken, İtalya'da cinsellikten söz eden liselilerin bir gazetesi gerçek bir skandala yol açar.

Fransa ve özellikle İtalya bir başka özgüllüğü de paylaşmaktadır: Öğrenci hareketi politik bir kriz doğurur. Fransa örneğinde bu kriz hızlı ve geçici, İtalya örneğinde ise gizli ve uzun sürelidir. İtalya'da, aslında işçiler içi güçlü bir çatışma da buna eklenir. Bu durum bir bölünme dinamiğine yol açar, parlamenter sol üzerinde diğer ülkelerden daha belirgin etkiler bırakan olaylarla aşırı solu teşvik eder. Kriz Fransa'da özellikle Mayıs ayında yoğunlaşır. Fransız üniversite sisteminin merkezîliği kuşkusuz çatışmaların politikleşmesinde bir faktör olmuştur. 14 Mayıs'ta Nantes'teki Sud-Aviation şirketinin çalışanları fabrika işgalleri hareketini başlatırlar. 18 Mayıs'ta iki milyon grevci vardır; 20 Mayıs'ta sayıları 6 milyona ulaşır. Ertesi gün memurlar da onlara katılır. 29 Mayıs'ta General de Gaulle'ün Baden-Baden'e gidişi, devletin zirvesinde dalgalanma izlenimi vererek krizi ağırlaştırır; fakat ertesi gün de Gaulle'ün geri dönüşünde, rejime destek için düzenlenen muazzam bir gösteriyle süreç kapanır ve bir ay sonra yapılan seçimde hareketin karşıtları Meclise büyük çoğunluğu sağlarlar.

İlk öğrenci hareketinin 1967'den 1969'a kadar sürdüğünü gören İtalya'daki "Süregen Mayıs"ın ardından, 1969'da öğrenim yılının yeniden başlamasıyla birlikte fabrikaların "Sıcak Sonbahar"ı başlar. Grevler, kısa sürede pek alışılmadık ve uzlaşmaya pek yatkın olmayan yolları benimser: Sendika so-

rumluları yuhalınır, aşağılanır, temsil ilkesi aşağılanır; militan eylemin sıradan biçimleri rutin nitelikleri nedeniyle alaya alınırken, fabrika işgalleri, iş yeri kadrolarının rehin alınması ya da sabotaj gibi yasadışı, hatta şiddete dayalı mücadele biçimleri yeniden keşfedilir. 1969 Eylül-Aralık ayları arasında işlenen toplam 14 bin 36 suçun 8396'sı iş hayatındaki çatışmalar kapsamındadır. Bunların arasında, 3325 "şirket, arazi ya da kamu binası işgali", 1712 "özel şiddet", 1610 "demiryolu ulaşımının engellenmesi", 1376 "kamu hizmetinin kesintiye uğratılması", 235 yaralama, 179 yakıp yıkma ve soygun, 124 "silah ya da patlayıcı bulundurma ve patlayıcı madde kullanarak yıldırma" vardır.[5] İşçi grevlerinin düzeyi ve radikalliği, en azından 1973'e kadar gücünü korur. Bunların soluğu kesildiğinde ise, yine bir üniversite reformu projesine karşı yeni bir öğrenci isyanı patlak verir: 1977 özerklik hareketi.

Kuşaksal boyutu olan bir isyan

Öğrenci hareketlerinin eşzamanlı olmasında, ülke sınırlarına tabi olmayan bir kuşağa özgü beklentileri ifadesini mi görmeliyiz, yoksa bir sürüklenme ve taklit etkisini mi? Bu, Alain Touraine'in dediği gibi, yeni bir çatışmanın ve toplum biçiminin, post-endüstriyel toplumun doğuşunu mu haber vermektedir?

Üniversite krizinin egemen açıklayıcı paradigması, Boudon'dan Bourdieu'ye dek,[6] sınıfdışı kalma kaygısına, öğrenci sayısının aşırı büyümesi ve diplomalılar enflasyonu olgusuna vurgu yapar. Bununla birlikte, (o dönemin) tam istihdam

5 Resmî rakamların alındığı yer *FIM-FIOM-UILM, Repressione!*, Roma, Tindalo, 1970, s. 3.

6 Raymond Boudon, "La crise universitaire française: essai de diagnostic sociologique", *Annales ESC*, Mayıs-Haziran 1969; Pierre Bourdieu, *Homo Academicus*, Paris, Minuit, 1984.

koşulları, okullu olmanın değerinin azalışını pek de fark ettirmiyordu. Fransa'da 1966'dan itibaren artan işsizlik (225 bin işsiz) henüz öğrencilerin "mirasına konacakları" alanları kapsamıyordu. Çok sonraları, 1980'li yıllarda bu çapta bir öğrenci hareketinde işlevsel olacak bu paradigma, çatışmanın kuşaksal boyutunu açıklayan daha makul diğer açıklayıcı öğelerden biri olabilir yalnızca.

İlk olarak, toplumsal olmaktan çok kuşaksal karakterde olan bir popüler kültür, kimlik oluşumunda ve yeni davranış modellerinin sınır tanımayarak yaygınlaşmasında kuşkusuz temel bir çimento oluşturur. Bu kültür, gücünü, toplumsallaşmanın diğer taşıyıcılarının krizinden de almaktadır: II. Vatikan Konsili'yle* silkinen dinsel alan ve toplumsal Katolikliğin gelişimi; babanın olduğu kadar kocanın da eril tahakkümünün kaybolmaya yüz tutması ve cinselliğin olumlanmasıyla ailenin istikrarsızlaşması; *baby-boom*** çocuklarının gelişiyle okul civarlarının hareketlenmesi. Aktörlerin tanıklığı dinlendiğinde, Mayıs 1968 öncelikle bir esin, bir soluk ve kabuklardan kurtulmadır; kolektif ihlallerle bireysel ihlaller iç içe geçmiştir (kot pantalon giymek, saç uzatmak vs.). "Sevişmekle devrim yapmak arasındaki fark muğlaklaşıyordu."[7] Kitlesel bir gençlik kültürü her tarafta boy göstermektedir; Edgar Morin 7-8 Temmuz 1963 tarihli *Le Monde*'da ergenliğin doğuşunu ilan eder. Bu gençliğin kendi romantik ve trajik ikonları (James Dean, kültürel sermaye bakımından en donanımlıları için Godard'ın filmleri), yeni giyim kodları ve ayrıcalıklı bir ifade tarzı, yani müzik vardır: (1965 yılında yeye patlaması, Amerika Birleşik Devletleri'nde angaje müzik, rock'n roll).

(*) Vatican II: 1962-1965 yılları arasında yapılan ve Katolik kilisesinin modern dünya ve kültüre açılımını sağlayan konsül.

(**) İkinci Dünya Savaşı sonrasındaki doğan çocuk sayısındaki büyük artış.

7 Éric Hobsbawm, *L'Âge des extrêmes*, Brüksel, Éditions Complexe, 1994, s. 435.

İkinci açıklama, okul, aile, partiler, politika gibi bütün kurumlara yönelen otorite-karşıtlığıdır. Marksizmin ideolojik aşısından önce 1968'in özgün ruhu denebilecek şeyin temelinde de bu yatmaktadır: Freudculuğa ve romantizme bulaşmış bu liberter ütopyacılık Maelström'ü,* maddi refaha ve tüketime karşı çıkar. Buradan beslenen karşı-kültür, en az hissedildiği Fransa'dan ana yatağı olan Amerika Birleşik Devletleri'ne uzanan bir alan içinde değişken etkiler gösterir. *Underground* terimi 1964 yılında New York'ta ortaya çıkar. *IT* ya da *Oz* gibi gazeteler provoke edici cinsel küçük ilanlarıyla ahlak kurallarını ihlal etmekle suçlanarak sık sık takibata uğrarlar. Karşı-kültür, dergilerde, hareketlerde –hippy ve psychedelic** (1963-1964)–, alanında öncü olan Living Theatre'ın angaje tiyatrosunda, "Amerika'da geleneksel eğitimin tinsel boşluğuna ve entelektüel iflasına cevap vermek için" 1965 yılında kurulan ve "Mao ve Black Power", "Amerikan radikalizminin perspektifleri" üzerine dersler ya da "Solcu özsavunma", "doğaçlama" gibi atölyeler düzenleyen New York'taki Free School'da (kuruluşta FUNY - Free University of NY) ifade bulur. Bu deneyimler Berlin'e taşar. Burada, Amsterdamdaki kışkırtıcı gösterilerin ve liberterlerin etkisiyle, Mart 1967'de Kommune I topluluğu kurulur; Kasım ayında kurulan Eleştirel Üniversite 600 öğrenci ve 60 eğitmeni bir araya getirir. Ardından, Anti-Üniversite Londra'ya gelir.

Aşırı solun gelişimi

Gençlik isyanları, aynı zamanda öğrenci gençlik içinde, özellikle de İtalya'da işçi gençlik içinde radikalizmin yükselişini gösterir ki üçüncü temel öğe de budur. Her ülkede,

(*) Çok güçlü –su/hava– burgacı.

(**) Uyuşturucu kullanımını savunan, oven akım.

farklı sıfatlarla da olsa, kurumsal sol, iç tartışmalarla (örneğin İtalya'da *opearai* - "işçicilik") ya da bu kurumsal yapıların kıyısında duran, etkileri sayılarıyla orantısız entelektüel gruplaşmaların (örneğin *Sosyalizm ya da Barbarlık* ve *Situasyonist Enternasyonal*) ortaya çıkışıyla sarsılmıştır. Çoğu kolektif eylem sosyoloğu bu grupları "liberter sol" olarak adlandırır: "Bunlar 'solcu'dur; çünkü piyasa, özel yatırım ve başarı etiği karşısındaki kuşkuyu ve eşitlikçi yeniden paylaşımdan yana bir angajmanı geleneksel sosyalizmle birlikte paylaşırlar. 'Liberter'dirler; çünkü özel ya da kamusal bürokrasinin bireysel ve kolektif koşulları düzenleyici otoritesini reddederler."[8] Amerika kıtasında o dönemde öne çıkan terim "yeni sol"dur. Adlandırmalar ne olursa olsun, birçok ortak nokta kendini göstermektedir: Geleneksel sol karşısında ve daha genel olarak kurum ve örgütler karşısındaki tereddüt (hatta anti-komünizm); dozajı ülkeden ülkeye ve gruptan gruba değişen şekilde Marksizmle melez bir ilişkiye giren liberter iz; sömürüye olduğu kadar yabancılaşmaya da gösterilen hassasiyet; Üçüncü Dünya'dan beklentiler; tüketim toplumuna yönelik eleştiriler, hatta kimilerinde üretim toplumunun da eleştirisi (teknoloji eleştirileri ve ekoloji teması buradan doğar) ve otorite karşıtlığı. Karşı-kültürün burayla değişken ilişki ve etkileri vardır.

Amerika Birleşik Devletleri

1960 yılında kurulan SDS (Studens for a Democratic Society), 1962 yılında "Port Huron Bildirgesi"yle gerçek kimliğine kavuşur. Bildirge, hem Amerika Birleşik Devletleri'ne hem de SSCB'ye yönelik eleştirileri ile bir "alternatif

8 Herbert Kitschelt, "New Social Movements and the Decline of Party Organization", Russel J. Dalton ve Manfred Kuechler, *Challenging the Political Order: New Social and Political Movements in Western Democracies* içinde, Oxford, Oxford University Press, 1990, s. 180.

toplum"un ve katılımcı demokrasinin ana hatlarını çizmeye çalışmaktadır. Belge büyük bir başarı elde eder; ilk baskısının 20 bin nüshası iki yılda tükenir ve 1964 yılında aynı tirajda basılan ikinci baskı da iki yılda tükenir. SDS radikalleştiği oranda büyür. Başlangıçta, faaliyetlerini yalnızca öğrenci sorunuyla sınırlandırmayan örgüt, yurttaş hakları, barış ve nükleer denemelere karşı mücadeleyle meşguldür. Eylül 1963'te, gettolarda bir gönüllülük programı başlatır ve 1965 yılından itibaren, Vietnam Savaşı'na karşı seferberliğin başını çeker. 1968 İlkbaharı'ndaki Columbia olayları daha da popülerleşmesine yol açar. Amerika Birleşik Devletleri'ndeki 7 milyon öğrenciden 250 bini 1967-1968 arasında "politik faaliyet" içinde olacaktır. SDS saflarına katılanların sayısı hızla artar: 1965'te 4 bin üyesi varken, 1968 sonbaharında üye sayısı 100 bini geçer.

Ama başarısı ile kendi mezarını kazmıştır. İdeolojik olmayan akımlar (feministler, homoseksüeller ve farklı etnik azınlıklar) örgütten uzaklaşıp kendi *single-issue group*'larını kurarken, çeşitli Marksist-Leninist fraksiyonların istilasına uğrar ve bunlar da bölünürler. Örneğin Maocu Progressive Labor Party (PLP) 1961 yılında (revizyonizmle suçladıkları) komünist partinin eski üyelerince kurulur ve 1960'lı yılların ortasında SDS'ye katılır. Buradaki egemenliği, **Bernardine Dohrn** ile **Mark Rudd**'un başını çektiği Revolutionary Youth Movement'ın (RYM) kurulmasına yol açar.

Ayrıca, partizan gençlik örgütleri ve geleneksel öğrenci sendikaları da, krize girmedikleri sürece, hamilerinden özerklik elde etmeye çalışırlar.

Japonya

Zengakuren (Japon Özerk Öğrenci Dernekleri Federasyonu) 1968 yılında 1,4 milyon Japon öğrencinin %61'ini bir araya

getirmektedir (Japonya'da öğrenci sendikalaşması zorunludur). Örgüt, 1948 yılında, gereğinde şiddete dayalı eylemciliği benimseyen komünist parti tarafından kurulur. Diğer komünist öğrenci örgütleri gibi, Kuruşçev Raporu'ndan (1956) sonra akıl hocasının hamiliğinden adım adım özgürleşir ve partinin legalist çizgisiyle anlaşmazlığa düşer. Bu noktadan itibaren, çeşitli eğilimler temsil eden çok sayıda aşırı sol mihraka bölünür. Bunların sayıları 1969 yılında 24'e kadar varır. Komünistler, 1964 yılında komünist partinin kurduğu Zengakuren Minsei'de –14 bin üyesiyle en büyük örgüttür– toplanırken, muhalifleri de "Yapı Reform" akımında (bin üyeli) toplanırlar. Maocular öğrenci örgütünde bin militanı olan Marksist-Leninist Birlik'te ve Marksist-Leninist Hareket'te örgütlenmişlerdir. 6 bin militanı bir araya getiren Troçkist akım, esasen, Aralık 1958'de kurulmuş olan Komünistler Birliği ya da Bundo'da ve Nisan 1963'ten itibaren ise Devrimci Komünistler Birliği'nde temsil edilmektedir. Bu sonuncu örgüt iki gruba ayrılır: Kakumaru ve Chukaku. Yeni solüye sayısını katlayan bir büyüme gösterir: Kayıtlı öğrenci sayısı 1967'de 9.700'den 1969'da 53.500'e ulaşmıştır.

Japonya'daki adıyla bu "mezhepler" (*Sampa-kei Zengakuren*), 1960'lı yılların başındaki ve sonundaki "Ampo kuşakları"ndan gelmektedir. Bunlar her cephede öğrenci hareketlerinde, pasifistlerin Japon-Amerikan savunma anlaşması üzerine tartışmalarında ve Vietnam Savaşı'na karşı mücadelelerinde yer alır ve köylülerin uluslararası Narita havaalanına karşı verdiği mücadelede olduğu gibi diğer toplumsal mücadelelere de omuz verirler.

Almanya

Geleneksel sol karşısında aşırı solun özerkleşmesi Federal Almanya'da da görülür. Burada "aktif" öğrenci sayısı

1968'de 30 bin ile 60 bin arasında tahmin edilmektedir (ülkedeki öğrenci sayısı 271 bindir).[9] İçlerinden 4.000'i Alman Sosyalist Öğrenciler Birliği (SDS)[10] üyesidir. 1946 yılında sosyal-demokrat yörüngede kurulan birlik, yeniden silahlanma ve atom silahı sorunu konusunda, özellikle de 1959 yılında Bad-Godesberg kongresinde yapıla rota değişikliğini reddederek (bu süreçte sosyal-demokrat parti –SPD– her türlü Marksist referansı terk etmiştir) radikalleşmiştir. SDS, iki yıl sonra SPD'den tamamen dışlanır. Bundan sonra, etkisi giderek büyür. 1968'de yapılan bir kamuoyu araştırmasına göre, 15-25 yaş arasındakilerin %67'si, özellikle bu örgütün etkisi altında öğrenci çevresini harekete geçiren gösterilerden yanadır ve örgüt öğrencilerin beşte birinin sempatisini kazanmıştır. Frankfurt Okulu ve Sitüasyonist Enternasyonal gibi o dönemde mevcut başka referansların yanında, SDS, Avrupa kıtasında Free Speech Movement'tan esinlenen ilk örgüttür. Ayrıca, Fransız sendikası UNEF'le de bağı vardır. Birlikte, Üçüncü Dünya ve eleştirel üniversite üzerine ortak seminerler düzenlerler.

SPD ile CDU'lu Hıristiyan-Demokratların Büyük Koalisyonu'nun 1 Aralık 1966'da kuruluşuyla, öğrencilerin kurumsal soldan ayrılması kesin olarak tamamlanır ve böylece Parlamento-dışı Muhalefet (ApO) doğar. Acil durum yasasının benimsenmesini demokrasiye yönelik ciddi bir tehlike olarak gören öğrenciler, pasifistler ve sendikacılar bu harekette bir araya gelirler. Protesto hareketi 1967 ilkbaharından itibaren sertleşmeye başlar. 3 Nisan 1968'de, aralarında **Andreas Baader** ve **Gudrun Ensslin** gibi öğrencilerin de bulunduğu dört kişinin çıkardığı kasıtlı bir yangında Frank-

9 Donnatella Della Porta ve Gianfranco Pasquino (der.), *Terrorismo e violenza politica*, Bolonya, Il Mulino, 1983.

10 Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Students for a Democratic Society (SDS) ile karıştırılmamalı.

furt'taki iki büyük mağaza zarar görür. Duruşmada, eylemlerini, "Vietnam'daki soykırım karşısında toplumun ilgisizliğini protesto etmek" amacıyla yaptıklarını belirtirler. İran şahının Federal Almanya'ya gelişine karşı SDS'nin 2 Haziran'da düzenlediği gösteride, ilk kez bir gösteriye katılan Benno Ohnesorg bir sivil polis tarafından öldürülür. Springer basın grubu, dramın sorumlusu gördüğü solcu öğrencilere saldırıya geçer. Takip eden aylarda kutuplaşma iyice artar ve olaylar 11 Nisan 1968'de öğrenci lideri Rudi Dutschke'ye yönelik suikast teşebbüsüne kadar varır. Sanık, eylemini "anti-komünizm"le haklı göstermek ister. Ardından özellikle Springer basınına yönelik şiddetli ayaklanmalar gerçekleşir; üç gün içinde 350 kişi tutuklanır. Bu durum, "yeni sol"un haykırdığı haksız baskı suçlamalarını doğrulamaktan başka sonuç vermez. Fakat çıkarılmak istenen olağanüstü yasaların kabulüne karşı protesto genişlese de 30 Mayıs 1968'de yasaların onaylanması engellenemez. ApO dağılır, SDS de iki yıl sonra kendi kendini fesheder.

Fransa

Federal Almanya'da 1956'da yasaklanan komünist partinin Alman aşırı solu üzerinde hiç etkisi yokken, Fransa ve İtalya'da durum farklıdır. Jean-Pierre Le Goff'un fikrine göre, Fransa'da üç solcu kutup ayırt edilebilir: Toplumsal bir dönüşüme yol açmak için halk mücadelesinin gelişimini amaçlayan özyönetimci kutup; (devlet iktidarının ele geçirilmesi ve sınıf mücadelesini temel alan) yıkıcı silahlarla "yaşamı değiştirme"yi amaçlayan kültürel-liberter kutup. İlki, 1960'ta Cezayir Savaşı sırasında üç grubun kaynaşması sonucu Birleşik Sosyalist Parti'nin (PSU) kuruluşuyla doğmuştur. Bunlar: SFIO'dan (İşçi Enternasyonali Fransız Seksiyonu) kopan özerk Sosyalist Parti, eski FKP'lilerin kurdu-

ğu Komünizm Kürsüsü ve özellikle Troçkist ve yeni sol hassasiyetli sosyalist Sol Birliktir. İkincisi UNEF'ten ve özellikle UEC'den (Komünist Öğrenciler Birliği) meydana gelir. Buradaki tasfiye dalgaları iki yeni parti doğurmuştur: Nisan 1966'da Troçkist Devrimci Komünist Gençlik (JCR)[11] ve aynı yılın Aralık ayında Maocu Marksist-Leninist Komünist Gençlik Birliği (UJCml). Bu ikincisi de Nisan'da yaşadığı bir kriz sonucu ikiye ayrılır: "Proleter Sol" (GP) ve "Yaşasın Devrim!" (VLR). VLR, devlet iktidarının ele geçirilmesi söylemini kısa sürede terk edecek ve üçüncü "kültürel-liberter" kutbu niteleyen bir strateji içinde, yeni toplumsal hareketler ve karşı-kültür aracılığıyla bir kültür devriminin yollarını arayacaktır.

İtalya

Komünistlerin içinde oluşan sol damar İtalya'da daha nettir. Burada aşırı sol, kökenlerini, İKP (İtalyan Komünist Partisi) saflarında Marksist düşüncenin "işçicilik"le [*operaisme*] birlikte yenilenmesinde bulur. İşçicilik öncelikle bir yöntemden kaynaklanır: Sanayi üçgenindeki* (biyolojik ve mesleki bakımdan) genç işçilerin isyan eğilimini ve sınıfın evrimini kavramak için 1960'lı yılların hemen başında fabrika kapılarında yürütülen bir işçi anketi ("militan sosyoloji"). *Quaderni Rossi, Quaderni Piacentini* ve *Classe Operaia* gibi dergiler etrafında toplanmış Mario Tronti, **Toni Negri**, Sergio Bologna ve Dario Lanzardo gibi genç entelektüeller bir sosyalizm eleştirisine girişirler ve geleneksel sendikal hareketten ve işçi kültüründen çok uzak, isyana ve –daha ileride– çalış-

11 JCR, hükümet kararnamesiyle iki kez tasfiyesinin ardından birçok ad almıştır: Haziran 1968'den Haziran 1973'e dek Komünist Birlik, Ocak 1975'e dek Devrimci Komünist Cephe. O tarihte de şu anki adı alır: Devrimci Komünist Birlik. Ama karışıklığa yer vermemek için biz hep JCR diye adlandıracağız.

(*) Kuzey İtalya'daki ileri endüstri bolgesi.

manın değerini reddetmeye eğilimli yeni bir figür, "işçi-kitle" saptarlar. Böylelikle işçicilik, örgütsel yapı içinde bir itiraz silahı halini alır; bu, daha ileride "işçi özerkliği"ne varacaktır. 1966'dan itibaren bu hareketin himayesinde küçük gruplar oluşur. Bunlar, Mayıs 1969'da Fiat işçilerinin mücadelesinin itkisiyle, ortak bir kısaltma altında birleşirler: La Lotta Continua. Birlik yazın bölünür ve esas olarak iki rakip örgüt doğar: Potere Operaio (PotOp) ve Lotta Continua (LC).

Otonomi hareketi

Silahlı mücadele olgusuyla karşılaşan üç Avrupa ülkesinin ortak noktası, İtalya'dan gelme radikal bir eğilimi barındırmalarıdır: Otonomi Almanya'ya, Fransa yoluyla bir dolaşım yayılma süreciyle gelen otonominin bu yayılımını kültürel aktarımların analiziyle birlikte, yani bunları fikir alışverişini teşvik eden toplumsal ağların ve "aracılar" (ya da *brokers*) incelenmesine eklemleyerek irdeleyebiliriz.

Otonominin kökeni işçiciliktir ve belki de daha gerisinde konseyci gelenek yatmaktadır. Otonomi, öncelikle her türden sınıf temsilini, dolayısıyla sendikal örgütleri ve klasik hareketlendirme biçimlerini reddedip işçi sınıfının ve bunun da ötesinde, toplumsal aktörler bütününün doğrudan ve dolayımsız eylemini öne çıkarır. Esasen Toni Negri'yle birlikte, aynı zamanda, çalışmanın reddi ve işçi sınıfının marjinal eklentilerine, özellikle "sosyal işçi" denen geçici işçiler üzerinde durur. Ama otonomi, bir doktrin olmanın ötesinde, bir örgütlenme tarzıyla –doğrudan demokrasiyle işleyen özerk gruplar– ve özellikle, "toplumsal ücret" diye nitelenen, mallara doğrudan sahip olmak için kendiliğindenciliği ve yasadışılığı öne çıkaran eylem biçimleriyle nitelenir. Ev işgalleri, sabotajlar, "militan antifaşizm", "kamusal hizmetlerin kendi kendini azaltması", "politik pazar-

lar" [süpermarketlerden kitlesel hırsızlıklar], hatta "proleter mülksüzleştirmeler" [banka soygunları]. *Rossa* adlı gazetenin Mart-Nisan 1975 sayısının başlığı buna örnektir: "burada ve şimdi komünizm" için "mücadelenin illegalitesi hukukun temelidir."

İtalya'daki hareket, *biennio rossa*'dan (kelime anlamı: iki kızıl yıl - 1968 ve 1969) kaynaklanan aşırı sol grupların krizine paralel olarak doğar; 1973 yazı boyunca PotOp'un çözülmesinden, LC'den hayal kırıklığına uğramış eski militanların gelişinden ve daha az önemli grupların (örneğin Gramsci Grubu) topyekûn katılımından beslenir. Mart 1973'te yeniden Fiat'ı, aynı zamanda da dört yıl öncenin en aktif diğer şirketlerini (Sit-Siemens, Roma hastanesi, ulusal elektrik işletmesi, Alfa Romeo, vb.) etkileyen grev dalgasından yararlanarak çok sayıda "özerk işçi grubu" örgütlenir. İkinci bir kol, *Rosso* gazetesi tarafından temsil edilir; Milano'da ve Padova'da Gramsci Grubu etrafında ve özellikle de PotOp'tan kovulan olan **Toni Negri** etrafında toplanırlar. Öncekinden daha az işçici olan bu grup, Negri'nin geliştirdiği "toplumsal işçi" teorisinin etkisi altında isyanın erdemleri üzerinde durur. Üçüncüsüne ise "yaratıcı" ya da "istekli" özerklik denir. Bu hareket, Amerikan karşı-kültürünü kapıp (İtalyanlaştıran) özgür radyo ve dergiler tarafından, ardından da "metropol yerlileri" hareketi tarafından geliştirilmiştir.

Fransa'da da özerklik hareketi birçok koldan ortaya çıkar: VRL!, Yoldaşlar, Marj, Liberter Komünist Örgütlenme (OCL) ve Proleter Sol sonrası dönemde Halkın Davası. Fransız özerklik hareketi doruk noktasına ulaştığı 1977 yılında (Cresy-Malville nükleer karşıtı mücadelelerde ve RAF kurucularının ölüm haberine tepkide) en fazla 2 bin militana erişmiştir. Çöküşü, Alplerin ötesindeki benzerinin çöküşüne bağlıdır: 7 Nisan 1979'dan itibaren güçlü bir baskı dalgasıyla karşılaşınca çok sayıda İtalyan militan Fransa'ya sı-

ğınmıştır. "Dar anlamda İtalya örneğinin ötesinde, otonomların politik modeli çökmüştür. Bu dönemde üç tür tutum gözlemlenebilir: Silahlı mücadelede radikalleşme ve büyük soygunlar, stratejik geri çekilme, uyuşturucu bağımlılığı."[12]

Özerk hareket Almanya'ya 1973 yılında Fransız ve İtalyan modellerinin etkisi altında gelir; K-Grupları'nın (birbirinden bağımsız özerk ve Maocu gruplar) bölünmesiyle, ev işgallerinin ve nükleer karşıtı mücadelelerin gölgesinde başlar. 1977 baskısının ardından varlığını sürdüremez, ancak yeni bir kuşak 1980 yılında ortaya çıkar ve diğer ülkelerden farklı olarak, Alman aşırı solunun kısmen hegemonik ve kitlesel (yaklaşık 20 bin eylemci) ifadesi olur.

Batı gençliğinin, fikir dolaşımının görülmedik ve/ya hızlandırılmış taşıyıcılarını yaratma ve bir grup oluşturma yönündeki bilincinden bahseden Hobsbawm'ın hipotezi ilginç ama kuşkusuz yetersizdir. Toplumsal bir hareketin yayılmasında işleyen mantıkları kavramak için üzerinde çalışmayı hak eden bir hipotezdir bu. Böylelikle açılan çalışma alanı, örneğin kimilerinin buluşmasını, fikir ve eylem tarzı alışverişinde yapmasını, ortak bir deneyim üzerinde uyum sağlamasını ya da çakışan eylem hatları çizmesini sağlayan konferanslar düzenlemeyi saptamakla sınırlı kalamaz; bu tür buluşmaların nasıl mümkün olduğunu, yol arkadaşlarının toplumsal özelliklerinin neler olduğunu, kendi mensup oldukları grubun böyle bir buluşmanın ve daha çok da ittifakın önemine dair ikna kapasitesinin nereden geldiğini ve dahası buna erişmek için kullanılabilir araçların neler olduğunu sorgulamaya yönelik olmalıdır.[13]

---

12 Sébastien Schifres, *La Mouvance autonome en France de 1976 à 1984*, mastır tezi, Université Paris-X, s. 15.

13 Küreselleşme karşıtı hareketle ilgili olarak bu programı uygulamaya koymaya çalıştık.

3

Radikalleşme Süreçleri

Daha önce –belirttiğimiz gibi– "terörizm"i yorumlayan analizler onu genellikle baskının, politik sistemin kapalılığının ve toplumsal tecridin kolaylaştırdığı bir yozlaşma olarak nitelerler; örneğin Wieviorka'nın toplumsal karşı-hareket üzerine paradigması bu türdendir. Dahası, Tarrow'a göre, radikal gruplar genellikle protesto döngüsünün düşüş evresinde ortaya çıkarlar. Bu radikalleşmenin, daha ziyade başlangıç evresini tanımayan, ama harekete daha sonra katılanlarla olanlarla ilgili olduğu hipotezi ileri sürülebilir ki bu tez şiddet düzeyinin ikinci, hatta üçüncü militan kuşağında yükselmesi olgusu ile daha fazla doğrulanıyor gözükmektedir.

Burada dört değişken ele alınacaktır: Baskı ve grupların devrimci referans öznesiyle kurdukları ilişki sorunu ile toplumsal hareket örgütlerinin ve ilişkilerinin incelenmesi. Radikalleşmenin bireysel belirleyicilerine dair bilgimiz İtalya örneği ve daha az ölçüde de olsa Almanya örneği dışında hayli bölük pörçük olduğu için, mikro-sosyolojik düzey yazık ki bilişsel ve duygusal etkilerin küçük gruplardaki işleyişi ibaret olacaktır.

İki önlem zorunlu görünmektedir. Bir yandan, bu boyutlardan hiçbirinin mekanik ve doğrusal bir etkisi olmadığını hatırlamak gerekir; çünkü hareketin zamansallığı açısından bakıldığında –yani hazırlık yapılan başlangıç evresinde, şiddet düzeyinin yükseldiği silahlı mücadele evresinde ve nihayet, dağılma evresinde–, bunların hepsi çelişen şekillerde etkilidirler. Krizden çıkış süreçlerini açıklarken de bunlarla kısmen karşılaşacağız. Diğer yandan, bunlar iç içedirler ve dolayısıyla, bu boyutlardan birinin şu veya bu durumu açıkladığını ancak didaktik amaçlarla ve genel eğilim terimleriyle kabul edebiliriz.

Baskı ve karşı-hareketler

Charles Tilly'ye inanacak olursak, baskı, hareketlenme üzerinde yeniden –başlangıç noktasına döndürten– eğrisel, bir etki yapar ve o nedenle de baskı bir dolayım düzeyi en büyük radikalleştirici etkidir. Baskı ister devamlı olsun ister hızla yoğunlaşsın, bu faktör incelenen birçok ülkede belirleyici bir rol oynamıştır.

Almanya

Gerçekten de genellikle bir baskı hadisesi radikalleşme sürecini başlatmış ve bütün gruplar bu yolu tutarak, provokasyon-baskı-şiddet döngüsüne girmiştir. Örneğin, 2 Haziran 1967'de (bir gösteri sırasında polis tarafından vurulan) Benno Ohnesorg'un ölümü Alman yeni solu için gerçek bir dönemeci sembolik olarak belirler; ikinci silahlı grup da adını, –devrimci davanın bu ilk "şehidi"nin anısına– buradan alır: 2 Haziran Hareketi. Bu olgu, baskının harekete geçirdiği dayanışma duygusuyla hareketin güçlendirilmesi ve yayılması için politik bir imkân olarak kullanılmasının yanısıra ör-

gütlenme zorunluluğunu meşrulaştırma amacı için de kullanılmasını açıklar. Olayın ardından düzenlenen mitingde konuşan, gelecekteki RAF'ın kurucusu **Gudrun Ensslin** şöyle haykırır: "Hepinizi öldürecekler –hangi alçaklarla karşı karşıya olduğumuzu biliyorsunuz–, karşımızdaki Auschwitz kuşağıdır, Auschwitz'i yaratan insanlarla tartışılamaz." Sol açısından, olağanüstü yasalarla kamusal özgürlüklerin tehdit altına girecek oluşu nedeniyle zaten duyarlı bir ortamda, üstelik cinayetten sorumlu görevlinin takipsizlik kararından yararlanmasıyla, bu ölüm gerçek bir moral şok olmuştur. Bütün bu olaylar, aşırı uçların yeniden ortaya çıkışıyla –DKP adı ile KP ve özellikle 1964 yılında NPD (Neo-Nazi Milliyetçi Parti)– politik mücadelenin radikalleştiği bir dönemde olur. Aşırı sağcı militanlar ile yeni sol militanlar devamlı olarak çatışırlar.

Bir yıl sonra, 11 Nisan 1968'de Rudi Dutschke'yi öldürme teşebbüsü gerilimi ağırlaştırır; solda savunma grupları örgütlenir, militanlar kendilerini korumak için silahlanırlar, şiddetli gösteriler birbirini izler. Yüzlerce kişi tutuklanır ve Haziran ayında parlamento olağanüstü hal yasasını onaylar. SDS (Alman Sosyalist Öğrenciler Birliği), 1968 yazı boyunca devam eden ve eylemcilerle polisi karşı karşıya getiren şiddetli çatışmaları mahkûm ettikten sonra krize girer. **Andreas Baader**'in avukatı **Horst Mahler**, Nisan ayındaki gösterilere katılmaktan dolayı iki yıl hapis cezasına çarptırılıp cezası tecil edildikten sonra, meslekten ihracını incelemesi gereken meslek barosuna çağrılır. Hiçbir karar alınamaz: Bin kadar öğrenci dayanışmalarını şiddet eylemleriyle göstermek için toplanmıştır ve kolluk kuvvetleriyle çıkan çatışmalarda 120 kişi yaralanır. Gazeteci **Ulrike Meinhof** Mayıs 1968'de *Konkret*'te şunu yazar: "Rudi'ye sıkılan kurşunlar şiddetsizlik rüyasına son verdi. Silahlanmayan ölür, ölmeyen cezaevlerine, ıslahhanelere, uğursuz beton kulelere kapatılır."

"Şehir gerillası"na geçiş sorunu sonbahardan itibaren kimi gruplarda tartışılır olmuştur.

İtalya

Benzer ama iki evreli bir süreç İtalya'da da kendini gösterir. Dönem, 1 Mart 1967'de Roma'daki "Valle Giulia muharebesi" sırasında göstericilerin maruz kaldığı sert baskıyla ve özellikle 12 Aralık 1969'da Milano'daki bir bankada –Piazza Fontana– meydana gelen ve on altı kişinin ölümüyle sonuçlanan bombalı suikastin ertesinde başlar. Dönemin tanıklıklara sık sık karşımıza çıkan "travma" kelimesinin gerçek ifadesi olan bu suikast, birçok kişi açısından, toplumsal karışıklıklara otoriter bir tepki gösterileceği tehdidinin ifadesidir. Suikast, örgütlerin önüne savunma araçları sorununu da getirir: "Militan antifaşizm"in (aşırı sağcı militanlarla çatışmaların) yanısıra Lotta Continua'nın yasal; ilk yasadışı silahlı grubu kuran yayıncı Giangiacomo Feltrinelli'nin yasadışı direniş çağrıları. Partizan ve fokocu model temelinde GAP'lar (Partizan Eylem Grupları) kurulur (deneyim, kurucusunun 1972 yılında, bir yüksek gerilim hattına suikast hazırlarken kaza sonucu ölümüyle sona erer). Bunun üzerine bu eylemcilerin çoğu Kızıl Tugaylar'a (BR) katılır; **Renato Curcio**, Margherita Cagol ve Alberto Franceschini tarafından Kasım 1970'te, başlangıçta bir hükümet darbesine karşı direniş perspektifiyle kurulan BR, GAP'ların etkisi altında, ilk hedef olarak, neo-faşist grupları ve onlara yakınlıklarından kuşku duyulan patronları seçer; ardından net bir şekilde yeni bir isyancı "stratejik evre"ye geçilir.

Piazza Fontana bombalaması devletin negatif temsillerini radikalleştirir ve devlet rakip statüsünden düşman statüsüne geçer. Gerçekten de, devlet neo-faşist grupları araçsallaştırmakla suçlanmaktadır; 1980'li yılların sonundaki

resmî bir soruşturma bunu doğrular. Piazza Fontana, devlet aygıtının bir kısmının aşırı sağın suikastlarıyla işbirliğini belirtmek için kullanılan ifadeyle, "devlet katliamları"nın uzun dizisini başlatır. 1969'da Bologna Garı'ndaki patlamadan Ağustos 1980'e kadar, bu suikastler 127 kişinin ölümüne ve 506 kişinin yaralanmasına neden olmuştur. Başbakan Giulio Andreotti'nin 1990'daki açıklamalarından beri artık bilinmektedir ki, İtalya, NATO'nun Avrupa'ya yerleştirdiği *stay-behind*'ın* en aktif hücrelerinden birinin uygulama alanı olmuştur. Gladio (İtalyanca "ölüm yargısı verme hakkı") operasyonunun misyonu, hükümet darbeleri yaparak ya da rejimin otoriter bir yöne kaymasına kamuoyunu uygun hale getirmek için bir gerilim stratejisi uygulayarak komünist tehdidi önlemektir. Ordudaki gizli servislerin birçok üst düzey sorumlusunun ve P2 mason locasının desteğini almıştır.

1964-1974 döneminde, aşırı sağcı gruplar aşırı solunkilerden yedi kat daha fazla sayıda kurbanın (63) ölümünden sorumludur. 1969-1980 döneminin bütününe bakıldığında, resmî istatistiklere göre, "kurşun yıllar"ın 362 kurbanından 178'inin faili aşırı sağcılar, 119'unun faili ise aşırı solcular olmuş, 30 kişi ise karşılıklı çatışma sırasında ölmüştür.[1] Sayısal olarak neo-faşist grupların eylemi daha azdır, ama daha fazla ölüme neden olmuşlardır (aşırı sağcıların suikastları ayrım gözetmemektedir). Ölen 362 kişinin 297'si sivil, 56'sı ise güvenlik güçleri mensubuydu. Aşırı sağcı örgütlerin hareketlenmeye-karşı bu kullanımı[2] karşı-hareket kavramına gönderme yapar. Bu kavramı kullanabilmek için, diğer hareketin tepki olarak doğacağı bir başlangıç hareketi aramayı

(*) NATO kapsamında, "komünizm tehlikesine" ve sol örgütlere karşı oluşturulan silahlı birimler – ç.n.

1 Mauro Galleni, *Rapporto ul terrorismo*, milano, Rizzoli, 1981. Bu kaynaklarda hiçbir şekilde zikredilmeyen 35 kurban kalmıştır.

2 Alberto Melucci, *L'invenzione del presente*, Bolonya, Il Mulino, 1982, s. 110.

hedefleyen abartılı bir soykütüğün cazibesinden kaçınmak gerekir. Gerçekten de, ilk sorumluluğu diğer harekete atfetmek, genellikle kendini saldırıya tepki gösteren kurban olarak ortaya koymayı hedefleyen bir meşrulaştırma stratejisidir; her zaman için meşru bir "karşı-şiddet" olarak sunulan şiddete başvurmayı haklı göstermekte de kullanılır. Buna karşılık, kolektif eylemin dinamikleri düzleminde, karşı-hareketlere yöneltilen dikkat iki kez verimlidir. Bir yanıyla, hareketlenme döngülerini genellikle besleyen başlangıç hareketi ile karşı-hareket arasındaki sürekli etkileşimleri ve karşılıklı bağımlılık etkilerini incelemeye davet eder. Bir karşı-hareketin ortaya çıkışı, başlangıçtaki hareket üzerinde zıt etkiler yaratır; şok ve tehdit etkisi altında onu uyandırmaya ya da toparlanmaya katkıda bulunabilir; keza, örnek durumda olduğu gibi, hareketin radikalleşmesinde de etkili olur. Bu durumu takip eden "ikili dinamik", iki grubun hem değerleri, hedefleri hem de taktikleri ve eylem biçimleri üzerinde etkide bulunur. Toplumsal hareketlerin politik fırsatlar kadar tehdit duygusu da yarattığını hatırlatan bu perspektif, diğer yandan, hareketlilik süreçlerinde duyguların (korku, öfke) temel yerini kabul etmeye de mecbur kılar.

Baskı ve karşı-hareketlenme bir arada olduğu ve uyum içinde hareket ediyor gözüktüğü ölçüde, yeni solun radikalleşmesi iyice güçlenir. İtalya'daki, keza Japonya'daki durum da belirgin biçimde böyledir.

Japonya

Düzeni koruma yönündeki uygulama burada da serttir. Ocak 1968'de, Troçkist fraksiyon Sengakuren'in 300 üyesi tutuklanır. 1969 yılında polis üniversiteleri barikatlardan temizlemek için 938 defa müdahale eder ve 10.628 öğrenci tutuklanır. 1968-1969 arasında, seçkin Kidotai birliği eylem-

cilerle iki bin defa çatışır; hiç ölü yoktur ama 10.000 yaralı vardır.[3] Göstericilerin de özel olarak şiddet içeren taktikler kullandığı ve gruplara göre değişen renkte kasklarla, taşlar, bambu oklar ve gaz maskeleri, kadınlardan oluşan yardım ekipleriyle gayet hazırlıklı oldukları doğrudur. Bunlar, en azından Batılı bakışı ile olaylara hayli gösterişli bir hava vermektedir. Baskının ağırlaşmasıyla birlikte, eylemciler taktik değiştirir. Bu, ilk kez, Sato'nun Amerika Birleşik Devletleri'ne gidişine karşı Ekim-Kasım 1969 gösterileri sırasında ortaya çıkar: Kolluk kuvvetleri gösterinin resmî başlangıç noktasında toplanmışken, beş, altı kişilik küçük gruplar dağılarak belirgin hedeflere (polis komiserlikleri, işveren merkezleri, vb.) saldırıp molotof kokteyli atarlar.

Burada da devlet güçleri ile şirketler (Hitachi ya da Toshiba örneğin), düzenin mutlaka sağlanması gerektiği fikrine kamuoyunu alıştırmak için protesto hareketlerinin yükselişini durdurma umuduyla, aşırı sağı (Büyük Japonya İçin Vatansever Parti) kullanıyorlardı; örneğin, Sosyalist Parti başkanı Asanuma İnejiro 12 Ekim 1960'ta öldürülür. Japon-Amerikan güvenlik anlaşması sorununun karıştırdığı bu dönem boyunca *kuromaku*[4] Yoshio Kodama, barış yanlısı göstericilere karşı mafya çetelerinin ve aşırı-milliyetçi grupların seferber edilmesinde önemli bir rol oynar.

---

3 William R. Farrell, *Blood and Rage. The Story of the Japanese Red Army*, Toronto, Lexington Books, 1990, s. 182.

4 Kelime anlamı "kara perde" olan terim, iş dünyasını, politikacıları ve *yakuza*ları ilişkiye sokan perde arkasındaki kişileri belirtir. Savaş suçlusu ve PDI'nin kurucusu Kodama aynı zamanda Asya Halkları Anti-Komünist Birliği'nin (Asian People's Anti-Communist League - APACL) de kurucusudur. Bu birlik, Anti-Bolşevik Uluslar Bloğu'yla birleşerek 1967 yılında Dünya Anti-Komünist Birliği'ni (World Anti-Communist League - WACL) doğuracaktır. Phœnix (1968-1971) ve Condor (1976-1977) planlarında ön saflarda yer alacak olan WACL üyeleri arasında, MSI'nin kurucusu Giorgio Almirante ile *strage di Stato*'yla [devlet katliamı] suçlanan iki İtalyan neofaşist militan da yer alıyordu.

Bir karşı-hareket yönetici seçkinler tarafından desteklendiğinde, başlangıçtaki hareketin militanlarını hedef olan zalimce eylemlerini olumlayan bir aldırmazlıkla karşılanabilir. Amerika Birleşik Devletleri'nin kimi güney eyaletlerinde, ırk ayrımını savunan hareketler karşısındaki durum budur. Karşı-hareketlerin en katıksız örneği olan Ku Klux Klan 1954 yılında yüksek mahkemenin devlet okullarında ayrımcılığı reddeden kararından sonra yeniden hareketlenir. Yeni eylemliliğinin doruk yılı olan 1967'de 17.000 üyesi vardır. KKK kuşkusuz öncelikli olarak Siyahlara ama aynı zamanda her renkten yurttaş hakları militanına da saldırmaktadır. Mississippi'deki *Freedom Summer* (1964) sırasında ateşli silah kullanılan 35 olay kaydedilir, 30 bina bombalanır, 30 kilise yakılır, 80 kişi dövülür ve 6 militan öldürülür.[5] Bir Kongre Komisyonu yirmi yılı dikkatle incelediğinde, KKK üyelerinin beşte birinin FBI'ın haber elemanı olduğunu ortaya koyacaktır.[6] O dönemde iki politik cinayet Amerika'yı sarsar: Nisan 1968'de Martin Luther King'in iki ay sonra, Kasım ayındaki başkanlık seçimlerinde demokratların adayı olan Robert Kennedy'nin öldürülmesi.

Siyah militanlara karşı baskı acımasız ve çoğu zaman yasadışıdır. Bunun üzerine 1966 yılında bir özsavunma grubu örgütlemeye karar verirler: Black Panther Party (BPP). Chicago'da, Aralık 1969'da, Fred Hampton ile Mark Clark, ihtarda bulunulmadan, uykularında, polis tarafından –tek bir kurşuna karşılık– 82 kurşunla öldürülürler. Bu düzeyde değil ise de, baskı, 1968'den itibaren öğrenci hareketini de kapsar. 28 Ağustos 1968'de, Chicago'da Demokrat Parti'nin

---

5 Ted R. Gurr, Donatella Della Porta ve Gianfranco Pasquino (der.), *Terrorismo e violenza politica*, *age.*, s. 106

6 *Age.*, s. 133.

başkan adayının belirleneceği kongre vesilesiyle gösterinin bastırılmama biçimi bunun özel bir örneğidir.

Rekabet ve karşılıklı etkiler

Baskı gören hareketlerle dayanışma kimi zaman ulusaşırıdır. Örneğin 11 Nisan 1968'de öğrenci lideri Rudi Dutschke'nin yönelik, mucizevi biçimde sağ kurtulduğu cinayet teşebbüsü, (800 polisin koruduğu) Springer basın grubunun Londra'daki bürolarının önünde bin kadar kişinin toplanmasına yol açar. Ardından birçok şehirde de aynısı görülür: Amsterdam, Prag, Brüksel, Viyana, Zürih, Paris, Roma, New York, Tel Aviv... Protesto hareketinin yayılmasında yeni bir şey kuşkusuz yoktur, ama tepkinin kapasitesi elbette iletişim araçlarıyla, özellikle de ilk kez bu eylemci kuşağının hayal gücünü besleyen görüntü sayesinde hızlanmıştır. Becerilerin yanı sıra gösteri biçimleri de ülkeler arasında mübadale edilmektedir. "Che, Che, Che Guevara", "Ho, Ho, Ho Chi Minh" sloganlarının vurgulanışı ve bu sloganlarla atılan adımların ritmi her yerde aynıdır.

Sürükleme etkisi tamamen ulusal ölçekte de sözkonusudur. Ve herhangi bir hareketin dinamiği, onu kapalı bir kavanozda yaşıyormuş gibi tek başına ele alarak anlaşılamaz. Bu hareketi ilişkisel düşünmek gerekir; yani gelişimini izlemek, sürecin önemli anlarında siyasal iktidarın ona –örneğin karşı– hareketlerde yol açtığı tepkiler, keza diğer örgütlerle kurduğu ilişkiler ki böylece, açığa çıkarılabilecek olan hareketlerin birbirlerini nasıl etkiledikleri, rekabet mantıkları, ittifak ve çatışma manevraları vb. saptanabilir.

Sidney Tarrow'un görüşünü sürdüren Doug McAdam, bir protesto döngüsünün aktörleri olan "hareketler ailesi"ni izleyerek bu olguyu gayet iyi açıklamaktadır. "Tanımlanabilir bir döngünün habercisi ya da tetikleyicisi" olan "başlatı-

cı" hareketlerle (*initiator movements*) "itkilerini ve esinlerini, farklı veçhelerde" birincilerden alan "takipçi" hareketleri birbirinden ayırmaktadır.[7] "Takipçiler", "başlatıcılar"ın örgüt modelini benimseyen, hatta kuluçka dönemini onun içinde geçiren ve onun yorumlama çerçevesinden uzaklaşmayan hareketlerdir.

Amerika Birleşik Devletleri

Amerika Birleşik Devletleri'nde, daha ziyade Beyazlardan oluşan öğrenci hareketinin Siyahlarınkinden etkilendiğine ve kısmen de destek gördüğüne kuşku yoktur. "Yurttaş hakları" çerçevesi, öğrenciler, feministler, pasifistler, eşcinseller, nükleer-karşıtları gibi grupları kapsayacak şekilde genişlemiştir. Ayrımcılık öfkenin kaynağı olur; protesto döngüsüne toplumsal olmaktan çok ahlakî bir boyut katar (Vietnamlılara karşı savaş ve Siyahlara yönelik ayrımcılık açısından dile getirilen "Benim adıma değil!" sloganının kökeninde bu boyut yatmaktadır). Genç Beyazlar ilk militanlık deneyimini *Freedom rides*'ta [sivil haklar hareketi], hatta SDS'nin (Students for Democratic Society) teşvik ettiği gettolardaki gönüllü faaliyetlerinde gerçekleştirirler. Kampüs isyanları ve "yeni sol", kısmen sivil haklar hareketinin teşvik ettiği bir dinamiğe yaslanır: Başlangıç evresinde şiddetsiz sivil itaatsizlik; getto isyanlarıyla birlikte 1960'lı yılların ortasından itibaren radikalleşme (Siyahların gettolarında 1964 yılında 22, 1967 yazında 82 ayaklanma görülür); 1966'da polisle karşılıklı silahlı çatışmaların başlaması ve aynı yıl Oakland'da Black Panther Party'nin (BPP) kurulması (bkz. ekteki tablo).

---

7 Doug McAdam, "Initiator and Spin-offMovements: Diffusion Process in Protst Cycles", Mark Traugott (der.), *Repertoires and Cycles of Collective Action*, Durham, Duke University Press, 1995, s. 217-239.

1960'lı yılların hareketlenme döngüsünü beslemiş olan şey, dar anlamda Vietnam savaşından çok, çeşitli karşı çıkış hareketlerinin (karşı-kültür, Siyah, öğrenci) iç içe geçmesidir. SDS'nin merkezî konumu, özellikle, hareetlenmenin farklı nedenlerini davalarını eklemleme ve ona model olarak hizmet etmiş olan SNCC'nin (Student Nonviolent Cordinating Commitee) Siyah militanlarıyla, keza Black Panthers'la teması koruma yeteneğine bağlıdır. **Mark Rudd**'un yönettiği Columbia Üniversitesi işgalinin bu denli etkili olması, Beyaz ve Siyah öğrenciler arasındaki ittifakı teşvik etmesindendir. Ama SDS'yi bölen de yine bu sorundur. Çünkü PLP'li (Progressive Labor Party) Maocular bu ittifaktan kaygı duymaktadırlar ve onun yerine, daha klasik olan, işçi sınıfıyla ittifakı tercih etmektedirler. Özellikle yeni başkanı Stokely Carmichael'in etkisi altında SNCC 1966'dan itibaren radikalleşmiş, şiddetsizlik ilkesini reddederek, "Siyah İktidar" adına, ayrılıkçılığı ve kim olursa olsun, Beyazlarla işbirliği yapmamayı savunur olmuştur. Devrimci öznenin tanımlanması konusunda ateşli tartışmalar SDS'de de görülür. Aralık 1968'de ulusal sekreter Mike Klonsky, *Devrimci Gençlik Hareketine Doğru*'da Siyah gençliği devrimci özne olarak belirtir. Bir başka metin olan *Yine Gençlik Hareketi Üzerine*, 13 Mayıs 1969'da SDS'nin dergisi *New Left Notes*'ta yayımlanır. Yazarı Jim Mellen, Vietnam'daki FLN'i desteklediği için üniversiteden atılmış eski bir akademisyen ve New York'taki özgür üniversitenin kurucusudur. Bu metinde, "yozlaşmış" ve "ırkçı" Amerikan işçi sınıfını kesin olarak saf dışı addederek, Siyahları ve ikincil olarak da "yabancılaşmış" gençleri öne çıkarır: "Beyaz emekçilerin Siyah ulus üzerindeki baskıya katılımı, Siyahların özgürlük mücadelesine –proleter veçhesine ilaveten– anti-sömürgeci bir yanda katmaktadır. Bu iki koşul, Siyah topluluğun bilincinin ve militanlığının üst düzeyinde bir araya gelerek, içinde bulunduğumuz tarihsel

evrede, özgürlük mücadelesi yürüten Siyahları işçi hareketinin öncü gücü haline getirir."[8]

PLP ile Revolutionary Youth Movement (RYM) arasındaki çatışma, Chicago'da, 18 Haziran 1969'da SDS'nin kurultayında ortaya çıkar. Bob Dylan'ın *Subterranean Homesick Blues* şarkısından alınma, *Rüzgârın Nereden Eseceğini Bilmek İçin Meteoroloji Uzmanına Gerek Yok* başlıklı belgede RYM iki noktada suçlamada bulunur: –Mellen'in metninden esinlerek– Siyahların mücadelesinin merkezî rolü ve gençliğin öncülük rolü. Durum tam bir kargaşayla sona erer; PLP dışlanır ama boyun eğmeyi reddederken RYM iki gruba bölünür: Azınlıkta kalan RYM II ve RYM I (Weatherman). 7 Ekim'i 8'ine bağlayan gece, RYM I Chicago polisine adanmış bir heykeli yıkar ve ertesi günden itibaren *Days of Rage*'i örgütler. Şehrin burjuva semtlerine saldırmak için binlerce eylemcinin gelmesi beklenir; ancak en fazla 500 eylemci çağrıya olumlu cevap verir ve içlerinden 287'si tutuklanır. Çatışmalar 1,5 milyon dolarlık zararla sonuçlanır. Aralık 1969'da Black Panther Party militanları Fred Hampton ile Mark Clark'ın polis tarafından öldürülmesi olayı, "Devlet gerçek yüzünü gösteriyor," diyen **Bernardine Dohrn**'un kocası **Bill Ayers**'in bu sözünün inandırıcılığını artırır. Özellikle **Mark Rudd** ve Jeff Jones'la birlikte, bu çift, Amerikan hükümetine karşı bir "Savaş Bildirgesi" (*Bring the War Home*) yayımlar ve kendi örgütleriyle birlikte yasadışına çıkmaya karar verirler: Weather Underground Organization (WUO).[9]

---

8 Akt. John Gerassi, "Lutte armée aux Etat-Unis", *Les Temps Modernes*, Mayıs 1970, s. 1779-1836.

9 Başlangıçta *Weathermen*, ardında maçoluk saldırısından korunmak için *Weather Undeground* ve son olarak da *WUO*. Rahat okunurluk nedeniyle biz de kitap boyunca bu sonuncu adlandırmayı kullanacağız.

Bilindiği gibi, aşırı sol örgütler arasındaki rekabet, İtalya'daki ve –daha az ölçüde de olsa– Fransa'daki tırmanışın belirleyici faktörü olmuştur. PotOp (Potere Operaio) ile Lotta Continua'nın 1972'den itibaren içine girdikleri militarist virajın eşzamanlılığı böyle açıklanabilir. Bu rekabet, Proleter Sol ile JCR'nin 1971'e kadarki eylemlerinin artan cüretkârlığını açıklamaktan elbette uzak değildir. Aynı zamanda, vurucu güç oluşumlarının teşvikine ve bu güçlerin politik yönetimden özerkleşme eğiliminde de katkısı büyüktür. Özerkleşme, örneğin JCR'de ve LC'de krizi hızlandırmış, sonra da Alplerin ötesindeki (İtalya) yasadışı örgütlerin yeşerecekleri havuzu sağlamıştır. O dönemdeki eğilim, militanların devrimcilik değerinin savaşçılık yetenekleri ile sınanması yönündedir. Polisle ya da rakip bir hareketle çatışma, bir grubu sağlamlaştırmanın ve en "değerliler"i taçlandırmanın güçlü bir motorudur. Fiziksel sermayenin değer kazanması, mücadele deneyimiyle kenetlenmiş küçük grupların oluşum ilkesidir. Gerçekten de bu değerlenme, kolektifi inşa eden enstrüman haline gelir ve "duygusal ortaklık" olarak adlandırabileceğimiz şeyi sağlamlaştırır. Bir giriş katılmak –ki bu da zaten kendiliğinden militan uzmanlaşmanın başlangıcıdır–, şiddet eylemi için yararlı yetenekleri şekillendirir; kişilerin toplumsal rollerin oturmasını, *feeling rules*'u, yani duygu ve heyecanlarla ilgili uygun/yerinde ve ortak normlar[10] edinmeyi sağlar ve gruba özgü bir "duygusal tarz" oluşturur.

Daha sonraları, silahlı eylemlerin dikkate değer ölçüde artışı, kısmen, bir yandan Kızıl Tugaycılar ile özerklerin, diğer yandan özerklerin kendi aralarında giriştikleri rekabetin so-

10 Arlie Russell Hochschild, "Emotion Work, Feeling Rules, and Social Structure", *American Journal of Sociology*, 85, 1979, s. 566.

nucu olarak yorumlanabilir. Özerkliğin doruğu olan 1977 yılı, gerçekte, mallara (parti binaları, kışlalar, polis karakolları, mahkemeler, şirketler, vb) karşı saldırılarda %77'lik bir artışın damgasını taşır; yani, iç işleri bakanlığına göre, her dört saatte bir saldırı düzenlenmektedir. Mart 1977'de Bologna ve Roma'da (60 bin katılımcı) silahlı gösteriler düzenlenir; molotof kokteylinin yerini P38* almıştır.

Bu koşullarda, 1976 yılında, ikinci önemli silahlı grup Prima Linea (PL - Birinci Çizgi), Lotta Continua'nın öksüz kalmış militanlarının inisiyatifiyle resmî olarak kurulur. Yok olmuş parlamento-dışı gruplar –LC ve PotOp–tan kaynaklanan silahlı örgütler çok sayıdadır: NAP (Nuclei Armati Proletari), FCC (Formazioni Comuniste Combattenti), FCA (Formazioni Comunisti Rivoluzionari) vb. PAC (Proletari Armati Per Il Comunismo) gibi diğerleri ise özerk hareketten gelirler. 1969-1980 döneminde toplam 597 örgüt (484'ü sol, 113'ü sağ) suikastları üstlenmiştir. Bu artış, özellikle, dağılıp başka bir ad altında yeniden oluşan bazı grupların kısa ömrüyle ve suikastları farklı imzalarla üstlenme alışkanlığıyla açıklanır (bkz. ekteki Tablo 2).

BR tarafından Aldo Moro'nun kaçırılmasının tetiklediği bastırma dalgası, daha küçük örgütleri mitsel "O"ya (organizasyonun o'su) –BR– katılmaya yöneltti. Hatta kimileri Aldo Moro'nun uzun süre elde tutulmasının Kızıl Tugaylar'ın hegemonyasının kesin olarak sağlamak içindi diyebilmektedir. 1980'li yılların başında baskı çok güçlüyken şiddet eşiklerinin önemli oranda yükseltilmesi, aynı zamanda, BR'nin iç sarsıntılarıyla ve bir süre sonra yaşanacak sayısız bölünmeyle de açıklanmaktadır (bkz. Bölüm 5).

(*) Walther marka tabanca – ç.n.

Aşırı sol gruplara verilen adla "mezhep"ler arasındaki rekabet Japonya'da özellikle yoğundur. Bunun, hem ideolojik hem de üye kazanmak için pratik nedenleri vardır. 1973 yılında, Zengakuren'in içinde beş aşırı sol grup mevcuttur ve bunlar da on üç alt gruba bölünmüşlerdi. Şiddetli kavgalarının bir adı bile vardı: *uchigeba* (farklı eğilimlere bölünmüş bir grubun içindeki şiddeti belirtmek için *uchi* –"iç"– ve *geba*'dan –"şiddet"– türemiştir). 1974'ten itibaren kurban sayısı 1974'ten itibaren önemli ölçüde artarken, olay sayısı azalmaya başlar (bkz. ekteki Tablo 3).

Gruplar 1968'in sonundan itibaren hem iç gerilim ve krizlerle hem de baskıyla yüz yüzedirler. Bu cesaret kırıcı koşullarda, Ağustos 1969'daki bir toplantı sırasında, Komünistler Birliği'nden (Bundo) ayrılan bir grup Sekigun'u (Kızıl Ordu) kurar. Kızıl Ordu, dünya devrimi için silaha sarılma çağrısı yapar: "Devrim bizim ülkemizle sınırlı değildir, bir dünya devrimidir. Kızıl Ordu bütün devrimcileri silaha sarılmaya ve örgütlenmeye çağırıyor."[11] 3 Aralık 1969 tarihli "Savaş Bildirgesi"nde, kendini Amerika'daki SDS'nin, Black Panther Party'nin ve Çin Komünist Partisi'nin oluşturduğu, bir birliğin parçası addettiğini ilan eder. Karşısında ise, "Fransız Devrimci Komünist Gençlik" ve kendisini "silahlı özsavunma ve eylem komitesi" hareketiyle sınırlayan Kakkyodo'nun Chukaku'sundan (Japon Devrimci Komünistler Birliği'nin merkez çekirdeği) oluşan bir diğer birlik vardır. Sekigun o dönemde 150'si "silahlı isyanın çekirdeği"ne katılacak birkaç yüz militana sahiptir. *Güller Üzerine Şiirler* adı altındaki el kitapları, daha ilk sayfada, "'görünmez asker' yetiştirme kılavuzu"[12] olarak tanıtılır. Burada çeşitli bomba yapımı

11 Bernard Béraud, *La Gauche révolutionnaire au Japon*, *a.g.e.*, s. 82.

12 William R. Farrell, *Blood and Rage*, *a.g.e.*, s. 91.

biçimleri ayrıntılı olarak gösterilmiştir ve Carlos Marighella'nın[13] kitabının bir tercümesidir. Örgüt üyeleri üniversiteli seçkinlerden gelmedir ve iç örgütlenmede akademik hiyerarşiye titizlikle uyulmaktadır.

İlk silahlı grubun ömrü çok kısa olur. Polis, 1969 öğretim yılı başındaki "Tokyo savaşı" –WUO'nun Chicago'da örgütlediği *Days of* Rage'e öykünen çatışmalar– sırasında yüz kadar kişiyi tutuklar. 5 Kasım'da 53 militan dağda gerilla eğitimi yaparken tevkif edilir. Bu tutuklanma, Sekigun'un düzenleyeceği molotof kokteyli eylemlere ve karakol saldırılarına, aynı zamanda başbakan Sato'nun kaçırılma projesini sona erdirir. Örgütün tek eylemi, kuşkusuz ses getiren bir eylem olsa da, 31 Mart 1970 günü Japan Airlines'a ait bir uçağın 9 kişi tarafından Kuzey Kore'ye kaçırılmasıdır; bu istikamet –Küba çok uzak olduğundan– tamamen raslantı sonucu seçilmiştir; çünkü tek amaç, gösterişli bir eylemle örgütü tanıtmaktır. Örgüt, ertesi yıl, üç gruba bölünür (bkz. ekteki figür 1). Sekigun'un bir bölümü Takamaro Tamiya ile birlikte Kore'de kalır; Tsuneo Mori'nin yönetimindeki bir diğer kesim, 1968 yılında **Yoko Nagata**'nın kurduğu Japon-Amerikan Güvenlik Anlaşması'na (Keihin Ampo Kyoto) karşı Tokyo-Yokohama Mücadele Komitesi'ne katılır; daha sonra ise Rengo Sekigun'u, yani Birleşik Kızıl Ordu'yu kuracaklardır. Son olarak, enternasyonalist eğilimli üçüncü bir grup 1971-1972'de ortaya çıkar: Nihon Sekigun ya da Japon Kızıl Ordusu. Lideri **Fusako Shigenobu**, Lübnan'a giderek, pink sinemasından[14] başka militanlarla birlikte, "Filis-

13 Carlos Marighella (1911-1969) 1960'lı yılların sonunda Brezilya Komünist Partisi'nden atılmıştır. Bunun üzerine, ALN'yi (Ulusal Kurtuluş Eylemi) kurar ve ertesi yıl, Che Guevara'nın savunduğu foksoculuğa alternatif şehir gerillası eylemlerini başlatır. 1970'li yılların başında çok sayıda ülkede tercüme edilen eserinin, BR, ARJ ya da RAF gibi devrimci gruplar üzerinde olduğu kadar IRA gibi bağımsızlıkçı gruplar üzerinde de büyük etkisi olur.

14 Donemin bağımsız sinema tarzı; politik bir mesaj iletmek için şiddete ve cinselliğe başvurur. Japon Kızıl Ordusu için bir tür havuz oluşturmuştur.

tin Halk Kurtuluş Cephesi[15] ve Kızıl Ordu'nun Dünya Savaşı Bildirgesi" adlı belgeseli çeker.

Fransa

Savaşa karşı mücadele Fransa'da farklı grupların genellikle şiddet içeren eylem alanlarında bir araya gelmelerini, aynı zamanda da rekabet etmelerini sağlamıştır. Yaklaşık 5 bin militanı bir araya getiren üeeç yapı, "olaylar"ın arifesinde Vietnam Savaşı nedeniyle birbirleriyle tartışma halindedir. Kasım 1966'dan beri tek gerçek üniter yapı olan Ulusal Vietnam Komitesi (CVN), Liseliler Ulusal Vietnam Komiteleri (Liseli Eylem Komiteleri –CAL– halini alacaktır) ve Maocuların Mayıs 1967'de kurduğu Vietnam Taban Komiteleri (CVB). Mart 1968'de American Express merkezinin yağmalanması sonucunda CVN'li eylemcilerin tutuklanması, dolaylı olarak, ertesi gece Nanterre fakültesinin toplantı salonunun işgalinin ardından, 22 Mart Hareketi'nin doğuşuna yol açar. Mayıs olayları, bundan böyle girişimi dönüştürmeye çalışan gruplar için gerçek bir sıçrama tahtasıdır.

JCR'nin Nisan 1968'de 350 olan militan sayısı Haziran ayında 1.000'e çıkar. Bu örgütün analizine göre, "isyandan devrime geçiş"i sağlamak ve böylece olayları, 1905'in 1917 açısından taşıdığı anlam misali, "genel prova"ya dönüştürmek için Mayıs ayında eksik olan partinin inşaası acil görevdir.[16] Dolayısıyla, klasik anlamda Leninist bir şema izlemeye çalışır: partinin inşası, isyan, iç savaş. Bu arada, pe-

---

15 FHKC 1967 yılında Georges Habbaş tarafından milliyetçi ve Marksist bir çizgide kuruldu. Yaser Arafat'ın FKÖ'sünden sonra kurulan bir sonraki yıl FKÖ'ye ikinci grubudur. Bir anlamda, uçak kaçırma eylemlerinde uzmanlaşmıştır. İlk eylem, 23 Temmuz 1968'de El Al havayollarının bir uçağının kaçırılmasıdır.

16 Sırasıyla, Alain Krivine, *Questions sur la révolution*, Paris, Stock, 1973, s. 145 ve Daniel Bensaïd ile Henri Weber'in eserinin adı: *Mai 68: une répétition générale*, Paris, Maspero, 1968.

riferiden (öğrenciler ve öğretmenler) yola çıkarak merkezi (işçiler) ele geçirmeyi hedefleyen "müdahale alanlarının diyalektiği"[17] uyarınca, "kitle hareketi"ni yaymak söz konusudur. Alain Krivine'in deyişiyle,[18] isyan "bilimi"nin kesin olması gerektiğinden, JCR "işçileri silahlanma arzusuyla silahlandırmayı"[19] hedefleyen bir vurucu güçle ve örnek eylemler sürdürecek yasadışı bir aygıtla donanır. 21 Haziran 1973'te Mutualité'de Ordre Nouveau'nun bir mitingini fiziksel güçle engelleme kararı bu stratejinin son hamlesi olur. Eylem tam bir fiyaskoyla; çok sayıda yaralı, Alain Krivine ile Pierre Rousset'nin tutuklanmasiyle özellikle kararnamesiyle örgütün yasaklanmasıyla aşırrı sonuçlanır. Bu dönemde, Michel Recanati'nin[20] yönettiği vurucu gücün "militarist sapma"sına karşı bir çizgi değişikliği, "işçi kesimi" tarafından, özellikle de Jeannette Pienkny tarafından teşvik edilir. "Aşırı solcu çocukluğun" ve öğrencilerin "sokak mitolojisi"nin karşısına Jeannette Pienkny, yavaş yavaş ve sabırlı bir şekilde fabrikalara sızma çalışmasını koyar.

"Mao-spontex" [Maocu-kendiliğindenci], Proleter Sol, "halka hizmet etmek", "kıvılcım rolü" oynamak ve faşistleşmenin belirleyici olduğunu iddia ettiği bu dönemde şiddet eylemleriyle silahlı mücadelenin yolunu göstermek ve sonuç olarak, 1970 İlkbaharı'nda kurulan yasadışı kolu Yeni Halk direnişi (NRP)'nin adından da anlaşılacağı üzre "halk direnişi"ne çağrı peşindedir. Ertesi yıl 40.000 adet basılan *La Cause du peuple*, Ağustos 1969'da "Patronlar, bu bir sa-

---

17 Jean-Paul Salles, *La Ligue communiste révolutionnaire (1968-1981)*, Rennes, Presses universitaires de Rennes, 2005, s. 103.

18 Alain Krivine, *Questions sur la révolutions, age.*, s. 244.

19 Örgüt içi broşür olan *Taupe Rouge*'dan: "Autodéfense ouvrière", tarihsiz, no 14, s. 25. Bu belge isyan sürecini, "işçi eylemlerinin, militanların korunması"ndan "silahlı isyan ve silahlı işçi devletinin ve silahlı halk devletinin kurulmasına" dek uzanan beş evrede ayrıntılandırır.

20 Romain Goupil onun hikâyesini *Mourir à trente ans* adlı filmiyle ekrana taşır.

vaştır!" diye duyurur. Bundan böyle, grup, patron kurumlarına yönelik sabotaj ve kundaklama eylemlerini artırır, polis karakollarına saldırır, Fauchon mağazasını talan eder (8 Mayıs 1970), aşırı sağcı *Minute* gazetesini bombalar (14 Mayıs 1971) ve millet vekil Michel de Grailly'yi (26 Kasım 1970) ve Renault-Billancourt'un sosyal ilişkiler başkan yardımcısı Robert Nogrette'i (8 Mart 1972) kaçırır. 31 Mayıs 1968'den 27 Şubat 1974'e kadar içişleri bakanı olan Raymond Marcellin, örgütü, kuruluşundan kararnameyle dağıtıldığı ve yasadışı ilan edildiği 1970 yazına dek 82 "suikast"tan sorumlu görmektedir. Kısacası, ideolojik açıdan olduğu kadar lojistik bakımdan da silahlı mücadeleye geçiş koşulları Fransa'da da hazırdır.

Toplumsal tecrit

Bununla birlikte aşırı sol evre, işçi mücadelelerinin tükenişi, Kasım ayında GP'nin kendi kendini feshetmesi ve Mutualité olaylarının ertesinde yapılan ciddi özeleştiriden sonra JCR'nin çizgi değişikliğiyle birlikte 1973 yılı civarında kapanır.

O halde, doğrudan doğruya 1968'den doğan grupların radikalleşmeyi durdurma hamleleri nasıl açıklanmalı? Eski Maocu liderlere inanacak olursak, Fransız Mayısı'nın "sempatik niteliği" veya ona özgü "ahlaki değerleri", kendilerini uçurumun kıyısına gelmiş bir deneyimi durdurmaya yöneltmiştir. İnsanların rolünü inkâr etmesek de, hipotez pek hafif kaçmaktadır. Fransız ve İtalyan örnekleri karşılaştırılırken, çeşitli açıklama düzeyleri önce aşama sürülmüştür. Toplumsal-tarihsel bir bakış, öncelikle, her iki ülkedeki politik sistemin meşruiyeti konusunda çok güçlü olduğunu önemle belirtir. Özelikle Fransa'da devletin faşistleşmesi temasını pek inandırıcı kılmayan da budur. Buna, ör-

gütü içinde yer aldığı –politik– çevreye ve bu çevreye bağlı bir "kariyer"e eklemleyen vadeli iki öğe daha eklenir: Öncelikle, Fransa'da oldukça zayıf olan baskı düzeyi nedeniyle hep var olan ve 1972 yılında Ortak Hükümet Program'ının imzalanmasından sonra 68'lilerin FKP'ye akın etmesine yol açan (1969'daki 380.000 olan kayıtlı üye sayısı 1978'de 520.000'e ulaşır) barışçıl yolla politik değişim perspektifinin sunduğu yoluyla ölçülen politik fırsatların oluşumuna işaret etmek gerekir. İkinci olarak, aşırı solun referans devrimci özneyle işçi sınıfıyla sürdürdüğü ilişki. Fransa örneğinde bu ilişki geçici ve uydurmaca iken, İtalya'da iki kesimin nispi buluşması protesto döngüsünün uzunluğunu ve yoğunluğunu açıklamaktadır: İşçilerle temas, devrimci öznenin eğilimleri ve silahlı propagandanın meziyetleri konusunda yanılsamalar yaratabilmiştir.[21]

GP militanlarında şiddete dayalı Ajitprop'un (ajitasyon ve propagandanın kısaltması) işçi sınıfı üzerindeki etkisine dair kuşku, GP militanlarında, Şubat 1972'de Billancourt olaylarına cılız tepkiyle, özellikle 25 Şubat 1972'de militan Pierre Overnay'nin Renault'nun gece bekçisi Jean-Antoine Tramoni tarafından öldürülmesiyle kendini duyurmaya başlar. Buna misilleme olarak Renault-Billancourt'un sosyal ilişkiler başkan yardımcısı Robert Nogrette'in kaçırılması ve aynı gün (8 Mart) serbest bırakılması, GP için bir dönemeçtir. Nisan 1973'te başlayan "Lip'ler savaşı" son yanılsamaları da ortadan kaldırır: "Kitleleri uyandırmaya" çalışanların –Maocular– hiç müdahalesi olmadan ve üstelik illegal bir "örnek" mücadeledir bu. Yönetim, Kasım 1973'te bundan sonuçlar çıkartır: Örgüt kendi kendini fesheder. Ocak 1974 yılında *Les Cahiers Prolétariens*, "sınıf mücadelesinin bir evresi tamamlandı," diye belirtir.

Feshi reddedenler üç ayrı yol izlerler (bkz. 2. ek). Bazı

21 Isabelle Sommier, *La Violence politique et son deuil*, a.g.e.

GP'ciler *La Cause du Peuple* dergisini yeniden çıkarırlar. Diğerleri, kısmen GP'nin Renault Mücadele Komitesi'nden gelen on kadar kişi *Vaincre et Vivre* [Yenmek ve Yaşamak] grubunu kurarlar. Grup, fabrikalara yönelik eylemlerde uzmanlaşır: En bilinen eylem, 27 Aralık 1974'te Liévin'den 42 madencinin ölümüne neden olan grizu patlamasına uzaktan bir misilleme olarak, Fransa Maden Kömürü İşletmeleri genel müdürünün dövülmesidir (12 Ocak 1976). Üçüncü bir grup, Uluslararası Tugayları (BI) oluşturur ve 1974'ten itibaren yabancı diplomatlara saldırır: 19 Aralık 1974'te Uruguay elçiliği askerî ateşesi, 8 Ekim 1975'te İspanya elçiliği askerî ateşesi, 11 Mayıs 1976'da Bolivya büyükelçisi. Örgütün kurucusu Jean-Denis Lhomme, 30 Haziran 1976'da *Libération*'a verdiği bir söyleşide, BI'nin Şili'deki hükümet darbesine tepki olarak kurulduğunu açıklar ve ekler: "Bize göre, tabanca kalemle aynı nitelikte bir propaganda aletidir. [...] Biz Carlos değiliz: Av tüfekleriyle subayları öldüren ilk direnişçilere, savaşı savaşarak öğrenenlere benziyoruz."[22] Ertesi ay Jean-Denis Lhomme'un intiharı, grubu krize sürükler. Krizden çıkış olarak, Yenmek ve Yaşamak'la birleşme kararı alınır ve yeni bir örgüt kurulur: Napap (Halk Özerkliği İçin Silahlı Çekirdekler). Bu örgütte özellikle **Frédéric Oriachi** ile **Régis Schleicher** yer almaktadır. Napap resmî olarak ilk eylemleriyle birlikte doğar: GP'nin tarihiyle sürekliliği belirtmek amacıyla, 1972 yılında Pierre Overney'in ölümünden sorumlu olan Renault'nun bekçisi Jean-Antoine Tramoni'nin 23 Mart 1977'de öldürülmesi. Tutuklamalara rağmen eylemlerini artırırlar. Bu konuda da, önceki örgütlerin kendini gösterme sicilini izlerler (Nisan ayında aşırı sağcı sendika Fransız Çalışma Konfederasyonu'na saldırı, 6 Haziran'da Thionville'deki Usinor'un [metalürji grubu] bir servi-

22 Akt. Christophe Bourseiller, *Les Maoïstes. La folle histoire des Gardes rouges français*, Paris, Plon, 1996, s. 250.

sine yönelik bombalı saikast, vb). BI'nin eski üyeleri de diplomatları hedef alarak aynı şeyi yapmaktadır.

1977 yazında, Napap, **Jean-Marc Rouillan**'ın Gari ile (Fransız topraklarından Franco rejimine karşı mücadele eden İber Kurtuluş Hareketi'nden –MIL– doğan Enternasyonalist Devrimci Eylem Gruplarıyla) buluşur. Nükleer-karşıtı mücadelelerin ve otonomist hareketin geliştiği koşullarda, bunlar, başka topluluklarla birlikte, "Otonom Hareket Politik-Askerî İç Koordinasyonu"nu kurarlar ve örgüt 1979 Mart'ında Doğrudan Eylem'e (AD) dönüşür: 1 Mayıs'ta patronlar sendikası merkezi taranır. Böylece hem bağımsızlık ve özerklikten özellikle esinlenen zamanın hem de kültürel bağlamın büyük ölçüde dışına kayan Fransa'daki radikalleşme, 1968 olaylarına kıyasla çok farklı şekilde gerçekleşir.

Almanya

Donatella Della Porta, Alman radikalleşmesini ikili bir marjinalleşmenin –hem toplumdan hem de "bizzat hareketten" marjinalleşmenin– sonucu olarak görür.[23] Karşı hareketlerle çatışmaların önemli rolünün olduğu İtalyan radikalleşmesinden farklı olarak, Almanlarınki bir yandan gündelik deneyimlere, diğer yandan "entelektüel deneyim"e bağlı, artan bir tecrit duygusundan kaynaklanır.[24] Sonuçta, öğrenci hareketinin radikalleşmesi kısmen kurumsal sol ile parlamento-dışı sol arasındaki ilişki yokluğunun sonucudur. Ama, 1969 sonunda Willy Brandt'ın iktidara gelişinin başlattığı "kurumlar içinde uzun yürüyüş"le (1970-1973) birlikte, sokak alanını terk edenlerin sayısı çoktur; bu sırada radikalle-

23 Donatella Della Porta, *Social Movements, Political Violence and the State*, Cambridge, Cambridge University Press, 1995, s. 107.

24 *Age.*, s. 164.

şenler de vardır. 1969-1973 arasında 35 yaşın altındaki 100 bin genç Sosyal-Demokrat Parti (SPD) saflarına katılır. SDS (Alman Sosyalist Öğrenciler Birliği) ve ApO (Parlamento-dışı Muhalefet) dağılır. Yalnızca küçük bir azınlık yeraltı eylemini sürdürmeye karar verir.

Andreas Baader ve **Gundrun Ensslin**, 1968'deki yılında mağaza yangınları nedeniyle üç yıl hapse mahkûm olmalarının ardından yeraltına inerler; Baader Nisan 1970'de sıradan bir ehliyet kontrolü sırasında tutuklanır. **Ulrike Meinhof**'un yönettiği bir komando birimi tarafından 14 Mayıs'ta kurtarılması sağlanır. Ve bu olay liberter dergi *Agit 883*'e gönderilen bir mektubun açıkladığı gibi, Kızıl Ordu Fraksiyonu'nun (RAF) doğumunu simgeler: "*883*'lü yoldaşlar, bunun, kötü insanlara doğru olanı açıklama isteğinden başka anlamı yoktur. Zaten uzun süredir bunu yapıyoruz. Andreas Baader'in serbest bırakılması eylemini, saçma sapan konuşan entelektüellere, ödleklere, çok bilmişlere değil, halkın potansiyel devrimci partisine açıklamalıyız." Mektup şu sloganlarla sona ermektedir: "Sınıf mücadelelerini geliştirelim, proletaryayı örgütleyelim, silahlı direniş yoluyla Kızıl Ordu'yu inşa edelim!" Grup o dönemde ancak on kişi kadardır. 1972 yılında bir başka grubun militanları (SPK: Heidelberg Üniversitesi'nin psikiyatri kliniğinde 1970 yılında kurulan Sosyalist Hastalar Kolektifi) örgüte katılır. Bu grup, örgütün önderlerinin yakalandığı bastırma hareketinden kurtulmayı başarmıştır. Aynı zamanda, polisten kaçmak için Ürdün'e sığınan Kommune I'in (Berlin Topluluğu) anarşistleri, orada silahlı mücadelenin ana hatlarını öğrenirler. 1971 yılında, Kara Yardım adlı baskı-karşıtı gruplardan gelme militanlarla birlikte 2 Haziran Hareketi'ni (B2J) kurarlar. Hareket kendini "Berlin anti-dogmatik solunun silahlı kolu" olarak tanımlamaktadır. Özerk bilinen üçüncü bir örgütlenme olan Devrimci Hücreler (RZ), "işkenceye karşı komiteler"in safların-

da 1973 yılında ortaya çıkar. Örgütün feminist bir kolu da vardır: Rote Zora (Kızıl Zora) 1977-1995 arasında kadınları ezmekle suçlanan şirket ya da ticarethanelere yönelik 45 yangın ve saldırı gerçekleştirir.

RAF Haziran 1972'de belli başlı üyelerinin yakalanmasıyla birlikte tamamen başsız kalır ve üç yıl boyunca hiçbir eylem gerçekleştirmez. Stammheim cezaevi, çatışmanın ana sahnesi olur: 1972-1975 arasında militanlar cezaevi koşullarına yönelik üç ciddi açlık grevi yapar. 145 gün süren sonuncusu Kasım 1974'te –diğerleri gibi zorla beslenen– Holger Meins'ın ölümüne yol açar. Meins'ın ölümü Berlin'de 10 bin kişinin katıldığı ve portresinin bir Auschwitz mahkûmununkiyle birlikte taşındığı gösterilere ve bununla birlikte diğer grupların da radikalleşmesine yol açar. Ertesi gün, Berlin yüksek mahkeme başkanının öldürülmesini B2J üstlenir. Bu eylem, yeni bir militan kuşağın başlangıç noktası olur. Birkaç ay önce Sartre, RAF üyelerinin cezaevi koşullarını Nazi rejimiyle karşılaştırmıştır. **Horst Mahler**'in onaylamadığı bu kampanyayla birlikte RAF "faşizmi görünür kılmayı"; Bad-Godesberg Kongresi'nden beri, "FAC'daki yasal muhalefeti eritmek ve tasfiye etmek şeklindeki savaş sonrası misyonunu tamamlayan" ve ülkeyi Amerika Birleşik Devletleri'ne bağımlı kılan sosyal-demokrasinin "gerçek yüzünü" açığa çıkarmayı amaçlar. Carlos Marighella gibi RAF da "karşı-devrimin tırmanışı"nı olumlu bulur. RAF'a 1975-1977 arasında katılmış olan ikinci kuşağın militanlığı ise, karşı kültürün ve birinci kuşağın tutsaklarıyla dayanışma komitelerinin (Kızıl Yardım, Kara Yardım) damgasını taşımaktadır. Bu kuşağın öğrenci ya da parti örgütleriyle hiçbir ilişkileri olmaması, "teorik üretim azlığı"nı "yasal hareketle diyalog kaygısının asgari olması" –örgütün tecridinin daha da artmasını– açıklayabilir: "RAF, bir anlamda, kendi içine kapanmış ve karşı çıkış hareketinden uzaklaşmıştı. Muhalefet hareketine ge-

lince o da RAF'la devletin karşı karşıya geldiği 'savaş'la kendini daha az ilgili hissetmektedir."[25]

Yeraltına geçişin düşünüş tarzı

Tırmanma esnasında aşılan farklı eşikler (1973-1974, 1977-1978), Kızıl Tugaylar açısından, örgütü ve yeraltını son derece merkeziyetçi ve kompartımanlara bölünmüş bir modelde güçlendirmenin vesilesidir: Kızıl Tugaylar, örgütlenilen şehirlerdeki (esasen Kuzey, Roma ve Napoli sanayi üçgeni) "kolonların" ve farklı "cephelerin" (fabrikalar, "karşıdevrim"le mücadele ve lojistik) üyelerine dayalı bir "stratejik yönetim"in idaresindedir. Tamamen yeraltında olan Tugay üyeleri "düzenli", diğerleri ise "düzensiz"dir.

Ama her yeraltı örgütü gizli ve askerî bir modele göre örgütlenmiş değildir. Tugaylar, rakipleri Prima Linea tarafından sert bir şekilde eleştirilirler. Prima Linea'nın üyeleri ne işlerini ne de diğer militan faaliyetlerini bırakırlar. Alman B2J de "yasal çalışma" ile "illegal" çalışmayı kaynaştırmaya ve onların gözünde RAF'ın özelliği olan hiyerarşiden kopmaya çalışır. RAF, altı şehre dağılmış ve birbirlerinden nispeten özerk, 8-10 kişiden oluşan sekiz gruptan müteşekkildir; yönetim ise hapisteki militanlardan, özellikle **Gundrun Ensslin** ile **Andreas Baader**'den oluşmaktadır. Baader'in liderliği tartışmasızdır. **Ulrike Meinhof**'un deyişiyle, o, "Che'nin 'tek başına grup' diye belirttiği gerilladır."[26] Tersine, B2J'de, aralarında önceden dostluk bağları bulunan 3 ila 9 militandan oluşan gruplar, eylemlerinde tamamen özgürdürler ve aralarındaki koordinasyon, delegelerin buluşma-

25 Anne Steiner ve Loïc Debray, *RAF, Guérilla urbain en Europe occidentale*, Paris, L'Échappée, 2006, s. 112.

26 *Textes des prisonniers de la Fraction armée rouge et dernieres lettres d'Ulrike Meinhof*, Paris, Maspero, 1977, s. 60.

sıyla sağlanır. Devrimci Hücreler (RZ), ille de birbirini tanıması gerekmeyen 3 ila 5 kişiden oluşmuştur ve önceden olduğu gibi yaşamaya ve militanlık etmeye mümkün olduğunca devam ederler. Bu nispi açıklık her koşulda kısa sürelidir. Baskının artması, her defasında en örgütlülerin yararlandığı bir toplaşma sürecin dönüşür. Örneğin daha 1971'de, Hasch Rebels (Haşhaş İsyancıları) ve SPK (Sosyalist Hastalar Kolektifi) gibi, baskıya direnemeyen, daha az yapılanmış, hatta şekilsiz grupların militanları Alman RAF'a sığınır. Haziran 1980'de, B2J'nin bir kısmı dağılırken, diğer bir kısmı RAF'a katılmaya karar verir. İtalyan BR'ler ise, –küçük grupları saymazsak– GAP'ların (Partizan Eylem Grupları), ardından da NAP'ların (Silahlı Proleter Çekirdekler) art arda katılımlarıyla büyürler. Güvenlik baskısıyla gizliliğin ve örgütsel hiyerarşinin güçlendirilmesi, gizli cemiyetlerde hiyerarşi ve denetimin bireyselleştiği şeklindeki Simmel'in yorumuna karşı, çıkan, bu tür gruplarda yapının etkilerini vurgulayan Bonnie Erickson'u doğrular.

Kuzey Amerikalı ve Japon eylemciler bu farklılaşmaların ve yeniden örgütsel şekillenmelerin –zaten her biri kendi köşesinde, diğerlerinden izole oluşları gibi basit bir nedenle– dışındadırlar. Weather Underground Organization, hiçbir yakın ilişki kurmadan –çünkü cinsellik, özeleştiri toplantıları ve üyelerin "paranoyalarını, komplekslerini, içsel sorunlarını ortaya çıkarmaya yardım etmek için"[27] LSD kullanımı gibi "her şey toplumsaldır"– tek bir odada birlikte yaşayan bir düzine kadar kişiden oluşan kolektifler halinde örgütlenmiştir. Meteoroloji Bürosu olarak adlandırılan Merkez Komite tarafından koordine edilmektedirler. Japon Kızıl Ordusu, **Fusako Shigenobu**'yla birlikte politik bir komite tarafından yönetilmektedir. Üç ayrı komite de Shigenobu'nun denetimindedir: askerî komite, bilim komitesi ve lojistik komite.

27 John Gerassi, "Lutte armée aux États-Unis", agm., s. 1804.

Örgütlenme üzerinde ısrarla durmamızın sebebi, bir yandan, Snow ve Zurcher'in (1980) belirttiği gibi, katılımın "neden"i sorununun "nasıl"ı sorunundan ayrılmamasıdır. Bir diğer neden ise, silahlı militanlığın özgüllüğüdür. Gerçekten de, toplumsal bir hareketteki, yasal bir örgütteki ya da bir yeraltı örgütündeki militanlık tıpatıp aynı şekilde analiz edilemez. McAdam haklı olarak şunu belirtmektedir: Hareketlere dışardan katılma kanallarının darlığı ve aslığı nedeniyle, "insanların yasal örgütlere 'katılmalarındaki' anlamla toplumsal hareketlere 'katılmalarındaki' anlam aynı değildir."[28] McAdam'ın, *Freedom Summer* katılımcıları ile buna katılmayan sempatizanlar arasında yaptığı karşılaştırma, yüksek riskli bağlanma ile *dar anlamda* bağlanma arasındaki farkın nitelik değil, derece ya da yoğunluk farkı olduğunu göstermiştir. Aynı şekilde (silahlı örgütlerin birçok militanı dinsel bir sosyalleşmeden geçmiş olsa bile) militanların ruhsal durum ve duyguları da diğerlerinkinden pek farklı gözükmemektedir. Bilindiği gibi, (ister bir kişi ya da aşırı sol grupların vurucu timleri konusunda işaret ettiğimiz gibi fidelik işlevi gören bir örgütlenme olsun), "örgüte adam alan bir görevli"yle temas katılımı kolaylaştırır. Yüksek risk olarak katılan militanların daha önceden yoğun, katılım sayısıyla ölçülen özellikle politik bir geçmişleri vardır. Ayrıca grup üyeleriyle daha çok ve daha güçlü dostluk bağları vardır. Sonuçta bağlanma, biyografik elverişlilikle, yani zorunlulukların olmayışıyla ki burada yaşça fazla küçük olmamak kaydıyla gençlik öne çıkar.

Benim topladığım niteliksel verilerle Donatella Della Pota'nın[29] derlediği niceliksel veriler aynı yöndedir. İtalyan silahlı grup militanlarının %38'i daha önceleri yasal aşırı sol

---

28 Doug McAdam, "Recruitement in High Risk Activism: The Case of Freedom Summer", agm., s. 66.

29 Donatella Della Porta, *Social Movements, Political Violence and the State*, age., s. 167.

gruplarda (özellikle PotOp ve LC) militandılar, %84'ü ise otonomlardaydı; silahlı bir gruba katılmış olan, 1214 militanın 834'ünün grupta bir arkadaşı vardır. Katılım örneklerinin %74'ünde yeni katılanın aynı grup içinde birden çok, %42'sinde de 7'den çok arkadaşı vardır. Gerhard Schmidtchen'in Almanya'da yaptığı bir incelemeye göre, Alman militanların %32'si 1960'lı yılların sonunda izinsiz yürüyüşlerde, (buna karşılık aynı yürüyüş koluna mensup olanların oranı %4'tür) %17'si ev işgallerinde (%1'e karşılık) ve %63'ü polisle çatışmalarda (%8'e karşılık) yer almıştı. 1970'te 25 olan yaş ortalamaları, öğrenci hareketiyle sürekliliklerini göstermektedir; militanların %60'ı öğrenciydi ya da RAF'a katıldıklarında öğrenciydiler (aynı yaş grubundaki öğrenci oranının %19'a karşılık). Grup halinde ya da en azından çift olarak katılım yaygındır. Dönemin konvansiyonel politik faaliyetlerine katılanlarla kıyaslandığında, kadınların önemli oranını da belirtmek gerekir (Alman silahlı örgütlerinde militanların %33'ü, İtalyanlarda %23'ü kadındır).

Fakat şunu da eklemek gerekir ki, silahlı mücadeleye adım adım katılım, İtalyan aşırı sol militanlar için tespit ettiğimiz üzere, gerçek bir bilinçlenme olmaksızın gerçekleşebilir. Howard Becker'in dediği gibi, "fail farkına varmadan gerçekleşen her katılım –'gıyabında katılım' olarak adlandırılabilir–, bir dizi fiille meydana gelir; bu fiillerin hiçbiri temel önemde değildir, ama bütün olarak ele alındığında bunlar fail için birbirine eklenen bir dizi meydan okuma oluşturur ve o yoğunluğa gelir ki, fail kendini yitirmek istemediği bir durumun içinde bulur."[30] Kimi militanları dinlediğimizde, katılımı başlı başına açıklayabilecek anahtar bir tarih ya

30 Howard Becker, "Notes sur le concept d'engagement", *Tracès* içinde, 11, 2006, s. 188. Aynı akıl yürütmeyi transseksüalizm konusunda da sürdürür: "Nihai karar, önceki uzun bir kararlar dizisinin son kararıdır, ki tek tek ele alındığında bunların hiçbirinin asla kendi başına tuhaf görünmemesi temel noktadır", *Les Ficelles du métier* içinde, Paris, La Découverte, 2002, s. 59.

da olay yoktur, ama birbirleriyle ilişkileri bakımından anlam bulan birçok tarih ya da olay vardır; bunlar, atipik bir ama kimi zaman da tesadüflere benzemektedir az çok. Della Porta da bu boyutu belirtmiştir. Ona göre, örgüte alınma, Berger ve Luckmann'ın belirttiği anlamda bir dönüşümdür; *kolaylaştırıcı faktörler*'e (şiddet öncesi deneyimler ve "arkadaşlara bağlılık") ve hazırlayıcı faktörler'e (yakalanan bir arkadaşla dayanışma, militanların ölümüne tepki, takipten kurtulmak için yeraltına geçme zorunluluğu...) bağımlıdır. Daha sonra, küçük grup (genellikle beş kişiden daha fazla değildir) dinamiği içinde birlikte üstlenilen risklerle dostluk beslenir ve güçlenir; bu da geri dönüşü güçleştirir. Bu anlamda, faillerin ruhsal durumu, onları başkalarına bağlayan bağlardan daha az önem taşır. Bu sürüklenme mantığı, protesto döngüsü yatışma, hatta tükenme yolundayken bile, bağlanmanın radikalleşmesini açıklayabilir: "Çıtayı yükseltmek", normalleşme sürecini yani baskı politikalarıyla yüz yüze kalmayı ve alelce bir hayata dönmeyi reddetmenin bir yolu olabilir; oysa eylemin sürdürülmesi, seferber edici fikre sadakate kanıttır – ve/veya bir geriye dönüşün çok pahalı, hatta imkânsız görünmesini sağlayan bir hesabın sonucu olabilir. Baskı politikalarıyla karşı karşıya kalış ve eylemcilere sunulmuş sıradan yaşama dönüş önerileri örneğin İtalya ile Fransa arasındaki büyük farkı oluşturur. Anne Steiner'in RAF konusunda vurguladığı gibi, "1968 ile 1970 arasında RAF'a katılacak olanların çoğu öğrenci hareketini yaşamlarında birkaç aylık bir parantez olarak yaşamamışlardı. Öğrenim ya da ücretli çalışma, kariyerlerini sürdürme, aile çevresi gibi daha, önceki yaşama geri dönmenin çok uzağındaydılar. Kimileri için, özel yaşama bağlı olaylar, örneğin bir çiftin ayrılması [**Meinhof** ve **Ensslin**], bu kopuş iradesini daha da güçlendiriyordu. Ortak yaşam, çalışma kolektifleri, şiddet ve kimi zaman hapishane deneyiminden sonra, öğrenci hareketinin geri çekilmesiyle bir-

likte tehdit normal hayata dönüş, kabul edilebilir değildi."[31]

Silahlı grup militanlarının paylaştığı savaş imgeleminde üç öğe belirleyicidir öncülük fikri; politik amaçlarla askerî araçların sıkıca iç içe geçmesini gerektiren ve sonuç olarak şiddetin devindirici bir rol oynadığı radikal bir dönüşüme duyulan inanç; eylemciyi "dünyayı değiştirme"ye[32] yönelten yeraltı deneyiminin teşvik ettiği savaşçılık rollerinde uzmanlaşma ve fiziksel sermayenin önemi. Gerçekten de, yeraltı yaşamında özellikle dar boyuttaki bütüncül kurumlara özgü bir mantık vardır; çünkü bu tür gruplarda bağlanma, önceki kimliğin inkârından geçerek, bir "kod adı" alınmasıyla, yasalaştırılmış davranış kurallarının titizlikle içselleştirilmesiyle, hatta kimi zaman nefis köreltme tekniklerine başvuru yoluyla, kelimenin gerçek anlamında yeniden doğmak için, ağır bir biyografik kopuş zorunludur. Kızıl Tugaylar ve onların suçlanan binlerce eylemcisi ya da 900 militanıyla Prima Linea bir yana bırakıldığında, gruplar çok kısıtlı boyutlardaydı: Alman RAF'ın aynı anda kırktan fazla militanı asla olmadı, yani yedi yıl boyunca yüz kişi kadardı ve üç Alman örgütün sanık sayısı 227'ydi; istihbarat servisleri Japon Kızıl Ordusu'nun 1977'de 25 ile 35 kişi arasında olduğunu ve Japonya'da en fazla yüz kadar sempatizanları bulunduğunu tahmin etmektedir. Talep edilen kişisel katılım ve üstlenilen risklerle birlikte psikoduygusal boyut kuşkusuz artmaktadır. Mancur Olson'un tamamen göz ardı ettiği ve Daniel Gaxie tarafından politik partilerle ilgili olarak incelenen bu boyut, bağlanmanın moral türdeki psikolojik ve sembolik ödüllendirmelerine gönderme yapar; vazgeçilmeyi ise elbette hayli güçleştirir.

---

31 Anne Steiner ve Loïc Debray, *RAF, Guérilla urbaine, age.*, s. 100.

32 (Donatella Della Porta'nın dayandığı değişim kavramından daha uygun olan) bu almaşma süreci hakkında bkz. Peter Berger ve Thomas Luckmann, *La Construction sociale de la réalité*, Paris, Méridiens Klincksieck, 1992, s. 214-218.

4

Şiddet Stratejileri

Ted Gurr'un belirttiği gibi, toplumsal şiddetten politik şiddete geçiş, ülkelere ve tarihsel yollarının özgüllüğüne göre farklılaşan, normatif ve araçsal şiddeti meşrulatıcı gerekçelerin yayılmasıyla kolaylaşır. Bu bakımdan, silahlı isyandan en fazla etkilenen üç ülkenin, devletlerini geç ve sancılı, bir yandan da faşizmle birlikte inşa eden İtalya, Almanya ve Japonya'nın ortak deneyimi elbette bağlantısız değildir. Bu noktayı aklımızda tutarak; her ne kadar, grupların her birinin komünistler ailesinin iç ideolojisine kendilerince itaatlerini fazla ciddiye almamak gerekse de; az çok hâkim olan aynı Marksist referansı paylaşmanın büyük bir söylem çeşitliliğiyle yan yana gittiğini belirtmek gerekir. Bir yanıyla bu söylemler genellikle birbiriyle karışmıştır: Maoculuktan, Guevaracılıktan, Üçüncü Dünyacılıktan oluşan dönemin belli bir *vulgate*'sini, az veya çok şekillendirilmiş, ustalaşılmış ve tutarlı bir –kimi durumlarda Troçkizm ve anarşizm gibi bazı ülkelerde kök salmış devrimci geleneklere de eklemlenerek– birbirine karıştırırlar. Kızıl Tugaylar Eylül 1971'de kendini şöyle tanıtıyordu: "Bizim referans noktalarımız,

Marksizm-Leninizm, Çin Kültür Devrimi ve metropollerde yürütülen gerilla hareketleridir; tek kelimeyle, enternasyonal işçi ve devrimci hareketinin bilimsel geleneğidir."[1] Diğer yandan, özellikle duyarlılık ve coğrafi kaynakları tamamen farklı grup dinamiklerinin yapay ideolojik cilasını da üzerlerine sürerler. Bunu yapmak, toplumsal hareketleri ete kemiğe büründüren bu duyumsal ve nedensel yanı, o dönemde değer verilen –ideolojik– bir gramerle rasyonalize etmekten ve kendi grubunu (ve kendini) olumlama ve ayrım koyma mantığının harekete geçirdiği rekabeti maskelemekten başka bir şey değildir. Sonuç olarak, şiddet stratejileri, ideolojik bir yönelimden çok, bir anlamda karşı çıkış hareketinin genel tonunu şekillendirmiş olan her ülkeye özgü politik çevreden kaynaklanır (1968 karşı çıkışının incelenmesini "terörizm"in incelenmesinden ayırmamanın önemi buradan kaynaklanır). Aynı zamanda, örgütlerin sahip oldukları militan güçlerin durumundan ve kökenlerinden de kaynaklanır. Hiçbir durumda sabit olmayan, döngünün gidişatına bağlı olarak şekil değiştiren şiddet stratejilerinin ve ideolojilerin sürekli gelişmesi nedeniyle, bu ikisi arasındaki bağlantılar konusuna da ihtiyatla yaklaşmak gerektiğini belirtmeliyiz.

Olay üzerinden propaganda

Amerika Birleşik Devletleri

"Devletin faşistleştiği"ne inanan WUO (Weather Underground Organization), askerî bir balo vesilesiyle Amerikan subaylarına yönelik bir suikast hazırlar. Fakat 6 Mart 1970'de, bombayı hazırlayan üç militan, New York, Greenwich Village'daki apartmanlarında bombayı kaza sonucu

1 Rosso Soccorsa, *Brigate Rosse*, Milano, Feltrinelli, 1976.

patlatırlar. Olay kaçınılmaz olarak dikkatleri gruba yöneltir ve her şeyden önce grubu şiddet üzerine düşünmeye sürükler. Bundan böyle, sembolik boyutlu eylemleri, "domuzların iktidar yapısını parçalamak" için bir propaganda niteliği taşıyacaktır ve bombalar patlatılmadan önce, bomba konulan yerlerin boşaltılmasını sağlamak için önceden duyurulacaktır. 1 Mart 1971'de, Laos'un işgalini protesto amacıyla Capitole'u; Hanoi'nin bombalanmasına tepki olarak 19 Mayıs 1972'de Pentagon'u, adalet saraylarını, polis binalarını ve cezaevi idarelerini; Şili'deki hükümet darbesindeki rolünü teşhir etmek için 28 Eylül 1973'te ITT şirketinin New York'taki merkezini; yoksul kadınları kısırlaştırmakla suçlanan San Francisco sağlık departmanını (6 Mart 1974); birkaç gün sonra, Symbionese Liberation Army'nin altı militanının öldürülmesinin ardından, 31 Mayıs'ta aynı şehrin savcılık bürolarını hedef alırlar. *Ateşe Verilmiş Çayırlar* adlı bir belgede (Temmuz 1974), grup, beş yıl önceki kuruluşundan itibaren 19 bombalama eylemini üstlenir ve bir komünist partinin kurulması için çağrıda bulunur. WUO, faaliyetlerine mali destek için, 12 Eylül 1970'te, 25 bin dolarlık bir ödeme karşılığında, LSD'yi savunduğu için hapse atılmış olan Timothy Leary'yi kaçırır.

Kendini devrimci diye nitelendiren çok sayıda başka grup da bazı suikastları üstlenir. Bunlardan ikisini belirteceğiz. Carlos Marighella'nın ünlü gerilla el kitabını yayımlayan New World Liberation 1974 yılında eyleme geçer: Şili'deki Pinochet darbesine katılmalarına tepki olarak, aralarında ITT telefon işletmesinin de bulunduğu şirketlere karşı sekiz saldırı; 1975 yılında 22 saldırı. Symbionese Liberation Army ise 1973 yılında Oakland'daki idari bir sorumlunun öldürülmesi ve özellikle de Şubat 1974'te, Amerikan basın krallarından birinin kızı olan Patty Hearst'ın kaçırılıp ardından örgüte katılmasıyla (Stockholm sendromu) adını duyurur. He-

arst'ın serbest bırakılması karşılığında, yoksullara 2 milyon dolarlık yiyecek dağıtılması talep edilmişti.

Japonya

Üç Japon grubundan yalnızca Birleşik Kızıl Ordu (Rengo Sekigun), Japon topraklarında kalır. PBM denen taktiği geliştirir: P, tanınmış kişilerin kaçırılması; B, bombalamalar ve silahlı üslerin kurulması; M, faaliyetleri finanse edecek para.[2] Aslında, bütün 1971 yılı boyunca banka soygunları ve silah depolarına saldırılar dışında pek az eylem gerçekleştirilmiştir. Grup, Aralık ayında bir polisin karısını öldürerek ilk politik cinayetini işlemeden önce, örgüt iç yapısının sekterliğinin bir yansıması olarak, ayrılmak isteyen militanlarından ikisini infaz eder. Bu olay 1971-1972 kış olaylarının habercisidir. O kış boyunca dağlara çekilen örgüt, işkence ve özeleştiri seansları aracılığıyla, davaya sadakat derecesini ölçerek bir iç temizlik başlatır; orada bulunan 24 militandan 14'ü son derece iğrenç koşullarda yaşamını yitirir. 28 Şubat günü polis Asama dağ evine baskın düzenlediğinde ve korkunç ölüm sahnesi ortaya çıktığında kamuoyu dehşete kapılır. Bunun ardından, Birleşik Kızıl Ordu, Japonya'da zaten pek az olan sempatizanını iyice yitirir. Liderlerinden biri olan Mori Tsuneo yapılan "hatalar" yüzünden 1973 yılında intihar eder; diğer lideri **Yoko Nagata** ölüme mahkûm edilir. Böylece örgüt tarih sahnesinden çekilir.

Fransa

Fransa'da otonomların silahlı eylemlerinin çoğu –bir eylemcinin de açıkladığı gibi– üstlenilmemektedir: "Özerk hare-

2 David Apter ve Nagaya Sawa, *Against the state, Politics and Social Protest in Japan*, Cambridge (Mass), Harvard University Press, 1984, s. 122-123.

ketin bakış açısı olay-eylem üzerinden propaganda ve yaygın gerillaydı. Herkes eylem düzenliyordu. Yoksa özerk olamazdın. Özerk olmak, köşedeki şirkete ya da gayrimenkul kurumuna bir molotof atmaktı."[3]

İlk başta, Doğrudan Eylem ya da onunla birleşen özerk kolektifler dönemin çatışmalarına, –özellikle antinükleer mücadelelere (Eylül 1977'de Creys-Malville santraline karşı 23 saldırının düzenlendiği "mavi gece")– ya da RAF'ın (Alman Kızıl Ordu Fraksiyonu) avukatı Klauss Croissant'ın sınırdışı edilmesine karşı hareketlere paralel davranmayı önemsediler. Gerçekten de, Ekim 1977'de Napap'ın (Halk Özerkliği İçin Silahlı Çekirdekler) açıkladığı gibi, "'uzman' savaşçıları modern devlet aygıtı karşısında dayanışmacı ve intihara dönük bir mücadeleye yönelten Fransa'nın dışındaki politik-askerî pratikler"in ciddi bir analizini yaparlar. Açıklama şöyle devam etmektedir: "Bizim pratiğimiz, halk hareketinin bağrında örgütlenmiş işçi özerkliğinin parçasıdır. Hedefimiz, potansiyel halk şiddetine kurmaylık edecek tarzda merkezî bir yönetimle idare edilen bir, on, yüz Napap'ın kurulması için çağrı yapmak değildir. Biz, hareketin dinamiği içinde eriyeceğimiz başka bir evreyi başlatıyoruz; yoksa resmî olarak ya da ayak oyunlarıyla hareketin başına geçmeye çalışmıyoruz." Kolektifler yaptıkları eylemleri gülünç kısaltmalarla üstlenirler. Örneğin, Topluma Karşı Radikal Bir Şekilde Alenen Mücadele Eden Özerk Koordinasyon için "Carlos", Anarşist Devrimci Terörist Silahlı Hareketler için "Matra",* Öfkeli Asgari Ücretliler... Bir dizi bombalama eylemi gerçekleştiren Doğrudan Eylem de bu özerk çizgiye dahildir: Sonacotra'nın merkezine (16 Eylül 1979), Paris bölgesi patronlar sendikası lokallerine (27 Eylül 1979), çalışma müfettişliğine

3 Sébastien Schifres, *La Mouvance autonome en France de 1976 à 1984*, age., s. 51.

(*) "Carlos" ve "Matra", örgüt adlarının Fransızcasının ilk harflerinden oluşan kelimelerdir – ç.n.

(3 ve 5 Şubat 1980), gayrimenkul şirketlerine (12 Mart), istihbarat servisine (14 Mart) yönelik eylemler düzenler. 1981 cumhurbaşkanlığı seçim kampanyası sırasında eylemlerine ara verir ve hapisteki militanların çoğu yeni Cumhurbaşkanı François Mitterrand'ın affından yararlanır. Bunun üzerine grup dört kola bölünür. "Hareketçi" iki kol şiddet eylemlerine son verir. Doğrudan Eylem'in ilk evresi tamamlanır.

Direniş ve şehir gerillası

"Yeni faşizm" ve aşağıdan faşizm tematiği, 1968'li yılların Batı aşırı sol gruplarında sık sık gündeme gelen tartışma konularından biridir. Fransa'da André Glucksmann tarafından *Temps Modernes*'in 1972'deki bir sayısında ortaya atılmış ve Maocu Proleter Sol tarafından geniş ölçüde kullanılmıştır. Ama, silaha sarılmanın ilk itici gücü Almanya ve İtalya'da oluşturulmuştur.

Almanya

Burada belirtilen bütün örgütler arasında, anti-faşist analojiyi en ileriye götürmüş olan RAF'tır; öyle ki birçok sosyal psikoloji incelemesi RAF'ı, gençlerin babalarının geçmişine ve onların Nazi Almanya'sındaki tavırlarına yönelik şiddetli tepkisi ya da "hafızanın ağır yükü"[4] olarak yorumlamıştır. Birinci kuşaktan militanların çoğu 1942-1949 arasında doğmuş ve geçmiş üzerine tartışmanın damgasını taşıyan bir dönemde yetişkinliğe adım atmıştır. Bu dönem 1960'lı yıllarda başladığında, isyan eden olağanüstü durumlarda düzeni sağlamak için orduya tanınan olanaklarla ilgili acil yasa hakkındaki polemik de politik kutuplaşmaya ve durumun dra-

4 Bkz. Bibliyografyadaki Pierre-Yves Gaudard, Alexandre ve Margarete Mitscherlich ve Jillian Becker'in eserleri.

matikleşmesine katkıda bulunur. Aylık *Konkret*'te yer alan **Ulrike Meinhof**'un yazıları, dönemin durumu ile Nazi Almanyası arasındaki paralelliği yıllardır ortaya koymaktaydı. Baskı politikaları, RAF tutsaklarının açlık grevleri ve onların mahkûmiyet koşullarını protesto etmek için 1974 yılında Sartre'ın katıldığı uluslararası kampanya, 1970'li yılların sonuna dek bu paralelliği doğrulamaya devam etmiştir. En bilinen eylemleri olan, 5 Eylül 1977'de "patronların patronu" Hans-Martin Schleyer'in öldürülmesi bile, Schleyer'in o anki göreviyle değil, eski SS geçmişiyle meşrulaştırılır. Suçluluk duygusunun üzerine, Alman topraklarında Amerikan askerî üslerinin kurulması nedeniyle, Vietnam Savaşı'ndaki sorumluluk duygusu biner.

Silahlı grupların meşrulaştırma amaçlı bol yazılı üretiminden (mektuplar, talep bildirileri, çeşitli kararlar), belli bir *vulgate* değilse de, bir tespitler, belirlemeler kümesi oluşur: Lin Piao'ya, Mao'ya, Che'ye ve Carlos Marighella'nın *Gerilla El Kitabı*'na referanslar; Amerika Birleşik Devletleri'nin, emperyalizmin "karşı-devrim"in "kâğıttan kaplan" olması; iktidarın gericiliği ya da faşistleşmesi, vb. Fakat, Alman militanların (ve daha az da olsa WUO'nun) yazılarında çok net bir özellik vardır: Kendini feda etmeye yapılan vurgu ve kefaret boyutu; şiddet yoluyla onuruna sahip çıkmasının dirilticiliği ve yeni insanı yaratacağı inancı. Silahlı mücadelenin "insanların bilincinde bombalar patlatması", "bir hastalığa silah oluşturma"sı ve böylece bireyin tecritten ve otoritarizmden kurtulmasını sağlaması gerekir. Holger Meins'ın deyişiyle, "ya bir pislik ya da insan" olmak arasında tercihte bulunulacak ve "insanın özgürleşmesi için, pisliklere karşı insan olarak mücadele edilecek"tir.[5] Gerçekten de, RAF'a

5 Holger Meins'in 9 Kasım 1974'te ölümünden beş gün önce, açlık grevini bırakmış bir yoldaşa hitaben mektubu, *Textes des prisonniers de la fraction armée rouge et dernières lettres d'Ulrike Meinhof* içinde, Paris, Maspero, 1977, s. 47.

göre devrimci özne, "isyan halindeki bireylerin praksisinin ve öznelliklerin bütünselleştirilmesiyle oluşur";[6] yoksa kapitalizmin kesin olarak yozlaştırdığına inanılan bir işçi sınıfı içinde değil.

İtalya

İtalya'da silaha sarılmanın altında yatan ilk neden, belirttiğimiz gibi, faşistleşme ya da darbe endişesiydi ve bunun sonucunda hem GAP'ların (Partizan Eylem Grupları) hem de BR'nin anti-faşist direnişi doğmuştu. BR, Ocak 1973'te şu üç hedefi önüne koyuyordu: "Yalnızca Almirante'nin [İtalyan Toplumsal Hareketi lideri] kara gömleklilerine karşı değil, Andreotti'nin [Hıristiyan-Demokratların dışişleri bakanı] ve DC'nin [Hıristiyan Demokratlar] beyaz gömleklilerine karşı da anti-faşist mücadele [...] Fabrikalarda direniş. [...] Demokratik alanların savunulması için değil, devletin silahlı yapılarının ve onunla işbirliği halindeki vurucu güçlerin imhası için mücadele anlamına gelen, rejimin militaristleşmesine direniş." Yine de, GAP'lardan farklı olarak, BR, meşrulaştırıcı referans olarak Direnişi daha metaforik anlamda kullanmaktadır; çünkü tarihsel faşizmin geri dönüşünden ziyade, İtalyan rejiminin De Gaullecü türde evrim geçireceğine inanmaktadırlar. Hıristiyan Demokratlara yönelik ve bu dolayımla "devletin kalbine" yönelik bir eylemin teorik öncülleri bu şekilde ortaya konmuştur.

Bununla birlikte 1970-1973 arasında sürdürülen eylemlerin hedefi öncelikle aşırı sağdır: Girıştiği hükümet darbesi teşebbüsünden bir hafta sonra Prens Borghese'nin bürosunun yakılması (13 Aralık 1970), aşırı sağcı İtalyan Toplumsal Hareket'in (MSI) danışmanının konutunda "arama yapılması" (27 Ocak 1972), aşırı sağcı dokuz sendikacının

6 Anne Steiner ve Loic Debray, *RAF, Guerilla urbaine*, *age.*, s. 194.

otomobillerinin yakılması (26 Kasım 1972), aynı sendikanın bölge sekreterinin kaçırılması (12 Şubat 1973). BR'nin (İkinci Dünya Savaşı'nın sonunda silahlarını teslim etmeyi reddeden muhalif komünist gruplardan biri olan) Volante Rossa'dan örnek aldığı "rezil etme" eylemine ilk maruz kalan kişi Sit-Siemens'in yöneticisi İdalgo Macchiarini'dir: 3 Mart 1972'de kaçırılır ve "halk mahkemesi"ne çıkarıldıktan sonra aynı gün serbest bırakılır. İlk cinayetleri ise 17 Haziran 1974'te Padova'da MSI'nin iki üyesinin öldürülmesidir. Bu olay, aynı partinin eski bir üyesi olan yargıç Sossi'nin kaçırılıp hapsedilmesinden (18 Nisan - 23 Mayıs) kısa süre sonra meydana gelir.

Direniş sorunu, neo-faşist faaliyetlerin ve iki hükümet darbesi teşebbüsünün (1970'te Prens Borghese'nin ve 1974 yılında "rüzgâr gülleri" komplosunun) belirlediği dönemin İtalya koşullarının ürünüdür büyük ölçüde. Fakat, savaşın sonundan beri komünist aile içindeki kapanmamış hesaplardan da kaynaklanır. Bu sorun, 1944'ten itibaren örgütlerinin isyan umutlarını frenlemeye ve onları silahsızlandırmaya çalışan İKP genel sekreteri Palmiro Togliatti'nin yarım bıraktığı, hatta "ihanet ettiği" bir devrimin anısını canlandırmaktadır. Anne babalarının (gerçekten ya da mitsel olarak) girıştiği ancak tamamlanmamış kaldığını düşündükleri bir mücadelenin sürdürülmesini meşrulaştırmak için aile çevresinin aktardığı anti-faşist değerlere yaslanan militan çoktur. Kenistoh'un deyimini alırsak, bu *red diaper** çocuklar, büyüklerinin yarım bıraktığı bir aile akitini tamamlama duygusu içindedirler. Fakat yitirilmiş bu umudu canlandırmak, aynı zamanda komünistlerle katolikler arasındaki bir uzlaşmanın meyvesi olan rejimin temeline saldırmak demektir...

(*) ABD'de anne babaları komünist parti üyesi ya da sempatizanı olan çocuklar için kullanılan bir deyim – ç.n.

1973 yılında hükümet darbesi tehdidinin uzaklaşması, aynı zamanda da İKP genel sekreteri Enrico Berlinguer'in tarihsel uzlaşmayı teorileştirmesi nedeniyle İtalyan grupların stratejisi evrim geçirir. Berlinguer İtalya'da solun, Şili'deki hükümet darbesi benzeri bir tepki riskini göze almadan tek başına yönetemeyeceğini ve dolayısıyla, sağcı Hıristiyan Demokrat partiyle hükümette uzlaşmak gerektiğini düşünmektedir. Böylece 1975 yılında ülkenin NATO içinde kalmasını kabul eder ve bir kemer sıkma politikasını savunur. Daha sonra da, 1976'dan itibaren, Andreotti hükümetinin ("güven hükümeti", ardından 1979'a kadar "ulusal dayanışma hükümeti") düşüşüne neden olmamaya çabalar. Aşırı sol ise taban tabana zıt bir teşhiste bulunur; Allende'nin yenilgisi onların gözünde halkı silahlandırmamış olması ile bağlantılıdır. Komünist strateji, özellikle seçim yoluyla toplumsal dönüşüme yönelik her türlü perspektifin reddi olarak görülmektedir. BR'nin stratejik yönetimi Nisan 1975'te, "revizyonistler kesin olarak emperyalist güçlerin ve onların karşı-devrimci politikalarının saflarına geçti," tespitinde bulunur ve emperyalist politikacılarla, yürütme organı etrafında merkezîleşmeyle, devrimci güçleri ortadan kaldırmanın ve önleyici bir karşı-devrimin aracı olarak reformizmi kullanmasıyla nitelenen "çokuluslu şirketlerin emperyalist devleti"nin "kalbine saldırı"yı savunur. Bu yeni "stratejik evre", Eylül 1974'te örgütün kurucuları **Renato Curcio** ve **Alberto Franceschini**'nin yakalanıp yerlerine **Mario Moretti**'nin geçmesinden itibaren görülen bir yönetim değişikliğine de denk düşer.

1974-1977 arasında şiddet, uzmanlaşmış silahlı yeraltı gruplarının ya da özerk kolektiflerin işidir; yasal aşırı sol ikinci plana geçmiştir. PotOp 1973 yazında tasfiye olmuş-

tur; Lotta Continua, 1973 yılında ikna edici olmayan bir seçim ittifakına katıldıktan sonra 1976 yılında tasfiye olur.

Propaganda eylemlerinin hedefi, İtalyan örgütlerinin yüzlerini döndükleri devrimci özne(ler) konusunda açıklayıcıdır (bkz. ekteki Tablo 4). Fabrikalara yönelik propaganda BR'nin belirleyici yanıyken, diğer silahlı gruplar, deyim yerindeyse ikinci kuşaktan olanlar, belirgin hedefli "toplumsal" propagandayı tercih ederler: küçük işletme ya da ticarethane, gayrimenkul ya da reklam ajanları, bilişim hizmetleri, *dealers*, psikiyatrlar ve gece bekçileri. Bu gruplar, içlerinden çoğunun asla sahip olmadığı bir ateş gücü gerektiren politik hedeflerin de gerisine düşmüşlerdir.

Devletin askerî aygıtına saldırı oranı 1970'te %20'den 1982'de %50 iken tırmanır; 1977 yılındaki eylemlerin dörtte üçü bu tür eylemlerdir. "Hainleri cezalandırma" eylemleri de benzer bir gelişim gösterir; 1979'dan önce bu türden yalnızca bir eylem varken, 1979-1980 arasında dört, 1981-1982 arasında on üç eylem olur.[7] 1977 yılına, cinayetler (baro başkanı Fulvio Croce ve *La Stampa*'nın başkan yardımcısı Carlo Casalegno) ve gazetecilerin "bacaklarının kırılması" eylemleri damgasını vurur. Bu yıl gerçek bir dönüm noktasıdır: Aşırı solun işlediği cinayetlerin %80'i 1977 sonrasıdır. 16 Mart - 9 Mayıs 1978'de Aldo Moro'nun kaçırılıp uzun süre alıkonulması eylemlerin zirvesidir. Bu operasyonu anlamak için, Hıristiyan-Demokrat sorumlunun, kendi partisi ile İKP arasındaki yakınlaşmanın somutlaşmasında başrol oynadığını, kaçırıldığı gün meclis başkanı sıfatıyla bu yakınlaşmayı parlamentoya onaylatacağını hatırlamak gerekir. Bir diğer sembolik unsur: Cesedi, alarm durumundaki bir başkentte, sekiz hafta sonra bu iki partinin merkezlerinin tam ortasında bulunur. Dolayısıyla, tarihsel uzlaşma-

7 Donatella Della Porta, *Il terrorismo di sinistra in Italia*, Bolonya, Il Mulino, 1990, s. 246-247.

nın teorileştirildiği dönemin (1973-1975) aynı zamanda ilk yeraltı gruplarının, 1976 ve 1979 seçim süreçlerinde gelişen ve Moro olayıyla doruğa çıkan silahlı mücadeleye adım adım yöneldiği dönem olması bir tesadüf değildir.

BR'ler (her kuşağı) aşırı solun 128 kurbanının yarısından çoğunun ölümünden, PL ise %15'inden fazlasının ölümünden sorumludur. Bu kurbanların %61'i (yani 79 kişi) kolluk görevlisidir (resmî ya da özel polis, hapishane gardiyanı vb.), yaklaşık %8'i (10 kişi) yargıç ya da avukattır, %7'si (9 kişi) ise ticaretle uğraşmaktadır. Şirket yöneticisi ve politikacılar da –her biri– kurbanların %4'ünden fazlasını (yani her kategoride 6'şar kişi) meydana getirmektedir.

Almanya

İtalya'daki iki dalga da (1974-1975 civarı; ardından 1977) silahlı eylemin tırmanışı tedrici iken, FAC'de 1975 ve 1977'deki iki zirveyle daha sert yaşanır (bkz. ekteki Tablo 5 ve 6). RAF'ın eylemleri de –BR'ler gibi– önce örgütü finanse etmek için 1970'te gerçekleştirilen bir dizi banka soygunundan anlaşılacağı üzere, tanıtım amaçlı ve yararcıydı. Ama cinayetler 1972'den itibaren işlenmeye başlanır. İtalyanların kullanmadıkları patlayıcılara düzenli başvuru bunun kısmi nedenidir: Frankfurt'taki Amerikan birliğinin karargâhına (11 Mayıs 1972), ardından Heidelberg'dekine (24 Mayıs), Springer yayınevine (19 Mayıs) yönelik bombalamalar. Her iki dalgada da –Anne Steiner'in belirttiği gibi– "eylemlerin düzeyi ile geri çekilme üslerinin zayıflığı arasındaki fark"[8] dikkat çekicidir. Bu durum, militanların toplumsal tecridine kanıttır.

Bir RAF hücresi, 10 Kasım 1974'te Berlin temyiz mahkemesi başkanı Günter Von Drenkmann'ı öldürerek ilk politik

8 Anne Steiner ve Loïc Debray, *RAF, Guérilla urbaine*, *age.*, s. 38.

cinayetini işler. Diğer yandan, 2 Haziran Hareketi, Berlin'deki CDU'nun (Hıristiyan-Demokrat Birlik) başkanı ve belediye başkan adayı Peter Lorenz'i seçimlerden iki gün önce, 27 Şubat 1975'te kaçırır ve aralarında **Horst Mahler**'in de bulunduğu altı mahkûmun özgürlüğü karşılığında serbest bırakır. Mahkûmların serbest bırakılması amacıyla rehine alma eylemlerinin Alman grupların bir diğer önemli özelliğidir. Örneğin, FAC'nin Stockholm elçisi 24 Nisan 1975'te "Holger Meins hücresi" tarafından rehine alınır. Almanların eylem repertuarı İtalyanlarınkiyle karşılaştırıldığında (ekteki Tablo 7), –bankalara saldırılar, yakalanma halinde çatışmalar, "hainlerin" cezalandırılması gibi örgütün varlığını sürdürmesine yönelik– savunmâ eylemlerinin ve (polise, yargıçlara ve cezaevi görevlilerine yönelik) baskı-karşıtı eylemlerin çok daha fazla olduğu çok net bir şekilde görülür. Buna karşılık, toplumsal hareketlerin rakiplerine (politikacılara ve ekonominin yöneticilerine) yönelik propaganda eylemleri çok daha azdır. RAF'ın toplumsal tecridinin işareti burada görülebilir. Horst Mahler'e göre, silahlı mücadeleyle "işçi aristokrasisi" değil, yalnızca gençler ve marjinaller kazanılabilir. Bu kategoriye giren cinayetler ve kaçırmalar bile genellikle saldırıdan ziyade savunma amaçlıdır; bir eylemcinin ölümünün intikamını almaya ya da mahkûmların özgürlüğünü talep etmeye yöneliktir.

İtalya'da olduğu gibi, 1977 yılı şiddet düzeyinin yükselişinde yeni bir eşiktir: 7 Nisan'da savcı Siegfried Buback'ın, 30 Temmuz'da bir banka yöneticisinin öldürülmesi, "patronların patronu" Hans-Martin Schleyer'in kaçırılması (29 Ekim'de ölü bulunur) ve son olarak da RAF mahkûmlarının özgür bırakılmasını talep eden "Şehit Halimeh hücresi"nden dört Arap militan tarafından 13-18 Ekim tarihlerinde bir Lufthansa uçağının kaçırılması. Saldırı, içlerinden üçünün ölümüyle sonuçlanır. Aynı gün, **Andreas Baader**, **Gudrun**

Ensslin ve Jan-Carl Raspe Stammheim cezaevindeki hücrelerinde ölü bulunurlar. Aynı 18 Ekim günü hücresinde bıçak darbeleriyle ağır yaralı bulunan İrmgard Möller'in kısmi tanıklığına dayanarak, bu intiharlar, tıpkı (bir yıl önce) Ulrike Meinhof'un ve 12 Kasım 1977'de İngrid Schubert'in intiharları gibi, destekçilerinin gözünde bugün bile hâlâ tartışmalıdır.

Anti-emperyalizm ve eylemin ulus-aşırılaşması

Almanya

Lufthansa uçağının kaçırılması olayı RAF açısından yeni bir evrenin başlangıcıdır ve RAF daha belirgin bir şekilde "anti-emperyalist cephe"ye yönelir. RAF elbette FAC'yi her zaman için kukla bir devlet, emperyalizmin basit bir dişlisi olarak görmüştür ve kendini de, hiç vakit kaybetmeden, dünya çapındaki bütün kızıl orduların bir parçası olarak tanımlamıştır ("fraksiyon" teriminin seçilme nedeni de budur). Fakat hiç olmadığı kadar tecrit olan örgüt bundan böyle, "metropollerdeki proleter mücadelenin uluslararası örgütü"nü kurmak için Avrupalı benzerleriyle ittifaklar arar. Ocak 1985'te Doğrudan Eylem'le imzalanan bir bildiri de bunu gösterir. İki örgütün ortak özelliği, eylemlerine dünya devriminin (Kara Panterler'den, BR'den, apartheid-karşıtı mücadeleden vb.) bir "şehidi"nin imzasını atmalarıdır.

İşçi sınıfına dair hiçbir hayal beslemeyen, hatta ilgileri bile olmayan belli başlı iki Alman grubu, eylemlerinin bütününü "anti-emperyalizm" üzerinde ya da Kuzey İrlandalı Katoliklere destek olarak, kendini "Üçüncü Dünya'nın beşinci direği" olarak tanımlayan B2J gibi yabancı hareketlerle dayanışma üzerinde yoğunlaştırmıştır. Yalnızca RZ, nükleer-karşıtı mücadele gibi tamamen "iç" sorunlara müdaha-

le etmektedir. RZ illegal faaliyetlerine, Frankfurt nakliyecilerine, ITT şubelerine yönelik sabotajlarla başlamış, sonra da Filistinlilerle birlikte iki operasyon yönetmiştir. 22 Aralık 1975'te Carlos'un komutası altında Viyana'da OPEP bakanlarının rehine alınmasına katılırlar. 27 Haziran 1976'da bir RZ-FPLP (Devrimci Hücreler ve Filistin Halk Kurtuluş Cephesi) hücresi Tel Aviv'e giden bir Air France uçağını Uganda'ya kaçırır. RAF liderlerinin ve aralarında 1972 yılında Japon Kızıl Ordusu'nun işlediği Lod katliamından sağ kurtulan **Kozo Okamoto**'nun da bulunduğu, İsrail'in elindeki kırk mahkûmun serbest bırakılmasını talep ederler. Entebbe'de taleplerine cevap bekleyen hava korsanları 256 yolcuyu Yahudi olup olmamalarına göre "ayırır" ve "Siyonistlere" ölüm vaat eder. Bekleyiş bir hafta sürer ve sonunda İsrail müdahale güçleri baskın düzenler. **Hans-Joachim Klein**'a göre, bu "paralı askerlik" görevi, RZ'nin silah ve para edinmesini sağlamıştı. Bu iki uluslararası operasyon yine de ülke içinde tartışılmıştır. 1986'dan beri grup faaliyetlerini yeniden iç politikaya odaklar; özellikle de Almanya'nın yurtdışındaki politikasını protesto etmeye yönelik olarak idari-politik personele karşı suikast ve bacak kırma eylemlerine başvurur. Feminist kanatları olan Rote Zora'yla birlikte, RZ, 1973-1995 arasında 186'dan fazla saldırı gerçekleştirmekle suçlanmaktadır.

Fransa

Mart 1982'de AD (Doğrudan Eylem) yasal bir manifesto yayımlar. *Komünist Bir Proje İçin* adlı bu manifestoda şunlar yazmaktadır: "Şiddete evet ya da hayır demek üzerine uzun uzun tartışmaya gerek yok. [...] Şiddet vardır, kendi kendini meşrulaştırmaktadır, çünkü kapitalist üretim tarzının alçalttığı ve alaya aldıklarının mantıki ifade tarzıdır." Grup 1981 yazından beri tartışmalarla çalkalanmaktadır: Bazıları yasallığa geri

dönüşten yanadırlar; diğerleri ise silahlı mücadeleye yeniden başlamaktan. AD ilk cinayetini işlemiştir (13 Şubat'ta, aralarına sızmış olan polis ajanı Gabriel Chahine'in öldürülmesi). Ağustos ayında kriz şiddetlenir ve grup dört eğilime bölünür. Bunlardan, azınlıkta olan ikisi eylemlere devamdan yanadır: Proleter Sol'dan gelen Maocu **André Olivier**'nin "Lyon kolu", daha ziyade, işsizlik ya da aşırı sağ gibi ulusal sorunlara eğilmektedir (Nisan 1985'te *Minute* gazetesine yönelik bir saldırıyı üstlenir); **Rouillan, Ménigon, Cipriani** ve **Aubron**'lu fokocu "Paris kolu", anti-emperyalist ve anti-siyonist eylemleri öne çıkartır. AD, 19 Ağustos 1982 tarihli hükümet kararıyla resmen dağıtılırken, rekabet, birbiriyle yarışan iki kolun şiddet eylemlerini teşvik eder. 1983 öncesi ve sonrası yapılan eylemler karşılaştırıldığında (ekteki Tablo 8 ve 9), gerçekleştirilen eylem sayısı aynı kalırken grubun radikalleştiği gayet açıkça görülür. Örgütü finanse etme amaçlı banka soygunları, bu iki dönem karşılaştırıldığında yarı yarıya düşer. Buna karşılık, saldırı eylemlerinin sayısı (bombalı, roketli ve taramalı eylemler) artarak, birinci kuşaktaki %37'lik orana karşılık, ikinci kuşakta eylemlerin %42'sinden çoğunu oluşturur. Özellikle, cinayetler ya da cinayet teşebbüsleri %1,08'den %4,3'e ulaşır. 1983 sonrasında örgüt çok daha fazla ölüme yol açar; çünkü AD'nin 14 kurbanının 9'u, yani %64'ü bu dönemdedir (bunların yarıdan çoğu kaza sonucu ölmüştür).

Tabandan yoksun olan AD Avrupalı benzerleri arasından ayakta kalanlara yönelir. Onlar da, çok zayıflamış olduklarından artık "enternasyonalist" çizgidedirler. Avrupa'da silahlı mücadele üzerine metinler yayımlayan aylık *International* dergisi 1983 Sonbaharı'nda çıkar. Grup, Türkiyeli bir örgütle birlikte 1982 Şubat ayında Türk aşırı sağcılarının bir lokaline yönelik eylemi ve Mart ayında da İsrail'in çıkarlarına yönelik iki eylemi üstlenmiştir. Ama yabancılarla işbirliği 1983'ten itibaren yoğunlaşır. Öncelikle COLP'li (Prole-

taryanın Kurtuluşu İçin örgütlü Komünistler) İtalyanlarla, FARL'la (Lübnan Silahlı Fraksiyonları) ve Asala'yla (Ermenistan'ın Kurtuluşu İçin Gizli Ermeni Ordusu) eylemler yaparlar – bu iki örgütle 30 Eylül 1983'te Marsilya'da gerçekleştirilen birçok bombalama eylemini üstlenirler; ama özellikle de Alman RAF'ıyla işbirliği yaparlar. Örgütün Belçika'daki CCC'yle de (Savaşçı Komünist Hücreler) bağı vardır.

Hedefleri, emperyalizmi simgeleyen kurumlardır: Müttefikler Arası Askerî Daire (Eylül 1983), Uluslararası İlişkiler Atlantik Enstitüsü (Temmuz 1984) –bu operasyonla "Batı Avrupa Devrimci Birliği"nin saldırısı başlar– Avrupa Uzay Ajansı ve Ağustos ayında Batı Avrupa Birliği, Nisan 1985'te IMF, Mayıs 1986'da Interpol, Temmuz ayında OECD, vb. 25 Ocak 1985'te General René Audran'ın öldürülmesiyle işlenen ilk politik cinayet RAF'la ortak olarak üstlenilir. Birkaç gün sonra da RAF, Alman uzay ve havacılık endüstrisinin patronu Ernst Zimmerman'ı öldürür. İki grup, Bonn'da 31 Aralık 1984 tarihinde Fransız Konsolosluğu'na karşı, ayrıca 8 Ağustos 1985'te Amerikan hava üssüne karşı ortak bir eylem gerçekleştirmişlerdi. 15 Ocak 1985'te ise, "Batı Avrupa'da tek bir politik-askerî cephe" kurulması çağrısında bulunan ortak bir bildiri yayımlarlar. Dört başka eylem ise koordinelidir: Antiterörist mücadele aygıtlarına yönelik saldırılar (9 Temmuz 1986'da AD'nin Interpol'a, 11 Ağustos'ta RAF'ın *Bundesgrenzschutz*'a saldırısı), 21 Temmuz 1986'da AD'nin OECD'ye (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü) saldırısı, RAF'ın ise ekonomik işbirliği federal bakanlığına yönelik eylem duyurusu; sanayicilerin öldürülmesi (AD'nin CNPF başkan yardımcısı Guy Brana'yı 15 Nisan 1986'da öldürme teşebbüsü, 9 Temmuz'da Siemens'in bir sorumlusunun RAF tarafından öldürülmesi, 10 Ekim'de dışişleri bakanlığından üst düzey bir görevlinin öldürülmesi, 17 Kasım'da AD tarafından Georges Besse'in öldürülmesi).

AD tamamen Fransız hedeflere de yönelir: Sanayi bakanlığı (Temmuz 1984), savunma bakanlığı ve PS'nin merkezi Ağustos ayında, silah şirketleri (Messier-Hispano-Bugatti ve Dassault Ekim 1984'te, Thomson ve Air liquide Temmuz 1986'da). Ama **Régis Schleicher**'in sanayi bakanlığına yönelik saldırı konusunda açıkladığı gibi, Fransa'daki saldırılar uluslararası bir davaya bağlıdır: "NATO'nun dayanaklarından biri olan Fransız emperyalizmine cepheden saldıran Doğrudan Eylem örgütü, işçi sınıfının emperyalizme en uygun anda darbe indirme yeteneğini ve emperyalist savaş aracılığıyla global yeniden-yapılama yönündeki politik projenin askerî alana taşınma evresini parçalama iradesini bir kez daha kanıtlamaktadır. Sanayi bakanlığına saldırı yönelten Doğrudan Eylem örgütü, otomobil ve metalurji alanında kitlesel işten çıkarmalara, milyonlarca proleterin giderek artan sömürüsüne karşı koyma kararlılığını sergilemektedir." Fransızların Fransa'yla ilgili bu eylemleri genellikle Lyon kolu tarafından yapılmaktadır: Örneğin Eylül 1985'te Péchiney ve Renault şirketlerine yönelik eylemler; ertesi ay Radio France'a, Antenne 2'ye ve Görsel-İşitsel İletişim Yüksek Kurulu'na ya da 1 Ekim 1986'da bir havayolu işletmesine ve eylem bildirisinde belirttiği gibi, "hükümetin göçmenler karşısındaki adaletsiz politikası"na misilleme olarak Ulusal Göçmen Ofisi'ne yönelik eylemler. Mart 1986'da tutuklanması sırasında **André Olivier**'nin evinde ele geçen kişisel arşiv, Lyon kolunun 1981-1986 arasında 12 silahlı saldırı ve 12'si başarılı 21 silahlı soygun gerçekleştirdiğini saptamayı sağlayacaktır. "Pierre Overney hücresi" (1972'de Billancourt'da öldürülen Proleter Sol militanı) 17 Kasım 1986'da Renault genel müdürünü öldürdükten sonra, 21 Şubat 1987'de Paris kolunun tarihsel şefleri (**Jean-Marc Rouillan**, **Nathalie Ménigon**, **Régis Schleicher**, **Joëlle Aubron** ve Georges Cipriani) yakalanır.

Japon Kızıl Ordusu ise, dünya devrimi çağrısıyla hemen, enternasyonal alanı seçmişti. 3 Eylül 1969 tarihli "Savaş Bildirgesi", "Marksizm-Leninizm-Maoizm"in himayesi altında, tüm dünyanın "burjuvaları"na hitap eder: "Devrimci savaşla yok etmek ve dünyadan süpürmek için siz burjuvalara açıkça savaş ilan ediyoruz. Siz burjuvalara şunu belirtiyoruz ki, bütün dünyanın bütün proleter güçlerini Dünya Partisi'nde –Dünya Kızıl Ordusu'nda– Dünya Devrimci Cephesi'nde birleştireceğiz; ve dünyanın bütün polislerine Amerikan ordusu, NATO ordusu, Japon-Amerikan koalisyon ordusu ya da Vietnam'daki müttefik ordularına yaptığınız genel seferberlik çağrısına ve sizin tarafınızdan dönüştürülüp yozlaştırılmış Varşova Paktı ordusunun seferberliğine rağmen, sizi ortadan kaldıracağız. Tarihteki cinayetleriniz iyi biliniyor. Sizin tarihiniz kana bulanmıştır. Birinci Dünya Savaşı'yla, İkinci Dünya Savaşı'yla, kendi aranızdaki bu talan savaşlarıyla birlikte, bizim yoldaşlarımızı aldatıp seferber ettiniz, onları birbirlerine düşürdünüz ve sonuçta ceplerinizi bir güzel doldurdunuz. Sömürge ülkelerini talan ederken bizim yoldaşlarımızı öldürdünüz. Bu talanın ganimetini paylaşmayı vaat ederek yoldaşlarımızı peşinizden sürüklediniz ve onları azgelişmiş ülkelere, yoldaşlarımızı öldürmeye gönderdiniz. Hepsi bu değil. Sizin tarafınızdan önceden talan edilmiş sömürgeleri yeniden bölüp parçalamaktan başka bir amacı olmayan kendi aranızdaki talan savaşlarında birbirlerini öldürsünler diye yine yoldaşlarımızı ortaya attınız. [...] Siz, Japon burjuvalar! Artık yalan söyleyemeyeceksiniz. 'Ekonomik ve askeri güçlenme' sloganıyla yaptığınız şey, talan savaşlarından başkası değildir: Rus-Japon Savaşı, Çin-Japon Savaşı, Birinci Dünya Savaşı, İkinci Dünya Savaşı. Artık bizi savaşa süremezsiniz, bizi aldatamazsınız. Yalnızca

bunu yapamamakla kalmayacaksınız; biz sizi lanetliyoruz, geçmiş nedeniyle sizden nefret ediyoruz ve sizin projelerinizi engellemeye hazırlanıyoruz. Kendi zevkiniz için Vietnamlı yoldaşlarımızı katletme hakkını mademki kendinizde gördünüz, bizim de kendi keyfimiz için sizi katletme hakkımız var. Kara Panterlerdeki yoldaşlarımızı öldürme hakkınız varsa, bizim de Nixon'u, Sato'yu, Kissinger'ı ve de Gaulle'ü öldürme, Pentagon'u, savunma teşkilatını, emniyet müdürlüğünü ve evlerinizi havaya uçurma hakkımız var."

Japon militanların enternasyonalizmi sonucunda ilk üyeler yüzlerini Kuzey Kore'ye çevirirken, Japon Kızıl Ordusu üyeleri de Ortadoğu topraklarına yönelirler. Japon topraklarında faaliyet gösteren tek örgüt olan Birleşik Kızıl Ordu, gördüğümüz gibi, Şubat 1972'de Asama dağ evindeki olaydan sonra tamamen gözden düşmüş ve yolundan sapmıştır. Kuzey Kore üzerinde ilk uçak kaçırma eylemini gerçekleştiren militanlara (kaçırılan uçağın adından türemiş Yodo grubu) gelince, bunlar Kuzey Kore'de kalırlar ve "Kim İl Sung düşüncesi"ni benimserler. 1 Mayıs 1972'de açıkça kendilerini gösterirler. Biri casusluk yapmaktadır, bir diğeri Seul'da tutuklanır ve Olimpiyat Oyunları için saldırı düzenlemekle suçlanır. 29 kasım 1987'de hepsi Corean Airlines uçağını havada patlatmakla ve 115 kişinin ölümüne sebebiyet vermekle suçlanırlar. İki kızıl ordu Pekin'de ve Doğu Avrupa'da (Macaristan ve Romanya) defalarca buluşacaktır.

Geride kalan tek örgüt olan Japon Kızıl Ordusu, şiddete dayalı uzun yaşamı boyunca Japon toprağı üzerinde hiçbir saldırı düzenlemeyecektir. Kurucusu **Fusako Shigenobu** 1971 yılında Beyrut'a giderek Filistin Halk Kurtuluş Cephesi'yle bağlar kurar ve "FHKC ve Kızıl Ordu'nun Dünya Savaşı Bildirgesi" adlı belgeseli çeker. Ardından da ortak bir broşür imzalarlar: *Arap Gerillası ve dünya Kızıl Ordusu*. İki grup 1970'li yılların ortasına dek birlikte yol alır. 1974'ten itiba-

ren Shigenobu, FHKC'ye mali bağımlılığını azaltmak için Avrupa'ya yönelir ve önemli Japon şahsiyetleri kaçırma hedefiyle Avrupa'ya elli kadar militan yerleştirir. Burada Carlos'la da karşılaşır ve işbirliği yapar.

Bu kitapta tanıtılan bütün silahlı örgütler arasında Japon Kızıl Ordusu'nun ayrı bir yeri vardır. Klasik şiddet alanında kalan benzerlerinin aksine, tek bir cinayete imza atar: 18 Eylül 1986'da Beyrut'taki Fransız askerî ataşesi Christian Gouttierre. Örgütün getirdiği iki önemli yenilik, onu kuşkusuz yeni türde bir terörist eylemin öncülerinden biri yapar. Öncelikle, 30 Mayıs 1972'de 26 kişinin ölümüne ve 80 kişinin yaralanmasına yol açan Tel Aviv'deki Lod Havaalanı'na el bombalı ve otomatik silahlı saldırıyla "kamikaze" eylemin yaratıcısıdır. Hedefin mümkün olan en fazla sayıda kurbana yol açmak olduğu açıktır ve operasyonu yöneten üç kişilik komando birliğindeki iki kişi kasıtlı olarak kendini havaya uçurur. Eylem, muhtemelen, Birleşik Kızıl Ordu'nun "dağ evi tasfiyesi" karşısında şaşkınlığa düşmüş FHKC'nin güvenini kazanmaya yönelikti. Bu eylemle birlikte, Japon Kızıl Ordusu aşırı ve ölçüsüz bir şiddete girişir ve potansiyel olarak en ölümcül eylem tarzlarını öne çıkartır: Uçak kaçırmalar (3), toplu rehine almalar (3), bomba, roket ya da havan topuyla saldırılar, tuzaklı arabalar (7).

Diğer yandan, Japon Kızıl Ordusu'nun eylemleri tamamen bağlam dışıdır. Bu eylemlerin tümünün de ulus-aşırı boyutu, örneğin RAF ile AD arasındaki ya da RAF ile BR-PCC (Kızıl Tugaylar - Savaşan Komünist Parti) arasındaki eylem gereği yapılan işbirliğini aşar. Bu dışsallaşmaya kanıt oluşturan birçok öğe vardır. Daha önce de belirttik: 1988 yılına kadar Japonya topraklarında neredeyse hiçbir eylem yapılmaz. Tokyo'da 8 ölüye ve 300 yaralıya neden olan Mitsubishi'ye yönelik 30 Ağustos 1974'teki saldırıyı üstlenen "Uzakdoğu Japonya-Karşıtı Silahlı Cephe"nin Japon Kızıl

Ordusu'yla bağı olduğu düşünülse bile, bu tespit değişmez. Birçok saldırı başka örgütlerle ortaklaşa ya da koordineli olarak gerçekleştirilir. FHKC ile birlikte Japon Kızıl Ordusu, 20 Temmuz 1973'te Japan Airlines şirketine ait bir uçağı Hollanda üzerinde rotasından çeviren komando birliğinin başındadır. 31 Ocak 1974'te Singapur'daki bir Shell rafinerisine saldırılır ve beş kişi rehine alınır (fidye ve Yemen'e geçiş belgesi karşılığında serbest bırakılırlar); o sırada FHKC de Kuveyt'teki Japon elçiliğini basar. 13 Eylül 1974'te, rehine olma sırası La Haye'deki Fransa elçiliğindedir; kırk sekiz saat sonra ise Japon Kızıl Ordusu'nun Hollanda'daki taleplerini desteklemek için Carlos Paris'teki Publicis satış merkezini bombalar ve olay 2 ölü, 36 yaralıyla sonuçlanır. Eylemin Şam'dan üstlenildiği Reuter Ajansı'na bildirilir: "Arap halkını kendi kaynaklarından yoksun bırakma yönünde işleyen dünya çapındaki emperyalist yapının öncüsü olan Siyonistlerle işbirliği yapan Fransız ve Japon emperyalistleri, şunu bilmelisiniz: Eğer yoldaşlarımızı hapse atarsanız, hiç kuşkunuz olmasın onları sizin ellerinizden çekip alırız. On ya da yüz yoldaşımızı hapsetseniz bile, yüz misli misillemeyle karşılık vereceğiz. Yoldaşlarımıza ve dostlarımıza karşı kirli baskınıza devam ettiğiniz sürece, biz de size karşı başka misillemeler örgütleyeceğiz. Bizim mücadele yasamız ve devrim anlayışımız böyledir." Rehineler, Temmuz ayından beri hapiste bulunan Japon Kızıl Ordusu'nun bir üyesinin serbest bırakılması, 300 bin dolarlık bir fidye ve eylemcilerin Güney Yemen'e ve ardından Suriye'ye kaçışını sağlayacak bir uçağın emirlerine verilmesi karşılığında bırakılmıştır. Son kati unsur: Japon Kızıl Ordusu militanları Ortadoğu ülkelerine sığınırlarken, hapiste bulunan diğerleri bu aynı bölgedeki mahkûmlarla değiş tokuş çerçevesinde özgürlüklerine kavuşurlar: Mayıs 1985'te, Lod Havaalanı eyleminden sağ kalan **Kozo Okamoto** Filistinli militanlarla bir-

likte değiş tokuş edilir, ardından 1997-2000 yılları arasında üç yıl sahte kimlikten dolayı Lübnan'da hapis yatar, sonra da buradan siyasi sığınma alır.

Eylül 1977'de Japon Kızıl Ordusu, Japan Airlines'ın bir uçağını tek başına kaçırarak Bangladeş'teki Dakka'ya inmeye zorlar. Japon hükümeti hapisteki altı militanın –içlerinden üçü Japon Kızıl Ordusu'na katılmayı reddedecektir– serbest bırakılmasını ve 6 milyon dolar fidye ödemeyi kabul eder. Grup kendini sorgular: Dünya devriminin silahlı bir kolu mudur hâlâ, yoksa FHKC'ye yardım gücü mü? Bu noktadan itibaren, 1986'ya kadar hiçbir eylem üstlenilmez. 1980'li yılların başında verdiği bir söyleşide **Shigenobu**, Japon Kızıl Ordusu'nun, sempati kazanamadığından ve yeni katılım olmadığından, "mutlak terörü geçici olarak bıraktığı"nı belirtir. Birçok istihbarat servisi bu örgütün dünyanın farklı noktalarındaki silahlı gruplarla –bağı değilse de– teması olduğundan kuşkulanır (Temmuz 1980'de Güneydoğu Asyalılar, 1981 yılında Kaşmir gerillası, 1982 yılında Kolombiya'daki M-19 vb). Japon Kızıl Ordusu 1980'li yıllarda Libya'ya, 1989'dan sonra Suriye'ye yerleşir. 18 Aralık 1996'da Lima'daki Japon elçiliğinde Tupac Amaru'nun rehine alma eylemine örgütün katılmış olmasından ve Hizbullah'la bağından da kuşkulanılmaktadır.

Grup 1986 yılında Anti-Emperyalist Enternasyonal Tugay adı altında faaliyetlerine yeniden başlar ve Japonya, Kanada ve Amerika Birleşik Devletleri'nin Endonezya'daki elçiliklerine havan topuyla saldırır. Haziran 1987'de Roma'daki Amerika Birleşik Devletleri ve Büyük Britanya elçiliklerine yönelik de benzer bir eylem gerçekleştirilir. 14 Nisan 1988'de Japon Kızıl Ordusu Napoli'de Amerikan subaylarının gittiği bir kulübü bombalar ve beş kişinin ölümüne neden olur. İki gün önce Amerika Birleşik Devletleri'nde bir militanın patlayıcılarla birlikte yakalanması, aynı tür bir sal-

dırının Amerikan topraklarında da hazırlanmış olduğunun kanıtıdır.

Japon Kızıl Ordusu iki kutuplu dünyanın sonundan ve Filistinlilerle İsrailliler arasındaki Oslo Anlaşmaları'ndan sonra varlığını sürdüremez; ne Suriye ne de Libya bu tür grupları açıkça barındırmak istemektedir. **Fusako Shigenobu** 1991 yılında Lübnan'da Kakumeito'yu (Devrimci Halk Partisi) kurar. Örgüt, yasal olma iddiasındadır. Gerçekte, 500 sempatizanı olan örgütün Japonya kolu askerî hedeflere yönelik sabotajlar düzenler ve militanlara yönelik bir şehir gerillası manifestosu yayımlar. Japon Kızıl Ordusu da aynı yıl, *Anti-Emperyalist ve Tekelcilik-Karşıtı Halk Devrimi* başlıklı uzun bir belge yayımlar. İkinci Dünya Savaşı sonrasında, Japonya'yı "Asya'da anti-komünizmin ve karşı-devrimin kalesi" yapmak için Amerika Birleşik Devletleri ile "Japon emperyalizmi" arasında kurulan bağları belirttikten ve devleti denetleyen "tekelci sermaye"yi teşhir ettikten sonra, Japon Kızıl Ordusu, "Parti"nin himayesi altında, ve "%300 sömürü oranına" maruz kalan "emekçi nüfusun %70'i" olduğu belirtilen "işçi sınıfı" etrafında birleşmiş sosyalist bir devrime açıkça çağrı yapar. Bu çağrı, grubun bundan böyle ülkede kök salma amacının ve "işçi sınıfı"nı keşfinin açık ifadesidir. Ama hedef aynı kalır: "Devrim, tekelci kapitalizme ve Amerikan emperyalizmiyle ittifakına karşı, tekelcilik-karşıtı ve anti-Amerikan bir halk devrimi niteliğindedir. Halk, saflarını sıklaştırarak, demokrasinin en eksiksiz şekilde uygulanması yoluyla ve dünya proleter devriminin bir halkası olduğunun bilinciyle, bu devrimi üst evresi olan sosyalizme yükseltecektir."

5

Bir Döngünün Sonu

Bir protesto döngüsünün sonu, dolaylı ya da dolaysız olarak bu döngüye dahil olan grupların yaptığı eylemlerin sonu anlamına her zaman gelmez. Tümünün de eylemlerine son verişi döngünün bitişi sonrasıdır. Hatta, sırasıyla 1998 ve 2001'de kendilerini feshеden RAF (Kızıl Ordu Fraksiyonu) ve Japon Kızıl Ordusu örneklerinde olduğu gibi, bu son veriş kimi zaman çok daha ileri tarihtedir. BR-PCC (Kızıl Tugaylar - Savaşan Komünist Parti), Kızıl Tugayların kurucu üyelerinin kendi tarihlerinin kapandığını ilan etmesinden yirmi yıl sonra hâlâ varlığını sürdürmekte ve saldırıları üstlenmeye devam etmektedir (1999 yılında bakanlık danışmanı Massimo d'Antona'nın ve 2002 yılında ekonomist Marco Biagi'nin öldürülmesi). Aşırı sol silahlı örgütler bütünü içerisinden yalnızca WUO (Weather Underground Organization) kendi sonuna kendi karar vermiştir; diğerleri, yakalanma dalgalarıyla sona ermiştir.

Amerika Birleşik Devletleri

Karşı çıkış hareketleri karşısında eyaletler önce polis sayısını artırarak ve istihbarat güçleriyle tepki gösterdiler. 1968 yılında Columbia'nın işgaliyle birlikte, FBI, SDS'yi (Students for a Democratic Society) tehlikeli görerek önlem alır. Ertesi yıl bir parlamento soruşturması başlatılır ve 1967 yılında Kara Panterler'e karşı yeniden canlandırılan FBI'ın Counter-Intelligence Program'ı (Cointelpro) onları da kapsayacak şekilde genişletilir. 1956 yılında KP'ye karşı mücadele etmek için kurulduğundan beri FBI'ın rolü hiç değişmemiştir. Üç hedefe dayanmaktadır: Sahte dedikodular ve sızmalarla grubu karıştırmak; grubun temsil ettiği tehdidi abartan bir propaganda kampanyasıyla grubu gözden düşürmek; güç kullanmak da dahil olmak üzere, her yöntemle grubu ortadan kaldırmak – örneğin 1968-1973 arasında 28 Kara Panter öldürülür.

Japonya

Japonya 1969 yılında 3137 kişiden oluşan Kidotai seçkin birliğini 1971'de 5200 kişiye (ilaveten 4200 kişilik bir yedek güç) çıkartarak %50 artırır. Yaklaşık 177.000 polis memuru mevcuttur; yani 593 kişiye 1 polis düşmektedir (ABD'de 572 kişiye, FAC'de 407 kişiye bir polis).[1] Şubat 1972'de Birleşik Kızıl Ordu'nun dağılmasıyla birlikte tehdit ortadan kalkar; ama Japon Kızıl Ordusu'nun üstesinden gelebilmek için yüzyıl sonundaki jeopolitik altüst oluşları beklemek gerekir. Artık dış destekten yoksun kalan bu örgütün üyeleri 1995'ten itibaren adım adım tutuklanırlar (Romanya'da, Peru'da, Nepal'de; 2000 yılında Sekigun'un dört üyesini tes-

1 William R. Farrell, *Blood and Rage*, *age.*, s. 180-182.

lim eden Lübnan'da), **Fusako Shigenobu** ise Kasım 2000'de tutuklanır ve ertesi yıl, davanın başlangıcı vesilesiyle grubu resmen fesheder. 2006 yılında 20 yıl ağır hapis cezasına çarptırılır. Başka sekiz militan ise Japon Kızıl Ordusu'na mensup oldukları için Japonya'da hapse atılırken, iki militan da ABD'de hapse atılır. Yedisi hâlâ aranıyor.

Fransa

Fransa'da da hareketi durduran darbe serttir. Mart 1986'da Doğrudan Eylem'in Lyon kolunun lideri yakalanır. 21 Şubat 1987'de örgüt kurucularının yakalanması, bu örgütü, **Jean-Marc Rouillan** ve birlikte olduğu **Nathalie Ménigon**, **Schleicher** ve **Aubron**'un etrafında son derece kişisel bir örgütlenmeye dönüştürür (bu son ikisi de sonradan ayrılır). Örgütün bilinen 25 üyesinden 22'si 1989'da cezaevindedir ve o dönemde polis yaklaşık olarak 180 potansiyel eylemci olduğunu tahmin etmektedir. Elliye yakını sıkı bir gözetim altındadır.[2] Aralık 1987'de mahkûmlar, tecrit koşullarını protesto etmek, hapishanede bir araya gelebilmek ve politik tutsak olarak kabul edilmek için dört ay süren bir açlık grevi başlatırlar. Ocak 1989'da 18 yılı özel güvenlik cezası olmak üzere müebbet hapis cezasına çarptırılırlar. 20 Nisan - 21 temmuz 1989'daki yeni bir açlık grevinin ardından normal cezaevi koşullarını elde ederler; iki yıl sürmüş tecritleri yine de bir çoğu için geri dönüşsüz organ hasarlarına neden olmuştur.

Almanya

Alman ve İtalyan devletleri devrimci şiddet olgusunu önlemekte daha fazla güçlük çekerler. Uluslararası Af Örgü-

2 Michael Y. Dartnell, *Action Directe. Ultra-Left Terrorism in France, 1979-1987*, Londra, Franck Cass, 1995, s. 173.

tü'nün defalarca eleştirdiği olağanüstü yasalar ve örgütü imhaya yönelik uygulamalar aracılığıyla bunu başarırlar. Ocak 1972'de FAC'de *Berufsverbote*'nin, yani "temel düzene saldıran örgütlerin" sempatizanlarının kamu görevinde bulunmasını yasaklayan yasanın benimsenmesiyle 100.000 kişi politik görüşlerini kanıtlamak zorunda kalır. Araç ve konutların aranma koşullarını, silah kullanımını genişletecek şekilde polisiye önlemler alınır.

RAF Haziran 1972'de bir dizi tutuklamayla karşılaşır: **Baader**, **Meinhof** ve **Ensslin** yakalanır ve derhal tecride konulur. Sesten yalıtılmış ve hiçbir açıklığı olmayan, sürekli aydınlatılan hücrelerdeki infaz rejimleri, duyusal yoksunluk nedeniyle "beyaz işkence" olarak kabul edilir. Mahkûmlar Ocak ve Mayıs 1973'te, ardından Eylül 1974 - Şubat 1975 arasında defalarca açlık grevi yaparlar; sonunda, sıradan infaz koşullarına dönüş talepleri karşılık görür. Dördüncü bir açlık grevi, Kasım 1974'te Holger Meins'in 53 günün sonunda ölümüne neden olur. Görmüş olduğumuz gibi, RAF ile Alman devletini karşı karşıya getiren çatışmanın temel alanı hapishane olur. Devlet Aralık 1974'te savunma haklarını kısıtlayan birçok önlem alır. 1 Ocak 1975 tarihli yasa avukatların mahkemeye alınmamasını sağlar; ve RAF'ın bellibaşlı yöneticileri Mayıs 1975'teki mahkemelerine avukatsız çıkarlar. İnfaz koşulları nedeniyle bitkin olmaları yüzünden duruşmaları günde iki ya da üç saatten fazla izleyecek durumda değillerdir. Birkaç gün sonra, avukatlar Croissant ile Strobele tutuklanır. Bu nedenle, Almanya'da ve yurtdışında, özellikle Jean-Paul Sartre'ın katılımıyla Fransa'da güçlü bir dayanışma kampanyası başlatılır. 1975-1978 arasında, avukatlara karşı toplam olarak otuz kadar yasa çıkartılır. 1976-1977 arasında RAF liderlerinin –uluslararası soruşturma komisyonlarının kurulmasına yol açan– şüpheli koşullarda ölümü 1980'li yılların ortalarına kadar grubun faaliyetleri-

ni önler. İkinci kuşak eylemcilerin büyük bölümü Haziran 1990'da eski-DAC'de sorguya çekilir.

İtalya

Olağanüstü yasalar İtalya'da daha belirgindir. Mayıs 1975 tarihli Reale yasası polisin yetkilerini artırır, 21 Mart 1978 tarihli kanun hükmündeki kararname cezaları ağırlaştırır, telefon dinlemeyle ilgili izinler sınırsızca genişletilir, ev sahipleri kiracılarının adlarını 48 saat içinde bildirmeye mecbur edilir, itirafçıları destekleyen ilk önlemler alınır. 15 Aralık 1979'daki Cossiga (kanun hükmünde) kararnamesi anti-terörist mücadeleyi militarize eder, cezaları yeniden artırır, "terörizm" suçunu getirir ve "silahlı çete" kavramının yerine "politik amaçlı silah kullanan askerî kuruluş" kavramını koyar, itirafçılar için yeni düzenlemeler yapar. İkinci Cossiga yasası (Şubat 1980) gözaltı süresini uzatır. Örneğin 4087 aşırı sol mahkûmun dörtte biri 1980 yılında tutuklanmıştır; iki yıl sonra bin kadar kişi daha tutuklanır. Aralarında **Toni Negri** ile Oreste Sclazone'nin de bulunduğu AutOp (Autonomia Operaia) liderleri 7 Nisan 1979'da, Kızıl Tugaylar'ın lideri **Mario Moretti** 1981'de tutuklanır. Ocak 1982'de BR-PG'nin (Kızıl Tugaylar - Partito Guerriglia) elinde bulunan NATO generali Dozier'nin serbest bırakılması, üç Kızıl Tugaylar üyesinin işkence altında (beş polis işkence suçundan mahkûm edilecektir) konuşmasından sonra Kızıl Tugaylar'ın ikinci kez parçalanmasına yol açar.

Fakat bu baskı politikası silahlı gruplara çok sert darbeler indirse de, isyancı örgüt saflarının yenilenmesini önleyemez. Aynı zamanda, hapishane nüfusunu da önemli ölçüde şişirir ve adli prosedürlerde bir tıkanıklığa neden olur. Sonuçta, sembolik düzlemde, demokratik bir devlet politik bir sorunu çözmek için yalnızca baskıcı bir uygulamayla orta

vadede yetinemez. Bu nedenle, ikinci evrede, bir "uzlaşma" başlangıcı anlamına gelen iki yeni hukuksal figür ortaya çıkar: itirafçılar ve örgütten ayrılanlar.

29 Mayıs 1982 yasasıyla, İtalyan devleti, "itirafçı" yasasını çıkartır. Buna göre itirafçının cezası, örgütüne dair verdiği bilgiler karşılığında önemli ölçüde azaltılır, hatta kimi durumlarda "unutulur." Örneğin Kızıl Tugaylar'ın Cenova şeridi, Torino'daki bir yöneticinin –Patrizio Peci– itiraflarından sonra çöker. "Örgütten ayrılanlar" da karşı çıkış hareketinin saflarından Toni Negri'nin inisiyatifiyle doğar. Eski yoldaşlarını açıkça ihbar etmeyen aday kişi, bir yanıyla kendisine isnat edilen bütün suçları kabul ederek, diğer yanıyla politik mücadelenin aracı olarak şiddet kullanımını reddetme konusunda söz vererek bir ceza affı pazarlığı yapar. 1988 yılında 429 "kızıl mahkûm"dan 161'i "iflah olmaz", 170'i örgütten ayrılmış, 34'ü itirafçı olarak bilinmektedir; 64'ü ise sınıflandırılamamıştır. İnisiyatifin bir etkisi de cezaevi topluluğunu bölmek olmuştur. Ayrışmasının kurucu metni olan *Terrorismus? Nein, danke,* inisiyatifin Kızıl Tugaylar'a yönelik olduğunu ve "teröristler" ile bu "teröristler"in "Stalinizmi"nin kurbanı olan diğerleri arasında bölünmüş politik mahkûmlar dikotomisine dayandığını gizlemiyordu. Böylece, sapkın topluluğun bir kısmı "terörist" etiketini reddederek bu etiketi diğerlerine yapıştırıyorlar ve "terörizm"le mücadele edebilecek şekilde en iyi kendilerinin silahlanmış olduğunu söylüyorlardı. Ayrılık mektubundaki ifade, fiilin gerektirdiği (Fillieule'un,[3] "bu örgüte katılmayı yöneten mantıkla bağlamayı sürdürmenin mantığını ayırmak için *commitment* (taahhüt)" diye tercüme ettiği, bağlanma karşıtı anlamındaki) kopuş işlemini aydınlatır niteliktedir: "Aşağıda imzası bulunan ben [...] terörist ya da yıkıcı nitelikteki her örgüt ya da hareketi kesin olarak terk

3 Olivier Fillieule, *Le Désengagement militant, age.*, s. 261.

ettiğimi; fiilen terörist ve yıkıcı amaçla gerçekleştirilen faaliyetleri saptamaya hazır olduğumu; politik mücadele yöntemi olarak şiddeti reddettiğimi; kendi tutumumu uzman yetkililerin sınamasına tâbi kılmak istediğimi; bu uzmanlarla, hangisi olursa olsun terörist ya da yıkıcı nitelikteki her türlü işbirliği bağını sürdürmeyi nesnel olarak ve hiç muğlaklığa yer vermeyecek şekilde tereddütsüz kabul ettiğimi; sonuçta, 1. hükmün belirttiği anlamda terörizmden koptuğumu... ilan ediyorum."[4]

Silahlara veda

İtalya

İtalyan grupların bozgununun askerî olmaktan önce politik olduğu haklı olarak düşünülebilir. Kuşkusuz onlara yönelik baskı gayet serttir. Baskı, öncelikle, işleyiş tarzı bakımından çok daha sağlam örgütler etrafında toplaşma sürecini teşvik etmiştir: PL (Prime Linea) ve özellikle Kızıl Tugaylar. Yine de, anti-terörist mücadele karşısında benimsenecek stratejiye ilişkin görüş ayrılıklarının neden olduğu iç çatışma sürecinde bunlar da sonunda yok olmuşlardır.

PL, 1980'de, birçok itirafçının polisle işbirliğinin sonuçlarına maruz kalan ilk örgüttür. Bu itirafçılık figürü, hukuksal olarak şekillendirilmeden önce de mevcuttu; örgüt bu politikaya "hainler"in öldürülmesiyle karşılık verir. Sorun, özellikle Kızıl Tugaylar'a geçişlerle ifade bulan bir iç krize yol açar. Örgüt bir sonraki yılın ilkbaharında dağılır. Hapisteki militanlar 1983-1984 yıllarında "örgütten ayrılma" üzerine bir tartışmaya girerler ve sonunda aşağı yukarı hepsi bu talepte bulunur.

Aynı dönemde Kızıl Tugaylar'ın içinde de bir dizi dışla-

4 Alberto Franceschini, *Mara, renato e io*, Milano, Mondadori, 1988.

ma ya da ayrılık süreci başlar (bkz. ekteki figür 3). Aldo Moro'nun kaçırılması ve (öldürülmesine varan) başarısızlığın, böyle bir operasyondan sonra izlenecek strateji sorusunu gündeme getirir. Örgütün prestijine ya da baskıya bağlı nedenlerle başka gruplardan eylemcilerin örgüte akını, lojistik nitelikteki başka güçlüklere de yol açar. Görüş ayrılıkları önce Colonna Milanese'de ifade bulur ve "Kızıl Tugaylar - Colonna Walter Alasia" adı altında özerk bir yapı doğar. Bu noktadan itibaren, her operasyon iradi ayrılıklara vesile olur: Esasen Hapishane Cephesi'nden ve Napoli şeridinden kaynaklanan "Kızıl Tugaylar - Partito Guerriglia del Proletariato Metropolitano" Eylül 1981'de ortaya çıkar; Porto Marghera limanında düzen güçleriyle işçilerin 1970 yılında karşı karşıya geldiği şiddetli çatışmalara referans olarak "Colonna 2 Agosto" adı verilen grup Aralık ayında doğar. Ekim 1981'de, isim kavgalarını önlemek için, çoğunluk, "Kızıl Tugaylar - Savaşan Komünist Parti" (BR-PCC) adını alır. NATO generali James Lee Dozier'nin kaçırılma operasyonunun başarısızlığından sonra (17 Aralık 1981'den 28 Ocak 1982'ye), BR-PCC "stratejik geri çekilme" kararı verir. Bu da iki grup arasındaki ayrılığın vesilesi olur. Onlar da Ekim 1985'te bölünürler ve Savaşçı Komünistler Birliği (BR-UdCC) doğar.

Bu art arda bölünme süreci örgütleri önemli ölçüde zayıflatır (ekteki Tablo 10). Her filizlenme, yakalanmaların ardından hızla yok olur: Partito Guerriglia Aralık 1982'de ortadan kalkar, Colonna Alasia Şubat 1983'te ve UdCC 1987 ilkbaharında, kuruluşundan yaklaşık iki yıl sonra yok olur. Aslında, Kızıl Tugaylar'ın parçalanması özellikle farklı fraksiyonlarda merkezcil önemde olan özerkleşme mantığı ile uyarlıdır. Bu durum, gruplara, bölgesel ve buna bağlı olarak kendilerine özgü toplumsal bir ün sağlar (ekteki Tablo 11 ve 12).

Kızıl Tugaylar'ın önlenemeyen çöküşüne, tarihsel liderlerin bütün geçmişlerini değerlendirmeleri eşlik eder. Şubat 1987'de, aralarında **Curcio** ve **Moretti**'nin de bulunduğu bazı mahkûmlar, bir af çıkarılmasından yana "özgürlük kampanyası" başlatırlar ve "silahlı mücadele politikası döneminin sonu"nu ilan ederler: "Aşmak, geçmiş deneyimin tekrarlanamazlığını kabul etmektir. [...] Bu, geçmiş deneyim ile şimdiki zaman arasındaki kopukluğu kabullenmektir. Şimdiki zamanı, geçmişin sarsılmaz bir tekrarı olarak hayal etmekte ayak diremek, sonuçta, toplumsal ilişkinin güncel biçimlerinin dönüşümü için, komünizm için mücadele etmekten vazgeçmeyen kişi açısından oldukça kaygı verici bir metafizik kemikleşme semptomudur." İçlerinden yalnızca birkaçı buna karşı çıkar ve misilleme olarak, 16 Nisan 1988'de Hıristiyan-Demokrat senatör Roberto Ruffulli'nin öldürülmesini üstlenirler. Eylem baskının yeniden güç kazanmasını kışkırtır, öyle ki 1988 sonbaharı Kızıl Tugaylar'ın tükenmeden önceki son hareketleri kabul edilir. Af sorunu ise yirmi yıldır hâlâ belirsizlik içindedir.

16 Ekim 1988'de, henüz müebbet hapis yatmaktayken yapılan bir söyleşide **Renato Curcio** şöyle der: "Biz bağışlanmak istemiyoruz. Kendi tarihimizle bağımızı koparmış değiliz. İçinde bulunduğumuz koşullarla uyumlu biçimlerde, 1970'li yılların toplumsal çatışması üzerindeki tarihsel hakikatin demir parmaklıkların ve hapishanelerin duvarları ardında ya da sürgünün çetin koşullarında sessizliğe gömülmemesi için mücadele etmeye devam ediyoruz." Bu inisiyatifin gecikmiş niteliğini ("silahlı deneyimin tükenişini" 1980'li yılların başında kabullendiğini söylemektedir), Şubat 1987'deki üçüncü Moro duruşmasına dek hapisteki diğer militanların buluşmasını ve onlarla tartışmaya girişmeyi *a fortiori* imkânsız kılan hapishane koşullarıyla açıklamaktadır. "Ezici bir yenilgi yaşandı. 1960'lı yıllardan itibaren ra-

dikal bir toplumsal dönüşüm için mücadele etmiş hareketi köklerinden koparan bir yenilgi. Bu hareketin ana figürü olan 'işçi-kitle' 1980'de miyadını doldurdu" (20 bin görevi ortadan kaldıran bir yeniden yapılanmaya karşı Fiat işçilerinin çok uzun mücadelesinin yenildiği tarih).

Almanya

18 Mart 1998 tarihli, *Neden Bırakıyoruz?* başlıklı bir belgede RAF'ın (Kızıl Ordu Fraksiyonu) hapisteki militanları da kendi tarihlerinin sonunu ilan ederler: "Yaklaşık 28 yıl önce, 14 Mayıs 1970'te RAF bir kurtuluş eyleminin içinde doğmuştu: Bugün bu projeyi bitiriyoruz. RAF biçimindeki şehir gerillası artık tarihin bir parçasıdır. [...] Biz kendi tarihimizi üstleniyoruz. RAF –bu toplumun eğiliminin tersi yönde giden– bir azınlığın, kapitalist ilişkilerin devrilmesine katkısı yönünde devrimci biri girişimdi. Bizler bu girişimin parçası olmaktan mutlu kadın ve erkekleriz. Bu projenin sonu, bu yoldan gidemeyeceğimizi göstermektedir. Ama bu, isyanın gerekliliğine ve meşruluğuna karşı hiçbir şey söylememektedir. [...] RAF, Nazi faşizminden kurtuluştan sonra, nasyonal-sosyalist geçmişinden asla kopmamış bir devlete karşı mücadeleyi üstlendi. Silahlı mücadele otoriter bir toplumsal biçime karşı, tecride ve rekabete karşı isyandı. Başka bir toplumsal ve kültürel gerçeklik için isyandı." Yenilginin nedeni, burada, "silahlı, illegal örgütlenmenin yanında, politik-toplumsal bir örgütü ayakları üzerine oturtamama stratejik hatası"na bağlanmıştır.

Fransa

Hapisteki Doğrudan Eylem militanları da, kolektif bir açıklamada bulunmadan, silahlı mücadelenin sona erdiğini ilan

etmişlerdir; **Nathalie Ménigon** ya da **Régis Schleicher** gibi kimileri örgütün yenilgisini, aradan epey zaman geçtikten ve epeyce polemikten sonra kabul ettiler. 29 Şubat 2004'te Nathalie Ménigon şunu söylemiştir: "Mücadele ettiğimiz koşullar geride kalmıştır. Bu tür hikâyelerden yeniden yola çıkacak değiliz. Silahlı mücadele macerası bizim için tamamlanmıştır. Heyecan verici bir maceraydı ve hiçbir şeyden pişman değiliz. Onların canını sıkan da budur. Kendimizi inkâr etmemizi istiyorlar. Ama bizim söylemimiz değişmeyecektir." Régis Schleicher ise buna 17 Mart'ta cevap verir: "Bu ülkedeki devrimci hareketliliğin bileşkesi ve sürekliliği olduğumuz, dün ile bugün arasında potansiyel köprü olduğumuz için, bizi yalnızca betondan ve çelikten tabutlar içinde 'sergileyerek' değil, aynı zamanda bizi 'döndürerek' ve bunun kuşkusuz 'güzel bir macera' olduğunu ama 'mücadele etmek için hiçbir neden olmadığını' ve 'her şeyin bittiğini' kabul ettirerek yaptırtmak isteyen ve bunun için caydırıcı vektör olarak bizi kullanmaya çalışan stratejik bir oyun söz konusudur. Elbette bizler, sömürülenlerin gerçekliğinden ve mücadelelerin merkezinden baskı gücüyle uzak tutulan bizler, 'ne yapılması gerektiği' konusunda görüş bildirebilecek durumda bile değiliz. Nesnel olarak buna ne yeteneğimiz ne de imkânımız var. Buna karşılık, bilincimizden vazgeçmeyeceksek, toplumsal dokuyu bugün kat eden bütün özgürleştirici mayaları kapsamayı ve bastırmayı hedefleyen politik bir güvenlik projesinin elinde beyinleri alınmış kuklaları olmayacaksak, özgürlüğümüz karşılığında inkâr isteyen bu aşağılık takası reddetmek bizim görevimizdir. Dikkatinize sunulur." 22 Ekim 2005 Cumartesi günü *Libération* gazetesine verdiği bir söyleşide, Schleicher, kendinin hep "komünist militan" olduğunu söyleyerek, Ménigon'un önceki yıl belirttiği sonucun aynısına varmaktadır: "Aradan yirmi yıl geçtikten sonra, bizim savunduğumuz hipotezin

çöktüğünü saptamak şarttır. Bulanıklık, entelektüel körlük ve olayların gerçek hareketini anlama yeteneksizliğiyle hareket edilmediği sürece, devrimci hareketin ve toplumsal hareketin bizi haksız çıkardığını kabul etmek gerekir. Bu durumda, mücadele etmek ya da bizlerin ve binlerce başka kişinin mücadele ettiği tarzda mücadele etmek, bir sapma, bir 'anlamsızlık' mıydı? Etik düzlemde, adaletsizlikle ve baskıyla, sefaletle mücadele etmeyi istemek her zaman doğrudur. Ayrıca bizim katılımımız o dönemdeki devrimci hareketin bilgi, deneyim ve ortak varlığıyla orantılıydı. Kimileri iktidarın namlunun ucunda olduğunu ileri sürüyordu. Bu teze katılıyordum. Ama aynı fikirdeki başkaları bunu üstlenmeyip bize bıraktılar. Durum bu olunca, yaptıklarımızın korkunç sonuçları olduğu inkâr edilemez. Her iki tarafta da ölüm, yokluğun, parçalanmış yaşamların ağırlığı, yakınların ıstırabı söz konusu. İnsan bilançosu ağırdır. Her koşulda, ölülerin sorumluluğu bizdedir ve 'biz'in içinde ben de varım." Dominique Simonnot'nun, 31 Mayıs 1983'te iki polisin ölümüyle sonuçlanan ve müebbet hapse mahkûm edildiği Trudaine Caddesi'ndeki silahlı saldırıya bugün nasıl baktığı sorusuna şu cevabı verir: "İki kişi öldü. Bunu hatırlayanlar onların yakınlarıdır. Onları görevlendiren sistemin yirmi yıl sonra dert etmeyeceği kadar 'anonim', yeterince 'soylu' değil kuşkusuz. Benim yoldaşlarımdan biri de oldukça benzer koşullarda öldürüldü. Yakınları dışında kimse bundan etkilenmedi. Her iki durumda da, silahlı kişilerden oluşan iki grubun tesadüfi karşılaşması söz konusu; her iki taraf da, haklı ya da haksız, meşruluğu ve (iyi) hukuku temsil ettiğini düşünüyor. Silahlar çekildiğinde, ahlak, adalet ya da başka bir şey söz konusu olamaz. Kimin refleksi daha güçlüyse, biraz da şansı varsa o hayatta kalır. Korkunç ama böyle."

Aslında, silahlı grupların kendi kendini fesih açıklamaları –eğer böyle açıklamalar varsa–, militan bağların dağılma-

sını resmileştirmekten başka bir şey değildir. Yüksek riskli bu bağlanmada, pasif ya da sıradan ayrılma yoktur. Bunun nedeni, kimi zaman söylendiği gibi, ayrılığın ölümle cezalandırılması değil (Birleşik Kızıl Ordu örneği hariç), belli bir katılım düzeyi geçtikten sonra, geriye dönmenin, imkânsız görünmese de en azından biyografik sonuçları nedeniyle son derece ağır bedelli olmasıdır. İtirafçılar örneği hariç tutulursa, davaya ve/veya gruba bağlılığın korunduğu gözlemlenir. Kuşkusuz bunun nedeni, yeraltı koşulları nedeniyle, bu duygusal bağların önemini dengeleyecek ve onların karşısına konacak ya da basitçe sarsabilecek dış ilişkilerin olmayışıdır. Çünkü baskı durumunda yasadışı militan, bu durumuyla rekabete ya da çatışmaya girmeye elverişli farklı yaşam alanlarına sahip değildir. Bu da, bilişsel uyumsuzluk risklerini önemli ölçüde azaltır. Denetimi yitirebileceği veya aşırı bağlanabileceği korkusuyla ya da politik dönüşüm perspektiflerinin sunduğu çatışmaya barışçıl çözüm umuduyla silahlı mücadele yolunu seçmemiş çok sayıda eylemci arasında hareketten ayrılma, daha başlangıçta söz konusudur. Diğerleri açısından ise, üç koşul gelip onların örgüt kariyerini kesintiye uğratır: Hapis, sürgün ve (aynı zamanda İtalya'da, daha az arananlar ya da "alttakiler" için) uyuşturucu kullanımı.

Eylemin etkinliğine olan inanç adım adım yitirilse bile sadakatin korunduğu gözlemlenebilir. Protesto döngüsünün genişlediği dönemde, çok sınırlı bile olsa toplumsal destek, eylemcinin strese dayanmasını ve *burn out*'tan, yani militan tükenişten kaçınmasını sağlar. Propagandanın başarısızlığının cezası olarak yeni katılımların olmayışı ile ortaya çıkan bilişsel uyumsuzluk, grubun dayanışması sayesinde göz ardı edilir. Fakat militanlığın ödüllendirilmesi dayanışmaların erozyonuyla birlikte keskinliğini yitirirken, içeride görüş ayrılıklarının ortaya çıkışı örgütün tutarlılığını etkiler ve duy-

gusal kopuşlar meydana gelir: Böylece, grupla özdeşleşme çöküntüye uğrar. Kızıl Tugaylar'ın 1980'li yılların başından itibaren izlediği yol bunu gayet iyi örneklemektedir. Militanı "devrimci" statüsünden "terörist" statüsüne geçiren yaftalamanın etkileri, kesinliklerin sarsılması ile birlikte gider ve bunların sonucunda beklenen sonuçları sağlamamış bir kurtuluş ideolojisi adına militan fedakârlığın reddi kendini gösterir. Bununla birlikte, yüksek riskli bağlanmalarda, örgütten iradi ayrılışın ardında ender olarak şüphe vardır; yakalanma, yıllarca süren yeraltının yıprattığı militanlar tarafından bir anlamda rahatlamayla karşılanabilir. Çünkü baskı, örgütsel bağlılığın bedellerini yükseltse bile, ille de hareketten vazgeçme sonucuna yol açmaz; geri çekilmenin bedelleri hâlâ yüksek gelebilir. Bu nedenle, örgütten ayrılış için sunulanları ya da ayrıldıktan sonra kullanılabilecek –Olivier Fillieule'ün adlandırmasıyla– "yan olasılıklar"ı incelemek gerekir.[5] Fransa ve İtalya'da aşırı sol militanların örgütsel kariyerlerinin karşılaştırmalı bir incelenmesinde, Fransız eylemcilere gösterilen –hukuksal terimlerle– nispi iyi niyet ve profesyonel iş imkânları onların sıradan yaşama geri dönüşlerine uygun faktörlerden biri olduğunu ve aynı dönemde İtalyanların benimsediği radikalleşmeyi kesintiye uğratabildiğini gösterdik.[6]

WUO (Weather Underground Organization) örneği de bu konuyu aydınlatmaktadır. Örgüt eylemlerine 1975 yılında Vietnam Savaşı sona erene dek devam ederken, son iki yıldır birçok kişi artık örgüte inanmamaktadır. Bu tarihten itibaren de örgüt iç kavgalar arasında yok olup gider. 1977 yılında örgüte bağlılıklarından vazgeçenler (Prairie Fire organizing Committee) ile bağlılığını sürdüren May 19th Committee'nin yirmi kadar üyesi arasında ayrılık gündeme ge-

5 Olivier Fillieule, *Le Désengagement militant*, *age.*, s. 28.

6 Isabelle Sommier, *La Violence politique et son deuil*, *age.*

lir. Black Panthers'in silahlı koluyla (BLA, Black Liberation Army) ve Republic of New Africa ile birlikte, May 19th Committee, 1980-1981 yılında Revolutionary Armed Task Force'u (Silahlı Devrimci Saldırı Grubu) kurar. Ekim 1981'de Brinks'in bir kamyonuna karşı silahlı soygun girişiminde bulunan örgüt, bu teşebbüs sırasında üç kişinin ölümüne neden olur. WUO'nun iki eski üyesi bu nedenle müebbet hapis cezasına çarptırılırlar. Diğerleri de 1981'den itibaren aralıklarla kendiliğinden teslim olur; ancak onların peşine düşmüş olan FBI'ın işlediği sayısız ihlal nedeniyle hapis yatmazlar. Kimilerinin, örneğin örgütün kurucusu çift **Bernardine Dohrn** ve **Bill Ayers**'in çocukları vardır. Bir yandan, baştan kaybedilmiş bir mücadeleyi sürdürmeyi tercih edenler vardır ve bunlar profesyonel devrimcilik rolüne yapışmayı sürdürürler. Diğer yandan, çoğunluk teslim olmanın toplumsal koşullarına sahiptir: uzun yıllar hapis yatılmayacağının güvencesi, ama aynı zamanda da, hepsinden önemlisi, sıradan denebilecek bir yaşamın ucundan tekrar tutabilme yeteneği. Birçok eski militanın yaptığı da budur. Onlar bugün istikrarlı ve ödüllendirici bir toplumsal koşuldan yararlanmaktadırlar.

Sonuç

1960'lı yıllarda başlamış bir politikleşmeyi silahlı mücadeleye kadar sürdürmüş grupların tarihi, başlangıçtaki benzerliklere rağmen kat edilen yollar bakımından önemli çeşitlilikler göstermektedir. İlk ortaya çıkan tekil durum şudur: İtalya örneği, Almanya'nın gözünde bile, kapsamı bakımından biriciktir. 1989 yılında İtalya'da yaklaşık 400 aşırı solcu militan hapisteyken (60'ı müebbet cezası almıştır), 1992 yılında FAC'de 40 kişi hapistedir. 1980 yılında İtalya'da yaklaşık 5 bin kişi "yıkıcılık suçu"ndan dolayı tutuklanmış, 20 bini sanık olmuş ve bin kişi firardadır. Diğer ülkelerdeki grupların toparlayabildiği onlu sayılardaki eylemciyle kıyaslanması oldukça güç bir gerçeklik.

Japon Kızıl Ordusu ise stratejileri açısından özgüldür: "Şiddete dayalı" eylem tarzı, söylendiği gibi, ifadeleri ve dahası temsilleri bakımından zaman ve mekân içinde çeşitli olsa da, kendi içinde pek az ayrım gözeticidir. Bununla birlikte, aşırı sol devrimci şiddet genellikle kimi kurallara uymuştur. Japonlar ise bu kuralları hemen reddetmişlerdir ve bu aykırılık iki biçimde cereyan etmiştir: Eylemlerin hemen

ülke dışına çıkması ve hedefi askerî amaçtan bütünüyle koparan eylem tarzlarına başvuru. Bu konuda, Japon Kızıl Ordusu, haklı olarak, çok sıkı bağlar kurduğu FKÖ'nün (Filistin Kurtuluş Örgütü) FHKC koluyla birlikte, benzerlerinden ayrılan yepyeni tarzda bir stratejinin öncüsü kabul edilebilir.

Japon Kızıl Ordusu'nun sekter bir işleyişe ve (gösterişli eylemlerle ödünlemeye çalıştığı) tamamen bağlam dışına çıkmaya doğru evrimi, sembolik olarak 1989 yılında Sovyet Bloku'nun çöküşüyle başlayan "şiddetin üçüncü çağı"nın öncelidir. İki kutuplu düzenin çöküşü, bu alanda derin dönüşümlere yol açmıştır: Şiddete başvuruyu meşrulaştıran Marksist referansın terk edilmesi; eskiden silahlı gruplara her iki blokun da sağladığı maddi (mali, lojistik) desteklerin tükenmesi. Ortaya çıkan yeni retorik bundan böyle kimlik eksenli hareketliliklerin yolunu kullanır; yani Batı modernliğine karşıt ve geleneksel olarak sunulan değerlere vurgu yapar. Bütün tektanrıcı dinlere musallat olan ve politik alan ile dinî alan arasındaki farklılığı reddeden köktenci gruplar ortaya çıkacaktır: Başta radikal İslâm; ama aynı zamanda Amerika Birleşik Devletleri'nde federal iktidara düşman aşırı sağla flört eden Protestan köktencilik. Bunların ortak özelliği şudur: Ahlaki nitelikli hiçbir sınırın eylemi gemlemesine izin vermeyen tamamen devrimci bir ideoloji. Ama bu şiddet, bu kitabın konusu olandan kökten farklıdır.

Ekler

Örgütlerin listesi[1]

Almanya

ApO (Außerparlamentarische Opposition), Parlamantodışı Muhalefet, 1966-1973

B2J (Bewegung 2. Juni), 2 Haziran Hareketi, 1971-1980

CDU (Christlich Demokratische Union Duetschlands), Hıristiyan-Demokrat Birlik

DKP (Deutsche Kommunistiche Partei), Alman Komünist Partisi

NPD (Nationaldemokratische Partei Deutschlands), Neo-Nazi Milliyetçi Parti

RAF (Rote Armee Fraktion), Kızıl Ordu Fraksiyonu, 1970-1998

RZ (Revolutionäre Zellen ya da Rote Zellen), Devrimci Hücreler, 1973-1990'lı yıllar

RZ (Rote Zora), Kızıl Zora, Rote Zellen'in feminist kolu, 1977-1995

SDS (Sozialistischer Deutscher Studentenbund), Alman Sosyalist Öğrenciler Birliği, 1946-1970

SPD (Sozialdemokratische Partei Deutschlands), Sosyal-Demokrat Parti

SPK (Sozialistisches Patientenkollektiv), Sosyalist Hastalar Kolektifi, 1970-1972

1 Tarihler örgütlerin kuruluş ve dağılma yıllarına denk düşmektedir.

Fransa

AD (Doğrudan Eylem), *1979-2004*
BI (Uluslararası Tugaylar), *1974-1976*
Gari (Enternasyonalist Devrimci Eylem Grupları), *1977-1979*
GP (Proleter Sol), *1969-1973*
JCR (Devrimci Komünist Gençlik), *1966*
La Cause du peuple, Maocu Proleter Sol grubunun gazetesi
Napap (Halk Otonomisi İçin Silahlı Çekirdekler), *1977-1979*
NRP (Yeni Halk Direnişi), Proleter Sol'un yeraltı kolu
PSU (Birleşik Sosyalist Parti), *1960-1989*
SFIO (İşçi Enternasyonali Fransız Seksiyonu)
UEC (Komünist Öğrenciler Birliği)
UJCml (Marksist Leninist Komünist Gençlik Birliği), *1966-1968*
UNEF (Fransa Ulusal Öğrenci Birliği)
Yenmek ve Yaşamak, *1974-1976*
VLR (Yaşasın Devrim!), *1969-1971*

İtalya

AutOp (Autonomia Operaia), *1973-1979*
BR (Brigate Rosse), Kızıl Tugaylar, *1970-1987*
BR-PCC (Kızıl Tugaylar - Savaşan Komünist Parti), *1981-1988*
Colonna 2 Agosto, Kızıl Tugaylar'dan ayrılan grup, *1981-1982*
Colonna Walter Alasia, Kızıl Tugaylar'dan ayrılan grup, *1980-1983*
GAP (Partizan Eylem Grubu), *1969-1972*
LC (Lotta Continua), *1969-1976*
MSI (Movimento Sociale Italiano), İtalyan Toplumsal Hareketi
NAP (Nuclei armati proletari), Proleter Silahlı Çekirdekler, *1974-1977*
PCI (Partito Comunista Italiano), İtalyan Komünist Partisi
PG (Partito Guerriglia del proletariato metropolitano), Kızıl Tugaylar'dan ayrılan grup, *1981-1982*
PL (Prima Linea), *1976-1981*
PotOp (Potere Operaio), *1969-1973*
UdCC (Unione dei Comunisti Combattenti), Savaşan Komünistler Birliği, BR-PCC'den ayrılan grup, *1985-1987*

Japonya

Nihon Sekigun (Japon Kızıl Ordusu), *1970-2001*
Rengo Sekigun (Birleşik Kızıl Ordu), *1971-1972*
Kakumeito, Devrimci Halk Partisi, *1991-2001*

Keihin Ampo Kyoto, Japon-Amerikan Güvenlik Anlaşmasına Karşı Tokyo-Yokohama Mücadele Komitesi, 1968-1970
Sekigun (Kızıl Ordu), 1969-1970
Zengakuren, Otonom Öğrenci Dernekleri Japon Federasyonu, 1948

Amerika Birleşik Devletleri
BLA (Black Liberation Army), 1971-1981
BPP (Black Panther Party), 1966-1971
FSM (Free Speech Movement), 1964
May 19th Committee, 1977-1980
PLP (Progressive Labor Party), 1964
Republic of New Africa, 1968-1980
Revolutionary Armed Task Force (Silahlı Devrimci Saldırı Grubu), 1980-1981
RYM (Revolutionary Youth Movement), 1969
SDS (Students for a Democratic Society), 1960-1969
SLA (Symbionese Liberation Army), 1973-2002
SNCC (Student Nonviolent Coordinating Committee), 1960-1970'li yıllar
WUO (Weather Underground Organization), 1969-1977

Biyografik kısa notlar

ALMANYA

ANDREAS BAADER: 1943 doğumlu. 1968 yılı ilkbaharında eşi Gudrun Ensslin'le birlikte mağaza yangınlarına katılana dek kuşkusuz marjinal, bilinen faaliyeti yok. Ardından Mayıs 1970'te, Ulrike Meinhof ve Gudrun Ensslin'le birlikte RAF'ın kurucularından. 1972 yılında yakalanır, 18 Ekim 1977'de hapishanede ölür. Ölümü resmî olarak intihar şeklinde bildirilse de, bu yorum bugün kimilerince tartışılmaktadır.

GUDRUN ENSSLIN: 1940 yılında papaz bir babanın kızı olarak doğar. 1965'ten itibaren Berlin Free Universität'ta beşeri bilimlerde tez hazırlar ve Vietnam savaşına karşı hareketlere etkin bir şekilde katılır. Andreas Baader'le birlikte 1968 yılındaki mağaza yangınlarına katılır, onunla birlikte yeraltına geçer ve RAF'ı kurar. 8 Haziran 1972'de yakalanışına dek örgütte yer alır. Baader gibi o da 18 Ekim 1977'de hapishanede ölü bulunur.

HANS-JOACHIM KLEIN: 1947 yılında doğar. Polis bir babanın oğludur. Devrimci Hücreler (RZ) militanı olarak, 1975 yılında Viyana'da OPEP bakanlarının rehin alınması eylemine Carlos'la birlikte katılır. 1977 yılında örgütten ayrılır ve 1998 yılında Fransa'da yakalanışına dek yasadışı olarak yaşar. 2001 yılında 9 yıl hapis cezasına çarptırılır.

HORST MAHLER: 1936 doğumlu. SDS üyesi. Berlin'deki Free Universität'ta hukuk öğrencisi, ardından Baader ile Ensslin'in avukatı. 1972 yılında yakalanışına kadar RAF'ın üyesidir. 14 yıl hapse mahkûm edilir. 1980 yılında hapisten çıkar. 2000 yılında aşırı sağcı NPD'ye resmen katılır.

ULRIKE MEINHOF: 1934 doğumlu. Parlamento-dışı Muhalefet üyesi. O dönemki kocası Klaus-Reiner Röhl'ün yönettiği *Konkret* dergisinde 1959-1968 arasında gazeteci. 1970 yılında Baader'i hapisten kaçırır, Ensslin ve Baader'le birlikte RAF'ı kurar. 1972 yazında yakalanır ve tecride konulur. 9 Mayıs 1976'da hücresinde –kimilerince şüpheli bulunan koşullarda– asılı bulunur.

BRIGITTE MOHNHAUPT: 1949 doğumlu. SPK'nın 1971'de dağılmasına dek militanı. O tarihte RAF'a katılır. 1972-1977 arasında hapistedir. Ardından Christian Klar'la birlikte örgütün başına geçer. Kasım 1982'de yakalanır ve savcı Buback'ın ve 1977 yılında patronların patronu Schleyer'in öldürülmesi, Eylül 1981'deki NATO karşıtı komando gibi ikinci kuşak RAF'ın en önemli eylemlerine katıldığı için beş kez müebbete mahkûm edilir. Şubat 2007'den itibaren şartlı tahliyeyle serbest bırakılmıştır.

FRANSA

JOËLLE AUBRON: 1959 doğumlu. Katolik burjuva ailesiyle ailesiyle bütün bağlarını kopartarak, 1970'li yılların sonunda Paris'teki ev işgallerine katılır ve 1980 yılında Doğrudan Eylem'e girer. İlk kez 1982'de yakalanır. Ertesi yıl Régis Schleicher'le evlenir. 1984 yılında serbest bırakılır. 1985'te tamamen yeraltına geçer ve 21 Şubat 1987'de yoldaşlarıyla birlikte yeniden yakalanır. 25 Ocak 1985'te General Audran ve 17 Kasım 1986'da Georges Besse cinayetlerinden müebbete mahkûm edilir. İleri derecede kanser hastası olduğundan Haziran 2004'te serbest bırakılır ve iki yıl sonra ölür.

NATHALIE MÉNIGON: 1957 yılında işçi bir ailede doğar. 1978 yılında Jean-Marc Rouillan'la birlikte Doğrudan Eylem'i kurar. 21 Şubat 1987'de yakalanır ve Joëlle Aubron'a atfedilen suçların aynısıyla müebbete mahkûm edilir. O da ciddi hasta olduğundan, Mayıs 2007'den beri bir yarı-özgürlük rejiminden yararlanmaktadır.

ANDRÉ OLIVIER: 1943 doğumlu. İki yıl boyunca edebiyat öğretmenliği yapar ve 1968'den sonra öğretmenliği elinden alınır. Proleter Sol'un yeraltı kolu olan NRP'nin üyesi. 1976 yılında silah ve sahte kimlik taşımaktan yakalanır. Hapishanede J.-M. Rouillan'la tanışır. Onunla birlikte AD'nin kurucusu olarak 1 Mayıs 1979'da CNPF'ye karşı ilk eyleme katılır. 1986 yılından yakalanışına kadar örgütün Lyon kolunun sorumlusudur. 1989'da müebbet hapse mahkûm edilir.

FRÉDÉRICH ORIACH: 1953 doğumlu. 14 yaşında UJCml'ye katılır. Ardından GP'ye ve Filistin Komiteleri'ne, sonra da uluslararası Tugaylar ve Napap'a katılır. 1982 yılında, Belçika'daki Savaşan Komünist Hücreler

lideri Pierre Carette'le birlikte *Subversion* dergisini kurar. Son yakalanışı Kasım 1987'dir.

JEAN-MARC ROUILLAN: Gençlik ve spor müfettişi sosyalist bir babanın oğlu olarak 1952 yılında doğar. Liseli Eylem Komiteleri, Liberter Otonom Gruplar üyesi olur, ardından 1970 yılında MIL'e (İber Kurtuluş Hareketi), sonra da Gari'ye katılır. Aralık 1974 ile Mayıs 1977 arasında hapis yatar. AD'nin kurucusudur. 1987'de yakalanır. İki yıl sonra müebbete mahkûm edilir. Aralık 2007'den beri bir yarım-özgürlük rejiminden yararlanmaktadır ve yayınevinde çalışmaktadır. Çok sayıda biyografik ve hapishane koşulları üzerine eserin yazarıdır.

RÉGIS SCHLEICHER: 1957 yılında Katolik bir ailenin çocuğu olarak doğar. Babası CFDT'nin ulusal sekreteri, annesi ise engelli çocuklar için bir kurumun sorumlusudur. Napap, ardından da AD üyesidir. Mart 1984'te yakalanır ve üç yıl sonra, 31 Mayıs 1983'te Trudaine Caddesi'ndeki tarama eyleminden dolayı ağır müebbet hapis cezasına çarptırılır.

İTALYA

RENATO CURCIO: 1941 yılında, Protestan bir bekâr annenin çocuğu olarak doğar. 1963 yılında Trente Enstitüsü'ne kaydolur. Müstakbel karısı Margherita Cagol'la orada tanışır ve onunla birlikte, sırasıyla, Metropol Politik Kolektifi'ni, Sinistra Proletaria'yı, Eylül 1970'te de BR'yi kurar. 1972 yazında yeraltına geçer, ilk kez Eylül 1974'te yakalanır. Ertesi yılın Şubat ayında karısının komutasındaki bir Kızıl Tugaylar komandosu tarafından hapisten kaçırılır. Ocak 1976'dan Nisan 1993'e kadar hapiste kalır. Şu an bir yayın kooperatifi olan *Sensebili alle foglie*'nin yöneticisidir.

MARIO MORETTI: 1946 yılında Katolik bir küçük burjuva ailede doğar. "Sıcak Sonbahar" sırasında Sit-Siemens'te teknisyen olarak çalışır. 1971 ilkbaharında BR'ye katılır. Örgütün kurucuları Renato Curcio ile Alberto Franceschini'nin yakalanmasından sonra, 1974'ten itibaren hareketin lideri olur. 1978 yılında Aldo Moro'ya yönelik eylem grubunun sorumlusudur. 1981 yılında yakalanır ve altı kez müebbet hapse mahkûm edilir. 1994'te şartlı tahliye edilir. Lombardiya bölgesinde bilişim hizmetinde çalışmaktadır.

TONI NEGRI: 1933 doğumlu. 1967'de Padova'da felsefe profesörü olur. 1969 yılında Potere Operaio'yu, ardından 1975 yılında İşçi Özerkliği'ni kurar. 7 Nisan 1979'da yakalanır ve BR'nin düşünce ustası olmakla suçlanır, ki doğru değildir. 1983 yılında Radikal Parti'nin milletvekili adayı gösterilir. Fransa'ya iltica eder ve 1997 yılına kadar orada kalır. Bu tarihte gönüllü olarak İtalya'ya döner. 17 yıl hapse mahkûm edilir. 2003 sonbaharında serbest bırakılır.

ADRIANO SOFRI: 1942 doğumlu. O da tanınmış bir entelektüeldir. 1969 yılında Lotta Continua'nın kurucusudur. Örgütün 1976'da kendi kendini feshetmesine kadar lideridir. LC'yi Mayıs 1972'de komiser Calabresi'nin öldürülmesini finanse etmekle suçlayan bir itirafçının suçlamalarından sonra 1997 yılında 22 yıl hapse çarptırılır. Bu mahkûmiyet gerçek bir skandala neden olur. Ağır hasta olduğundan şu an ev hapsindedir.

AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ

BILL AYERS: 1944 doğumlu. SDS üyesi ve eşi Bernardine Dohrn'la birlikte 1969 yılında WUO'nun kurucularından. Eşi gibi o da, 6 Mart 1970'de Greenwich Village bombalamasından sonra yeraltına geçer ve 1981 yılında yetkililere teslim olana dek bu yaşantıyı sürdürür. Bugün Illinois Üniversitesi'nde eğitim profesörüdür ve konuya dair çok sayıda eserin ve bir biyografinin yazarıdır.

BERNARDINE DOHRN: 1942 yılında Macar Yahudisi bir baba ile İsveç kökenli bir anneden doğar. Chicago'da hukuk öğrenimi görür. Burada, kiracıları, sonra da askere gitmeyi reddedenleri savunur. 1968 başında SDS'ye katılır ve ertesi yıl Bill Ayers'le birlikte WUO'yu kurar. 1970-1981 arasında yeraltındadır. Şu an Northwestern Üniversitesi'nde hukuk dersleri vermekte ve zor durumdaki çocuklara hukuksal yardım sağlayan bir merkezi yönetmektedir.

MARK RUDD: 1947 yılında, Polonya göçmeni Yahudi bir aileden gelme yarbay bir babanın çocuğudur. 1968 yılında Columbia Üniversitesi'ndeki çatışmanın lideri, SDS'nin son sekreteri, ardından da WUO üyesi olan Rudd, 1976 yılında örgütten ayrılır. New-Mexico'daki bir lisede matematik öğretmenidir.

JAPONYA

YOKO NAGATA: Japon-Amerikan Güvenlik Anlaşmasına Karşı Mücadele Komitesi'nin kurucusu, ardından Rengo Sekigun'un (Birleşik Kızıl ordu) lideri olan Nagata, Şubat 1972'de –intihar eden– Tsuneo Mori'yle birlikte yakalanır. 1972 kışındaki Nagano katliamları nedeniyle ölüme mahkûm edilir.

KOZO OKAMOTO: 1947 doğumlu. Japon Kızıl Ordusu'nun yönettiği 30 Mayıs 1972'deki Lod havaalanına yönelik intihar saldırısından tek hayatta kalan. İsrail'de müebbet hapse mahkûm edilir. 1985 yılında İsrail'le Filistinliler arasındaki bir mahkûm değiş tokuşundan yararlanır ve Lübnan'a sığınır.

FUSAKO SHIGENOBU: 1945 yılında mütevazı bir çevrede doğar. Babası, savaştan sonra, 13 kişinin ölümünü planlayan aşırı sağcı The Blood Brotherhood League'e katılır. Japon Kızıl Ordusu'nun lideridir. 1971'den sonra Lübnan'a yerleşir. Kasım 2000'de Osaka'da yakalanır. Şubat 2006'da 20 yıl hapis cezasına mahkûm edilir.

Rakamsal veriler

TABLO 1

1965-1967 Tarihlerinde ABD'de Irksal İsyan ve Karışıklıklar

	1965	*1966*	*1967*
Karışıklık sayısı	5	21	75
Ölü	36	11	83
Yaralı	1206	520	1897
Tutuklama	10245	2298	16389
Tahmini bedel (milyon dolar olarak)	40,1	10,2	664,5

Kaynak: Ted Gurr, Donatella Della Porta ve Gianfranco Pasquino (ed.), *Terrorismo e violenza politica*, Bolonya, Il Mulino, 1983, s. 120.

TABLO 2

Üç İtalyan Örgütünün Gerçekleştirdiği Saldırı Sayısı

	BR	*PL*	*NAP*
Saldırılar	439	101	33
Mallara yönelik	316	62	?
Kişilere yönelik	123	39	?
Cinayetler	55	16	4

Kaynak: İçişleri bakanlığının millet meclisinde verdiği istatistikler, 6 Temmuz 1982.

TABLO 3

Japonya'da *Uchigeba*'nın Sonuçları (1968-1980)

	Olay sayısı	*Yaralı sayısı*	*Ölü sayısı*
1968	85	700	–
1969	308	1145	2
1970	175	527	2
1971	272	425	5
1972	183	340	2
1973	238	575	2
1974	286	618	11
1975	229	563	20
1976	91	195	8
1977	41	57	10
1978	32	52	7
1979	22	40	8
1980	15	40	8

Kaynak: *Livre blanc sur le crime,*1981, akt. Hiroshi Kawahara, agy., s. 226.

TABLO 4

İtalya'da Propaganda Eylemi Türleri (% olarak)

	BR	*Diğer silahlı gruplar*
"Fabrikalarda" propaganda	40	11
"Toplumsal" propaganda	6	31
Politik hedefler	24	10

Kaynak: Donatella Della Porta, *Il terrorismo di sinistra in Italia,* Bolonya, Il Mulino, 1990, s. 216.

TABLO 5

İtalya'da ve FAC'de Eylem Biçimlerinin Gelişimi (1970-1983, % olarak)

	İtalya				*FAC*				
	Yıl	*Mallara yönelik saldırılar (bombalama ve işgaller)*	*Kişilere yönelik saldırılar (saldırı ve kaçırmalar)*	*Soygun*	*Kurşunlama*	*Mallara yönelik saldırılar*	*Kişilere yönelik saldırılar*	*Soygun*	*Kurşunlama*
1970	100	0	0	0	20	0	40	40	
1971	82,4	0	17,6	0	0	0	50	50	
1972	84,6	2,6	12,8	0	47,4	0	31,6	21,1	
1973	64,1	21,4	14,1	0	57,1	0	42,9	0	
1974	80,4	10,8	4,3	4,3	66,6	16,6	16,6	0	
1975	74,4	12,2	9,5	4,5	60,9	4,3	30,4	4,3	
1976	77,8	10,7	5,8	5,8	70,6	0	23,5	5,9	
1977	74,1	15,7	8,6	1,5	42,4	12,1	33,3	12,1	
1978	65,5	23,7	10	0,8	78,3	4,3	0	17,4	
1979	52,5	26,7	17,3	3,9	46,2	0	30,8	23,1	
1980	47,4	22,9	26	3,8	90	0	10	0	
1981	27	36,5	28,6	7,9	95,7	4,3	0	0	
1982	10,2	24,5	42,9	22,4	97,4	2,6	0	0	
1983	0	66,6	0	33,3	100	0	0	0	
Toplam sayı	713	231	171	44	182	10	46	25	
Toplam %	61,5	18,1	14,8	3,8	69,2	3,8	17,5	9,5	

Kaynak: Donatella Della Porta, *Social Movments, Political Violence and the State*, Cambridge, Cambridge University Press, 1995, s. 126-127.

TABLO 6
İtalya'da ve FAC'de Aşırı Solun Kurban Sayısı (1970-1983)

	1970	*1971*	*1972*	*1973*	*1974*	*1975*	*1976*	*1977*	*1978*	*1979*	*1980*	*1981*	*1982*	*1983*	*Toplam*
İtalya	0	0	1	0	5	7	10	6	29	23	29	14	17	1	179
FAC	0	2	7	0	2	10	3	10	3	2	0	2	0	0	41

Kaynak: Donatella Della Porta, *Social Movements, age.*, s. 128.

TABLO 7
İtalya'da ve FAC'de Silahlı Eylem Türleri (% olarak)

	İtalya (1970-1983)	*FAC (1970-1980)*
Propaganda eylemleri	61,1 (sayı = 783)	44,10 (sayı = 78)
Savunma eylemleri	21,1 (sayı = 263)	37,30 (sayı = 66)
Baskıya karşı eylemler	17,3 (sayı = 219)	18,60 (sayı = 33)

Kaynak: Donatella Della Porta, *Social Movements, age.*, s. 120.

TABLO 8
AD'nin Fransa Topraklarında Gerçekleştirdiği Eylem Türleri (1979-1987, % olarak)[2]

Eylem türleri	*1983 öncesi*	*1983 sonrası*	*Toplam*
Silahlı soygun	10,86 (sayı = 10)	4,34 (sayı = 4)	15,21 (sayı = 14)
Saldırı	36,95 (sayı = 34)	42,39 (sayı = 39)	79,34 (sayı = 73)
Cinayet ya da teşebbüs	1,08 (sayı = 1)	4,34 (sayı = 4)	5,43 (sayı = 5)
Eylemlerin toplamı	48,9 (sayı = 45)	52,17 (sayı = 47)	100 (sayı = 92)

2 8. ve 9. tablolar benim tarafımdan polisin ve çok sayıda militan kaynağın verileri temelinde hazırlanmıştır. Unutulmuş şeyler olabilir, çünkü bu veriler –kuşkusuz iki tarafın düşmanlığı nedeniyle– her zaman örtüşmemektedir.

TABLO 9

Doğrudan Eylem'in Fransa Topraklarındaki Kurban Sayısı (1979-1987, % olarak)

	1983 öncesi	*1983 sonrası*	*toplam*
Soygun ve saldırılar sırasında kazaen	37,5 (sayı = 3)	62,5 (sayı = 5)	100 (sayı = 8)
Kurşunlamalar sırasında kazaen	33,33 (sayı = 1)	66,66 (sayı = 2)	100 (sayı = 3)
Cinayetler	33,33 (sayı = 1)	66,66 (sayı = 2)	100 (sayı = 3)
Toplam	35,71 (sayı = 5)	64,28 (sayı = 9)	100 (sayı = 14)

TABLO 10

Çeşitli Kızıl Tugaylar'a Üyelikten Hapse Giren Militan Sayısı

Militan sayısı	*BR*	*BR Walter Alasia*	*BR-Partito Guerriglia*	*BR-PCC*	*BR-UdCC*
1337	911	113	147	93	73

Kaynak: Progetto memoria, *La mappa perduta*, Roma, Sensibili alle foglie, 1994.

TABLO 11
Tugaycıların Suçlandıkları Bölgeler (% olarak)

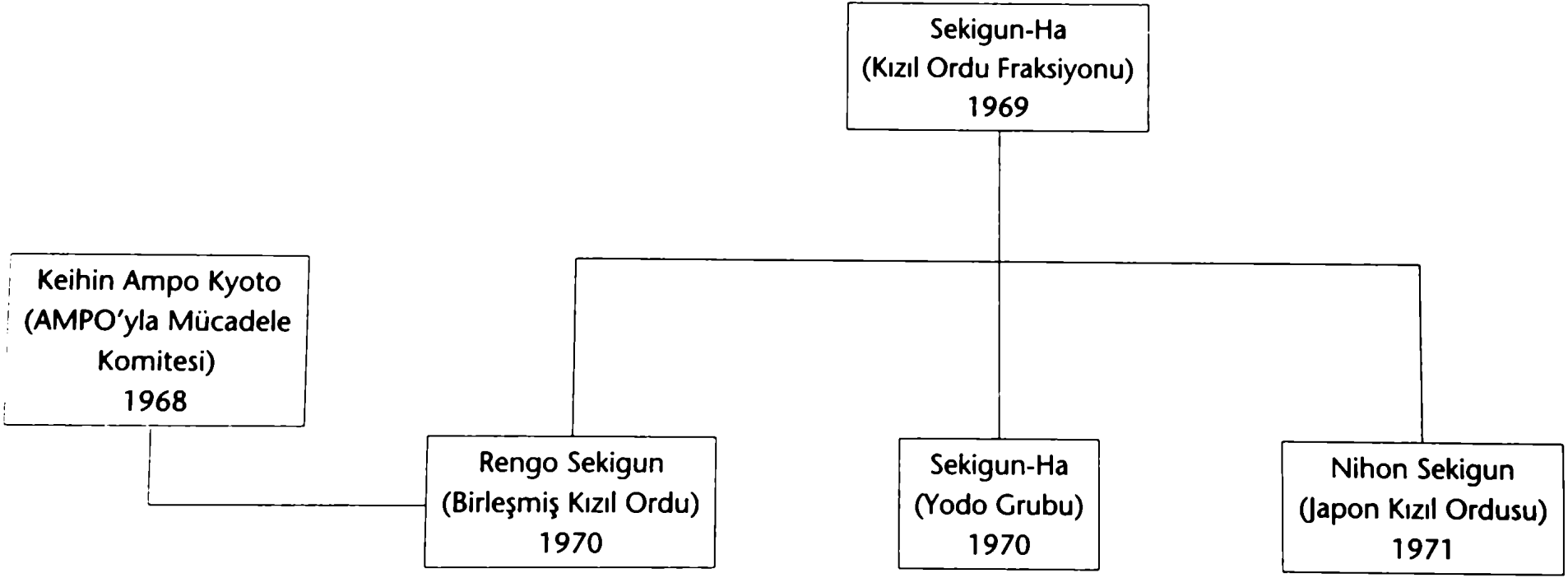
Militan sayısı	*BR*	*BR Walter Alasia*	*BR-Partito Guerriglia*	*BR-PCC*	*BR-UdCC*
Lazzio	16,4	–	15	65,6	37
Piemonte	15,9	2,7	21,3	3,2	4,1
Lombardiya	14,7	96,5	1,4	4,3	1,4
Ligurya	14,6	–	–	2,1	11
Toskana	10,8	–	49,6	11,8	11
Venetia	12,3	–	–	9,7	12,3
Campania	0,4	–	2,7	–	5,5
Ülke dışı	1,6	0,9	0,7	3,2	12,3
Diğer	13,1	–	10,3	–	5,5

Kaynak: Progretto memoria, *age.*

TABLO 12
İtalyan Aktivistlerin Meslekleri (% olarak)

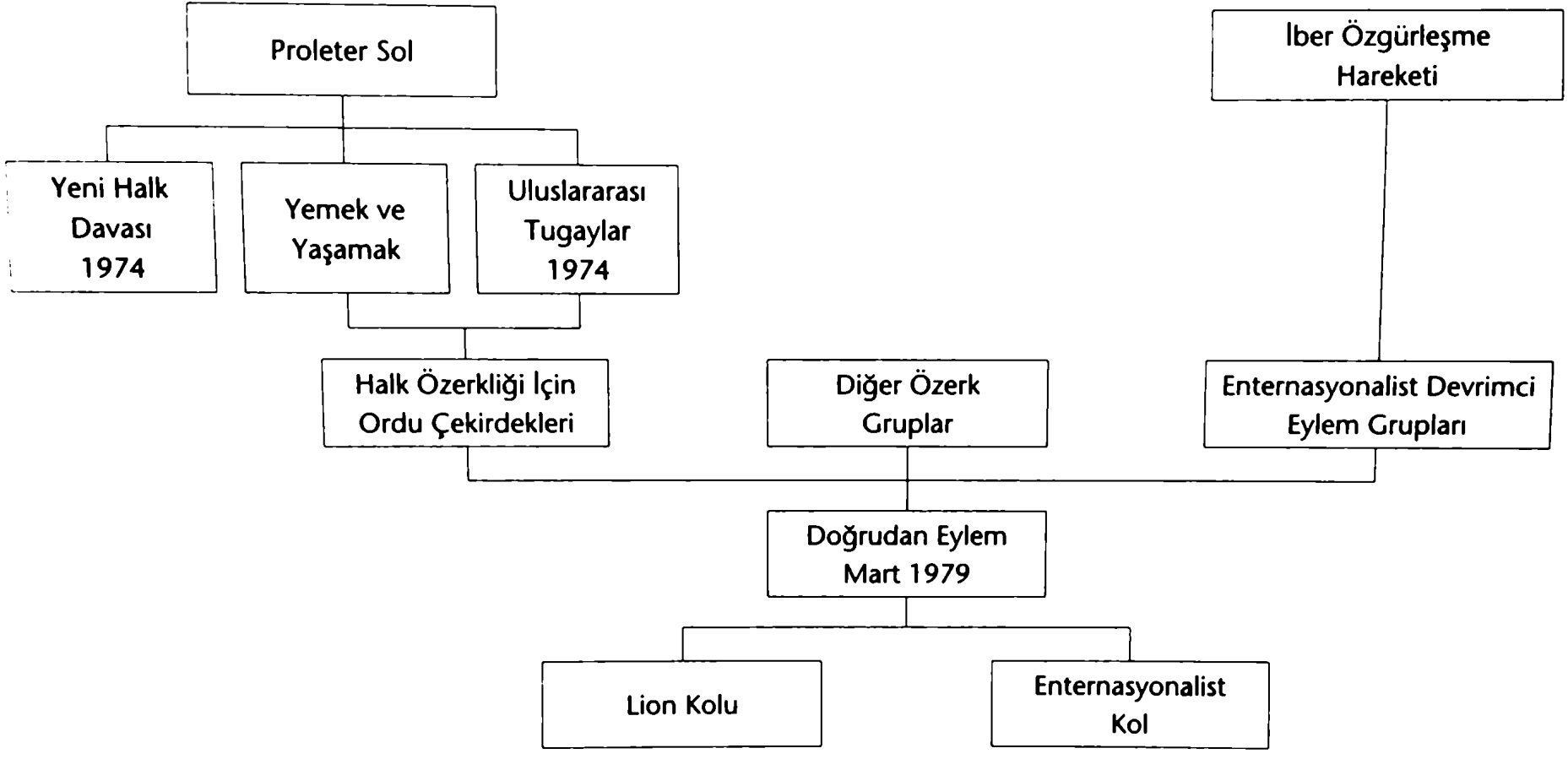
Meslek	*Toplam*	*BR*	*BR Alasia*	*BR Guerriglia*	*BR PCC*	*BR UdCC*	*NAP*	*PL*
Zanaatkâr/tüccar	3,9	4	0,9	0,7	5,4	8,2	3	3,8
İşsiz/geçici işte çalışan	5,6	3,5	1,8	2,7	7,5	8,2	3	7,4
Marjinal	1,5	1,3	–	2,7	–	–	32,3	0,2
Memur	7,3	8,9	13,3	8,2	10,8	8,2	9,2	6,7
Öğretmen	4,3	3,9	5,3	1,4	2,1	–	1,5	4,3
İşçi	16	23,5	44,2	8,8	11,8	12,3	4,6	18,1
Serbest meslek	3,7	3,8	1,8	1,4	–	1,4	1,5	2,6
Hizmet sektörü	4,6	5,8	8	4,1	12,9	9,6	1,5	4,4
Öğrenci	16	12,2	3,5	12,9	14	9,6	18,5	18,3
Diğer	5,2	6,5	1,8	4,2	4,2	6,8	1,5	4,5
Eksik veri	31,9	26,4	19,5	53	31,1	35,6	23,1	29,6
Toplam	100 (sayı = 4087)	99,8 (sayı = 911)	100,1 (sayı = 113)	100,1 (sayı = 147)	99,8 (sayı = 93)	99,9 (sayı = 73)	99,7 (sayı = 65)	99,9 (sayı = 923)

ŞEKİL 1
Japonya'da Farklı Kızıl Ordular

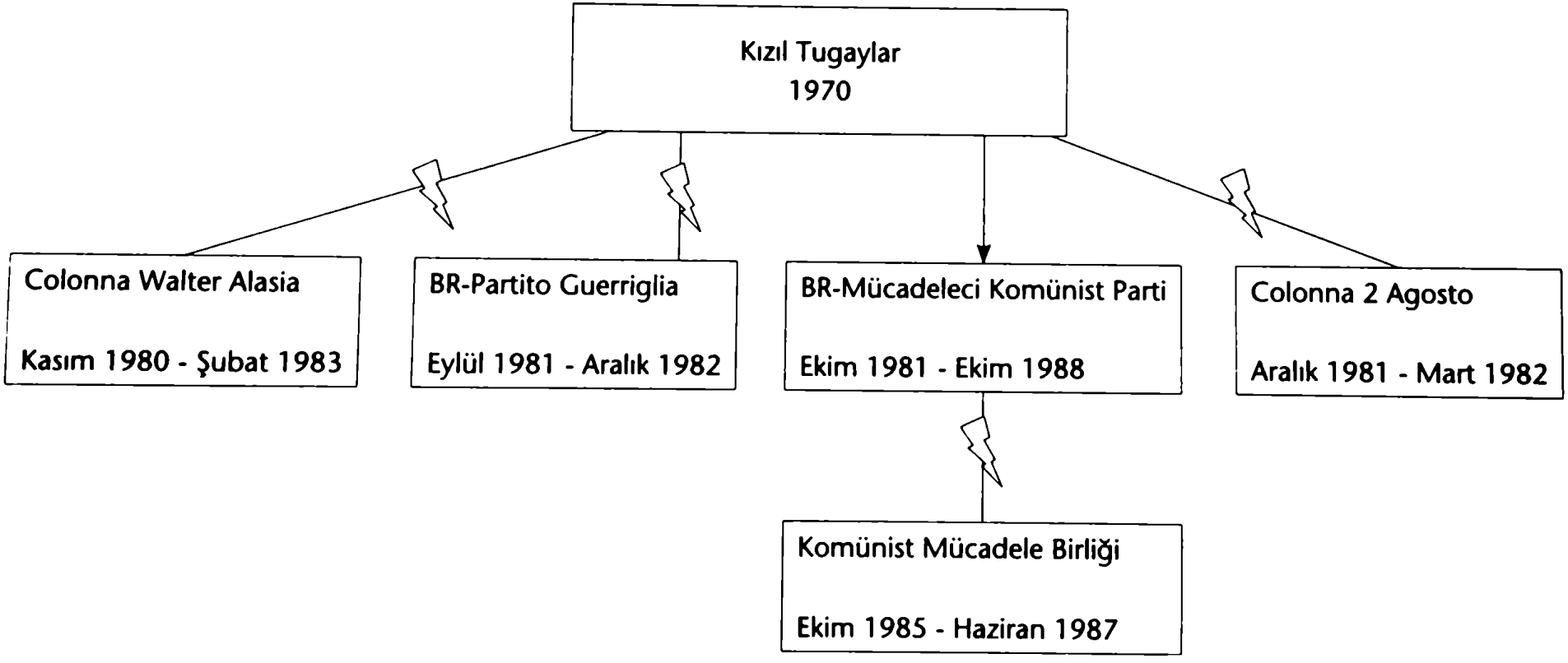

Kaynak: akt. Michaël Prazan, *Les Fanatiques. Histoire de l'Armée rouge japonaise*, Paris, Seuil, 2002, s. 292-293.

ŞEKİL 2
Doğrudan Eylem'in Kökenleri

ŞEKİL 3
Kızıl Tugaylar'daki Bölünmeler

KAYNAKÇA

Paroles directes. Légitimité, révolte et révolution: autour d'Action directe, Collectif, Lucé, Acratie, 1990.

Textes des prisonniers de la Fraction armée rouge et dernières lettres d'Ulrike Meinhof, Paris, Maspero, 1977.

Apter, David ve Sawa, Nagayo, *Against the State. Politics and Social Protest in Japan*, Cambridge (Mass), Harvard University Press, 1984.

Ayers, Bill, *Fugitive Days*, New York (N. Y.), Penguin Press, 2001.

Balestrini, Nanni, *Les Invisibles*, Paris, POL, 1987.

Balestrini, Nanni ve Moroni, Primo, *L'orda d'oro (1968-1977)*, Milan, Sugar Co Edizioni, 1988.

Becker, Julian, *La Bande à Baader*, Paris, Fayard, 1977.

Béraud, Bernard, *La Gauche révolutionnaire au Japon*, Paris, Seuil, 1970.

Catanzaro, Raimondo (der.), *Ideologie, movimenti, terrorismi*, Bologne, Il Mulino, 1990.

—, *La politica délia violenza*, Bologne, Il Mulino, 1990.

Caute, David, *1968 dans le monde*, Paris, Robert Laffont, 1968.

Curcio, Renato, *A visage découvert*, Paris, Lieu commun, 1993.

Dammame, Dominique; Gobille, Boris, Matonti, Frédérique ve Pudal, Bernard (der.), *Mai-Juin 68*, Paris, LAtelier, 2008.

Dartnell, Michael Y., *Action Directe. Ultra-Left Terrorism in France 1979-1987*, Londra, Franck Cass, 1995.

Della Porta, Donatella ve Pasquino, Gianfranco (der.), *Terrorismo e violenza politico*, Bologne, Il Mulino, 1983.

Della Porta, Donatella, *Il terrorismo di sinistra in Italia*, Bologne, Il Mulino, 1990.

Della Porta, Donatella, *Social Movements, Political Violence and the State*, Cambridge, Cambridge University Press, 1995.

Dohr, Bernardine; Ayers, Bill ve Jones, Jeff (der), *Sing a Battle Song. The Revolutionary Poetry, Statements, and Communigués of the Weather Underground 1970-1974*, New York (N. Y), Seven Stories Press, 2006.

Dreyfus-Armand, Geneviève; Franck, Robert; Levy, Marie-Françoise ve Zancarini-Fournel, Michelle, *Les années 68. Le temps de la contestation*, Brüksel, Éditions complexes, 2000.

Erickson, Bonnie H., "Secret Societies and Social Structures", *Social Forces*, 60, 1981, s. 188-210.

Farrell, William R., *Blood and Rage. The Story of the Japanese Red Army*, Toronto, Lexington Books, 1990.

Feltrinelli, Carlo, *Senior service*, Paris, Éditions Christian Bourgois, 2001.

Fillieule, Olivier, *Le Désengagement militant*, Paris, Belin, 2005.

Fillieule, Olivier ve Mayer, Nonna (der.), "Devenirs militants", *Revue française de science politigue*, 51 (1-2), Şubat-Nisan 2001, s. 19-25, s. 199-215.

Fournel, Michelle, *Les Années 68. Le temps de la contestation*, Brüksel, Éditions Complexe, 2000.

Ford, Franklin L., *Le Meurtre politigue. Du tyrannicide au terrorisme*, Paris, PUF, 1990.

Galleni, Mauro, *Rapporto sul terrorismo*, Milan, Rizzoli, 1981.

Gaudard, Pierre-Yves, *Le Fardeau de la mémoire*, Paris, Pion, 1997.

Gaxie, Daniel, "Économie des partis et rétributions du militantisme", *Revue française de science politigue*, 27(1), 1977, s. 123-154.

Gerassi, John, "Lutte armée aux États-Unis", *Les Temps modernes*, Mayıs 1970, s. 1779-1836.

Gitlin, Todd, *The Sixties: Years of Hope, Days of Rage*, New York (N. Y), Bantam Book, 1987.

Gobille, Boris, *Mai 68*, Paris, La Découverte, coll. "Repères", 2008.

Granjon, Marie-Christine, *LAmérique de la contestation. Les années 60 aux États-Unis*, Paris, Presses de Sciences Po, 1985.

Hochschild, Arlie Russell, "Emotion Work, Feeling Rules, and Social Structure", *American Journal of Sociology*, 85, 1979, s. 551-575.

Jacobs, Ron, *The Way the Wind blew: A History of the Weather Underground*, New York (N. Y), Verso, 1997.

Jones, Thai, *A Radical Line: From the Labor Movement to the Weather Underground, One Family's Century of Conscience*, New York (N. Y), Free Press, 2004.

Kawahara, Hiroshi, "L'intreccio tradizionalismo-modernismo nel terrorismo giapponese", Donatella Della Porta ve Gianfranco Pasquino (der.), *Terrorismo e violenza politica* içinde, Bologne, Il Mulino, 1983, s. 207-234.

Keniston, Kenneth, *Youth and Dissent*, New York (N. Y.), Harcourt Brace Jovanovich, 1971.

Kitschelt, Herbert, "New Social Movements and the Decline of Party Organization", Rüssel J. Dalton, Manfred Kuechler, *Challenging the Political Order: New Social and Political Movements in Western Democracies* içinde, Oxford, Oxford University Press, 1990, s. 179-208.

Klein, Hans-Joachim, *La Mort mercenaire*, Paris, Seuil, 1990.

Lavabre, Marie-Claire ve Rey, Henri, *Les Mouvements de 1968*, Paris, Casterman, 1998.

Lacroix, Bernard, "Les jeunes et l'utopie: transformations sociales et représentations collectives dans la France des années 1968", *Mélanges offerts au professeur Jacques Ellul* içinde, Paris, PUF, 1983, s. 719-742.

Le Goff, Jean-Pierre, *Mai 68, l'héritage impossible*, Paris, La Découverte, 2002.

Lipset, Seymour Martin, *Rebellion in the University*, Chicago (111.), The University of Chicago Press, 1971.

Marighella, Carlos, *Mini manuel de guérilla urbaine*, Paris, Seuil, 1973.

McAdam, Doug, "Recruitment to High Risk Activism: The Case of Freedom Summer", *American Journal of Sociology*, 92, 1986, s. 64-90.

—, *Freedom Summer*, Oxford, Oxford University Press, 1988.

—, "The Biographical Consequences of Activism", *American Sociological Review*, 54, 1989, s. 744-760.

—, "Initiator and Spin-off Movements: Diffusion Processes in Protest Cycles", Mark Traugott (der.), *Repertoires and Cycles of Collective Action* içinde, Durham, Duke University Press, 1995, s. 217-239.

Melucci, Alberto, *L'invenzione del présente*, Bologne, Il Mulino, 1982.

Mitscherlich, Alexandre ve Margarete, *Le Deuil impossible*, Paris, Payot, 2005.

Peterson, Richard E., *The Scope of Organized Student Protest in 1967-1968*, Princeton (N. J.), Educational Testing Service, 1968.

Pisier, Evelyne, "Paradoxes du gauchisme", *Pouvoirs*, 39, 1986, s. 15-23.

Progetto memoria, *La mappa perduta*, Roma, Sensibili allé foglie, 1994.

Prazan, Michael, *Les Fanatiques. Histoire de l'Armée rouge japonaise*, Paris, Seuil, 2002.

Rolland-Diamond, Caroline, "Students for a Democratic Society ou le centre du réseau de la nouvelle gauche américaine dans les années 1960", *Bulletin de l'Institut Pierre Renouvin*, Ekim 2004.

Rouillan, Jean-Marc, *De mémoire (1). Les jours du début: un automne 1970 à Toulouse*, Marsilya, Agone, 2007.

Salles, Jean-Paul, *La Ligue communiste révolutionnaire 11968-1981)*, Rennes, Presses universitaires de Rennes, 2005.

Schifres, Sébastien, *La Mouvance autonome en France de 1976 à 1984*, mémoire de maîtrise, Université Paris-X, 2004.

Snow, David A.; Zurcher, Louis A. ve Sheldon, Ekland-Olson, "Social Networks and Social Movements: A Microstructural Approach to Differential Recruitment", *American Sociological Review*, 45 (5), Ekim 1980, s. 787-801.

Soccorso, Rosso, *Brigate rosse*, Milan, Feltrinelli, 1976.

Sommier, Isabelle, "Mai 68: sous les pavés d'une page officielle", *Sociétés contemporaines*, 20, Aralık 1994, s. 63-79.

—, "Les années 68 entre l'oubli et l'étreinte des années de plomb", *Politix*, 30, 1995, s. 168-177.

—, *Le Terrorisme*, Paris, Flammarion, 2000.

—, "Du "terrorisme" comme violence totale?", *Revue internationale de sciences sociales*, 2003, s. 525-533.

—, "La menace terroriste: entre logiques experts et mobilisation des passions politiques", Anne-Marie Dillens (der.), *La Peur*, Bruxelles, Facultés universitaires Saint-Louis, 2006, s. 67-84.

—, *La Violence politique et son deuil. L'après 68 en France et en Italie*, Rennes, Presses universitaires de Rennes, 2008 [2. baskı.].

Steiner, Anne ve Debray, Loïc, *RAF. Guérilla urbaine en Europe occidentale*, Paris, L'Échappée, 2006.

Steinhoff, Patricia G., "Hijackers, Bombers, and Bank Robbers: Managerial Style in the Japanese Red Army", *The Journal of Asian Studies*, 48 (4), 1989, s. 724-740.

Tarrow, Sidney, *Democracy and Disorder: Protest and Politics in Italy, 1965-1975*, Oxford, Oxford University Press, 1989.

Tilly, Charles, *From Mobilization to Revolution*, Reading (Mass.), Addison Wesley, 1978.

Touraine, Alain, *Le Mouvement de Mai ou le communisme utopique*, Paris, Seuil, 1968.

Varon, Jeremy, *Bringing the War Home: The Weather Underground, the Red Army Faction, and the Revolutionary Violence in the 60ties and 70ties*, Bekerley (Calif.), University of California Press, 2004.

Wisler, Dominique, *Violence politigue et mouvements sociaux. Étude sur les radicalisations sociales en Suisse durant la période 1969-1990*, Cenevre, Éditions Georg, 1994.

Aşağıdaki sitelerde birçok metin ve örgüt iletişim bilgisi bulunabilir:

http://www.action-directe.net

http://etoilerouge.chez-alice.fr

http://infokiosques.net (özellikle WUO'yla ilgili belgeler) http://www.terrorisme.net http://www.baader-meinhof.com http://www.studentsforademocraticsociety.org/

1960'ların ortalarından itibaren dünyanın birçok yerinde, eş zamanlı olarak, şiddete, yani silahlı mücadeleye yönelen toplumsal hareketler ortaya çıktı. Bu hareketler genellikle, mevcut siyasi, ekonomik ya da kültürel düzene bir itiraz olarak, çoğunlukla öğrenci ve işçi grupları içinden doğdu ve zaman içinde silahlı mücadeleye dönüştü.

Şiddet ve toplumsal hareketler uzmanı Isabelle Sommier burada özel olarak sanayileşmiş, kapitalist ve demokratik ülkeleri ve bu ülkelerdeki silahlı örgütleri ele alıyor: İtalya'da Kızıl Tugaylar (BR), Almanya'da Kızıl Ordu Fraksiyonu (RAF), Japonya'da Japon Kızıl Ordusu (ARJ), Fransa'da Doğrudan Eylem (AD), ABD'de Weather Underground Organization (WUO). *Devrimci Şiddet* böylece, demokrasi kültürünün en gelişmiş biçimde yaşandığı bu ülkelerdeki siyasi durumla, bugün var olan iletişim kanallarının sözünün bile edilemeyeceği o günlerde özellikle üniversite öğrencisi gençlerin, Japonya'dan ABD'ye, aynı anda ve hayatları pahasına toplumu kurtarmak için eyleme geçmeleri arasında da bir bağlantı kurmuş oluyor.

68 Mayısı'ndan sonra yeniden ortaya çıkan solun devrimci şiddetinin istikametine ışık tutan bu önemli eseri Ömer Laçiner'in önsözüyle sunuyoruz.

262785
AGV
14.0028

iletişim
ISBN-13: 978-975-05-1034-2
9 789750 510342